
2517

На основу члана 70. став 1. тачка 2. Устава Републике Српске и члана 177. став 2. и члана 181. ст. 1. и 2. Пословника Народне скупштине Републике Српске ("Службени гласник Републике Српске", број 66/20), Народна скупштина Републике Српске, на Седамнаестој посебној сједници, одржаној 17. децембра 2020. године, донијела је сљедећу

ОДЛУКУ**О УСВАЈАЊУ ПРОГРАМА ЕКОНОМСКИХ РЕФОРМИ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ ЗА ПЕРИОД 2021-2023. ГОДИНЕ****I**

Народна скупштина Републике Српске усваја Програм економских реформи Републике Српске за период 2021-2023. године.

II

Саставни дио ове одлуке је Програм економских реформи Републике Српске за период 2021-2023. године.

III

Ова одлука ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном гласнику Републике Српске".

Број: 02/1-021-1123/20
17. децембра 2020. године
Бања Лука

Предсједник
Народне скупштине,
Недељко Чубриловић, с.р.

ПРОГРАМ**ЕКОНОМСКИХ РЕФОРМИ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ ЗА ПЕРИОД 2021-2023. ГОДИНЕ****1. СВЕУКУПНИ ОКВИР И ЦИЉЕВИ ПОЛИТИКЕ**

Споразум о стабилизацији и придруживању између европских заједница и њихових држава чланица, с једне стране, и БиХ, с друге стране (ССП), који представља основ за спровођење процеса приступања, ступио је на снагу у јуну 2015. године и замијенио је Привремени споразум (ПС), који је био на снази од 2008. године. У фебруару 2016. године Босна и Херцеговина је поднијела званичну апликацију за чланство у Европској унији. БиХ је предала одговоре на Упитник Европске комисије 28. фебруара 2018. године, те 4. марта 2019. године и одговоре на додатна питања из Упитника Европске комисије. Европска комисија је усвојила Мишљење о захтјеву БиХ за чланство у Европској унији 29. маја 2019. године, са пратећим Аналитичким

извјештајем, а који представљају смјернице и кораке кроз 14 кључних приоритета које је неопходно испунити за отварање преговора за чланство у Европској унији.

Земље потенцијални кандидати за чланство у Европској унији су до 2014. године припремале Економски и фискални програм као врсту припреме за израду Претприступног економског програма, који су израђивале земље са статусом кандидата за чланство у Европској унији. Од јануара 2015. године све земље Западног Балкана и Турске имају обавезу да израђују **Програм економских реформи**.

У складу са наведеним, а на основу методологије и *Смјерница за Програме економских реформи 2021-2023. Западног Балкана и Турске* (у даљем тексту: Смјернице Европске комисије), Република Српска је израдила **Приједлог програма економских реформи Републике Српске за период 2021-2023. године** по хитном поступку (у даљем тексту: Приједлог ПЕРПС 2021-2023). Приједлог ПЕРПС 2021-2023. документ је којим су представљене мјере економске политике Владе Републике Српске, у складу са методологијом коју примјењују и друге европске земље.

У оквиру процеса израде ПЕРПС 2021-2023. Влада Републике Српске је на 84. сједници, одржаној 20. августа 2020. године, разматрала и усвојила *Информацију о активностима на изради Програма економских реформи Републике Српске за период 2021-2023. године и координацији активности везаних за припрему Програма економских реформи БиХ за период 2021-2023. године*. Такође, Влада Републике Српске је именovala Тим Републике Српске за израду ПЕРПС 2021-2023, те задужила сва министарства и институције Републике Српске да у пуном капацитету учествују у процесу израде ПЕРПС 2021-2023, изврше дијагностику, анализу стања, идентификују кључне препреке за конкурентност и инклузивни раст и да сачине приједлоге кључних реформи за наредни период, а које би отклониле претходно идентификоване препреке, као и нове препреке изазване пандемијом COVID 19. Даље, Влада Републике Српске је задужила координатора из Републике Српске да процес израде Програма економских реформи БиХ 2021-2023. врши искључиво тако да Република Српска остане јасно видљива у процесу и документу, у складу са уставним овлашћењима и надлежностима институција Републике Српске.

Основни оквир за израду Приједлога ПЕРПС 2021-2023. су Меморандуми о заједничким политикама и мјерама потписани у децембру 2017. године са социјалним партнерима Владе Републике Српске, Смјернице за развој привреде, које је Влада Републике Српске припремила заједно са представницима Уније удружења послодаваца Републике Српске и Привредне коморе Републике Српске и које су презентоване на конференцији: "Привреда Републике Српске од 2019. до 2022. године – дијалог за будућност", Програм рада Владе Републике Српске за мандатни период 2018-2022. године, Заједничке социоекономске реформе за период 2019-2022. године, Мишљење Европске комисије о захтјеву БиХ за чланство у Европској унији и Процјена Европске комисије за ПЕР 2020-2022.

Главни циљеви политика Владе Републике Српске за мандатни период 2018-2022. године дати су кроз седам приоритета:

1. повећање конкурентности и продуктивности привреде Републике Српске са циљем повећања плата,
2. одржив здравствени систем,
3. ефикасан укупан јавни сектор,
4. образовни систем и тржиште рада прилагођени потребама привреде,
5. побољшање демографске позиције Републике Српске,
6. истраживање, развој, иновације и дигитална економија,
7. европске интеграције, регионална и међународна сарадња.

Претходно дефинисани циљеви обухватају мјере којима ће се реализовати и смјернице за политике које

су усвојене на Економском и финансијском дијалогу у мају 2020. године, али уз пуно поштовање уставних овлашћења сваког нивоа власти у БиХ, те надлежности институција.

Са намјером да у потпуности прати методологију и услове које поставља Европска комисија за израду докумената који дефинишу економске политике за наредни средњорочни период, ПЕРПС 2021-2023. пети пут ће бити достављен Народној скупштини Републике Српске на разматрање и усвајање.

2. ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА СМЈЕРНИЦА ЗА ПОЛИТИКЕ

Смјернице за политике које су усвојене у оквиру Економског и финансијског дијалога између Европске уније и земаља Западног Балкана и Турске, у мају текуће године, улазе у оквир за израду Приједлога ПЕРПС 2021-2023. и дефинисање приоритета и политика, а у складу са пуним поштовањем уставних овлашћења сваког нивоа власти у БиХ, те надлежности институција. У наставку је достављен преглед неких од планираних и, у дијелу, спроведених мјера у Републици Српској у контексту усвојених смјерница за политике из маја 2020. године, а чија имплементација ће се наставити и у наредном периоду кроз имплементацију мјера дефинисаних Приједлогом ПЕРПС 2021-2023:

- Предузимање неопходних фискалних мјера за ублажавање економског шока изазваног COVID кризом

Доношењем Уредбе са законском снагом о пореским мјерама за ублажавања економских посљедица насталих услед болести COVID изазване вирусом SARS-CoV-2¹ ублажене су негативне економске посљедице настале спровођењем мјера за спречавање ширења вируса корона на територији Републике Српске, а које су довеле до потешкоћа у пословању привредних субјекта. У смислу наведеног, утврђене су **пореске мјере које обухватају продужење рока за подношење годишњих пријава, продужење рока за измирење пореских обавеза, укидање рјешења о одгођеном плаћању пореских обавеза** и друге мјере које су повезане са обласћу пореза и доприноса.

Према овој уредби, рок за подношење годишњих пореских пријава пролонгиран је за 30 дана да би се пореским обвезницима изашло у сусрет и да би им било олакшано извршавање пореских обавеза, имајући у виду свеукупну ситуацију изазвану пандемијом вируса корона, а која је захватила и Републику Српску. С тим у вези, извршена је одгода плаћања пореза на добит и свих обавеза по завршном рачуну за 2019. годину и обавеза по основу пореза на доходак по годишњој пореској пријави за порез на доходак за 2019. годину, до 30. јуна 2020. године, док је износ пореза за малог предузетника умањен и у односу на важећи закон, којим је прописано да не може бити мањи од 600 КМ на годишњем нивоу, а овом уредбом је утврђено да не може износити мање од 240 КМ за 2020. годину.

Такође, продужен је рок за плаћање пореза на непокретност, тако да се прва рата пореза плаћа најкасније до 30. септембра 2020. године, док се друга рата плаћа најкасније до 31. децембра 2020. године.

Пореским дужницима који имају одобрено одгођено плаћање утврђен је "бескаматни мораторијум" на плаћање анунитета све док траје ванредна ситуација.

Даље, Уредбом о пореским мјерама за ублажавање економских посљедица насталих услед болести COVID 19 изазване вирусом SARS-CoV-2 предвиђена је **мјера која се односи на подршку привредним субјектима с циљем очувања запослености**, и то:

- исплата обавеза за порезе и доприносе на плате за март и мај мјесец 2020. године послодавцима, правним лицима и предузетницима и обавеза по основу доприноса лицима која остварују доходак од самосталне дјелатности, којима је одлуком Републичког/градског/општинског штаба за ванредне ситуације забрањено обављање дјелатности у марту и мају, ако је забрана трајала најкасније до 11. маја 2020. године,

¹ "Службени гласник Републике Српске", бр. 35/20 и 46/20.

- исплата најниже плате са доприносима за април 2020. године запосленим код правних лица и предузетника којима је одлуком штаба за ванредне ситуације забрањено обављање дјелатности или који су престали са радом као посљедица дјеловања пандемије (изгубљено тржиште, недостатак сировина и слично),

- исплата најниже плате са доприносима за мај 2020. године запосленим код правних лица и предузетника којима је одлуком штаба за ванредне ситуације забрањено обављање дјелатности у мају 2020. године, а забрана је трајала најмање до 12. маја 2020. године.

Влада Републике Српске донијела је и Уредбу о додјели средстава пословним субјектима и предузетницима ради санирања посљедица пандемије вируса корона за април 2020. године², којом су прописани услови за **додјелу подршке привредним субјектима који су у априлу 2020. године дјелимично престали са радом или су имали смањен обим пословања**.

За спровођење наведених мјера за март, април и мај било је потребно исплатити 66,5 милиона КМ.

Влада Републике Српске основала је Штаб за праћење штетних посљедица вируса корона на стање у привреди Републике Српске³, који је усвојио **сет мјера за ублажавање посљедица пандемије на привредне субјекте** у Републици Српској, а једна од њих била је хитна исплата поврата пореза и доприноса за повећање плата у 2019. години. У складу са Законом о подстицајима у привреди у Републици Српској⁴, у марту 2020. године исплаћено је 3,2 милиона КМ за 450 привредних субјеката за око 13 хиљада радника. Хитна исплата наведених подстицаја у условима пандемије вируса корона значајно је допринијела одржању стабилности привреде у Републици Српској, јер је на овај начин многим привредним субјектима омогућено редовно измирење текућих обавеза и задржавање броја запослених.

На приједлог Управног одбора Компензационог фонда Републике Српске, Влада Републике Српске донијела је почетком октобра 2020. године Уредбу о поступку додјеле средстава привредним субјектима у области међународног превоза лица у друмском саобраћају и пружању аеродромских услуга за санирање финансијског губитка због посљедица вируса корона⁵. Циљ доношења ове уредбе је **пружање подршке привредним субјектима у области међународног превоза лица у друмском саобраћају и пружању аеродромских услуга** за јун и јул 2020. године, за одржавање ликвидности привредних субјеката који имају финансијски губитак због посљедица пандемије вируса корона.

На приједлог Управног одбора Компензационог фонда Републике Српске, Влада Републике Српске донијела је у децембру 2020. године Уредбу о поступку додјеле средстава угоститељима који пружају услугу смјештаја, туристичким агенцијама и извођачима умјетности за санирање финансијског губитка због посљедица пандемије вируса корона. Уредбом се разрађује поступак додјеле средстава за санирање финансијског губитка у периоду јул-септембар текуће године. Привредни субјекти у наведеним областима трпе велике штетне посљедице због смањења обима пословања. С тим у вези, предвиђено је да се из средстава Компензационог фонда **угоститељима који пружају услугу смјештаја, туристичким агенцијама и извођачима умјетности** обезбиједи новчана средства ради редовног измиревања обавеза према радницима за доприносе и осталих пореских обавеза.

- Повећање јавних инвестиција

Влада Републике Српске од 2007. године у буџету планира средства за финансирање јавних инвестиција као посебну буџетску позицију. Одлуке о финансирању конкретних пројеката из тих средстава Влада доноси у текућој години. Евидентан је тренд повећања износа у Буџету планираног за финансирање јавних инвестиција. Влада Репу-

блике Српске сваке године усваја документ *Програм јавних инвестиција Републике Српске* (ПЈИРС) за наредни трогодишњи период, и то два пута годишње – у форми нацрта у јуну текуће године и у форми приједлога у децембру текуће године. Израда ПЈИРС за наредни трогодишњи период и усвајање од стране Владе предвиђени су Законом о буџетском систему Републике Српске. ПЈИРС припрема се као подршка Влади и њеним институцијама на путу до ефективног капиталног буџета. ПЈИРС садржи информације о инвестиционим пројектима у имплементацији (пројекти за које су обезбијеђена или је извјесно да ће бити обезбијеђена финансијска средства и чија је реализација у току или треба да почне) и о пројектима које су надлежна министарства/институције исказали као приоритетне, али за чију реализацију у моменту израде документа нису обезбијеђена финансијска средства.

Информације о пројектима Министарство финансија добија путем ПИМИС информационог система од свих министарстава/институција. Закључно са 2019. годином ПИМИС систем уведен је и у све јединице локалне самоуправе у Републици Српској. У наредном периоду потребно је измијенити законски оквир како би се омогућило укључивање инвестиција на општинском и градском нивоу у израду консолидованог ПЈИРС.

Стабилан и добро дефинисан систем јавних инвестиција подразумева јасно описана правила и упутства. С циљем успостављања система управљања пројектима, Влада је у јулу 2016. године донијела Уредбу о правилима за одабир, оцјену и утврђивање приоритета пројеката јавних инвестиција Републике Српске⁶. Уредба је у директној вези са израдом ПЈИРС и дефинише cjеловит процес од предлагања пројеката јавних инвестиција и подношења пројеката Министарству финансија кроз ПИМИС информациони систем попуњавањем електронског ИП обрасца до израде документа ПЈИРС и усвајања на Влади. Уредбом су посебно прописана правила за кандидовање пројеката и бодовање и рангирање кандидованих пројеката. Даљим унапређењем ПЈИРС садржај овог документа све више ће одражавати инвестиционе приоритете који треба да служе за остваривање секторских политика и стратешких циљева дефинисаних у оквиру надлежности институција Републике Српске.

Реформски модел унапређења јавних инвестиција у Републици Српској заснован је прије свега на одабиру јавних инвестиција на критеријумима друштвене корисности и економске рентабилности и квалитетнијем управљању јавним инвестицијама и њиховој ефикасној реализацији.

У јуну 2020. године усвојен је Закон о измјенама и допунама Закона о јавно-приватном партнерству⁷ с циљем отклањања административно-техничких баријера и стварања повољнијег пословног амбијента у привлачењу страних и домаћих инвеститора у реализацији капиталних пројеката за задовољење јавних потреба. Измјенама и допунама Закона **поједностављена је процедура реализације пројеката моделом јавно-приватног партнерства, првенствено кроз процедуре одобравања пројеката и закључивања уговора**. Сходно наведеном, очекује се да концепт јавно-приватног партнерства допринесе повећању инвестиција, задовољењу растућих јавних потреба, али и квалитетнијем управљању јавним инвестицијама и њиховој ефикасној реализацији.

Такође, пратећи усвојене измјене и допуне Закона, Влада Републике Српске донијела је три уредбе⁸ које се односе на различите фазе реализације пројеката моделом јавно-приватног партнерства: покретање поступка реализације пројекта, избор приватног партнера и уговарање пројеката, а с циљем доношења што прецизнијих и јаснијих правила ради успјешне реализације пројеката наведеним моделом. Министарство финансија припремиће у 2021. години *Водич за реализацију пројеката јавно-приватног партнерства*, чиме ће се у потпуности заокружити нормативни дио.

⁶ "Службени гласник Републике Српске", број 66/16.

⁷ "Службени гласник Републике Српске", број 68/20.

⁸ Уредба о покретању поступка реализације пројеката јавно-приватног партнерства у Републици Српској ("Службени гласник Републике Српске", број 111/20), Уредба о поступку избора приватног партнера ("Службени гласник Републике Српске", број 111/20) и Уредба о поступку уговарања јавно-приватног партнерства у Републици Српској ("Службени гласник Републике Српске", број 111/20).

² "Службени гласник Републике Српске", број 54/20.

³ Пета телефонска сједница Владе Републике Српске, одржана 13. марта 2020. године.

⁴ "Службени гласник Републике Српске", бр. 52/19 и 78/20.

⁵ "Службени гласник Републике Српске", број 98/20.

- Побољшање циљања социјалних давања

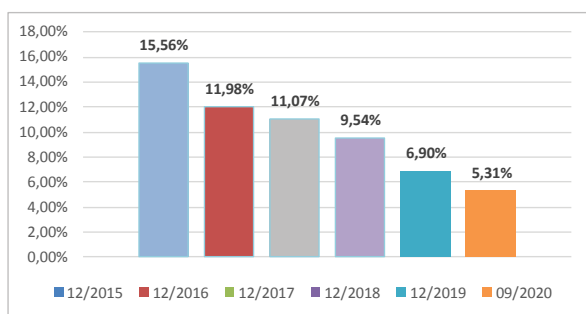
Једна од структурних реформских мјера које се спроводе у Републици Српској односи се на **побољшање циљања социјалних давања**. Ова мјера има за циљ да социјалне накнаде заснује на потребама, а не на статусу и припадности појединој категорији друштва. У току су активности свеобухватног мапирања свих социјалних давања у Републици Српској, која се додјељују на свим нивоима власти. С циљем реализације наведене активности, именована је Радна група за реализацију мјере, договорени су наредни кораци да би активност била финализирана у што скоријем периоду. У вези с тим, од свих локалних заједница у Републици Српској тражено је да наведу сва социјална давања за период од 1. јануара до 30. јуна 2019. године, након чега ће се приступити анализи достављених података. Такође, идентификована су давања са нивоа Републике, односно правни оквир и износи. Добијени подаци биће субиминирани и упућени Влади Републике Српске на разматрање. У протеклом периоду значајно су унапријеђена законска рјешења у области социјалне, породичне и дјечје заштите кроз Закон о социјалној заштити⁹ и Закон о дјечјој заштити¹⁰, што додатно доприноси реализацији мјера дефинисаних Програмом економских реформи. У току су активности на изради анализе и идентификацији носилаца одређених послова неопходних за реализацију ове мјере.

- Праћење изазова за финансијску стабилност који настају као резултат пандемије вируса корона и предузимање одговарајућих мјера, рјешавање некавалитетних кредита и надзорне активности

Банкарски сектор Републике Српске, и поред пандемије вируса корона, задржао је адекватну стабилност и ликвидност. Стопа адекватности регулаторног капитала и стопа финансијске полуге код свих банака су изнад законом прописаног минимума. Примјеном нове Одлуке о управљању кредитним ризиком и утврђивању очекиваних кредитних губитака за банке¹¹ од 1. јануара 2020. године дошло је до смањења NPL у односу на крај 2019. године, углавном због рачуноводственог отписа у складу са новом регулативом. Стопа учешћа некавалитетних кредита у укупним кредитима са 30. септембром 2020. године износи 5,31% и мања је за 0,59 процентних поена у односу на крај 2019. године.

Кретање стопе учешћа NPL у укупним кредитима приказано је на следећем графикону:

Графикон 2.1: Кретање стопе учешћа NPL у укупним кредитима

Извор: Агенција за банкарство Републике Српске.

У складу са захтјевима Закона о банкама Републике Српске¹², а с циљем праћења пословања банака, оцјењивања ризика и благовременог предузимања одговарајућих мјера, Агенција за банкарство Републике Српске треба да спроводи тестирање отпорности банака на стрес. Уз помоћ FINRA пројекта супервизорско стрес тестирање имплементира се кроз неколико фаза, што укључује израду методологије за тестирање отпорности на стрес, дефинисање макроекономских сценарија и сета података са параметри-

⁹ "Службени гласник Републике Српске", бр. 37/12, 90/16, 94/19 и 42/20.

¹⁰ "Службени гласник Републике Српске", бр. 114/17, 122/18 и 107/19.

¹¹ "Службени гласник Републике Српске", бр. 49/19 и 109/19.

¹² Члан 187. став 5. Закона о банкама Републике Српске ("Службени гласник Републике Српске", бр. 4/17, 19/18 и 54/19).

ма за тестирање отпорности на стрес, израду приручника за обезбјеђивање квалитета података за тестирање отпорности на стрес те изградњу капацитета за спровођење надзорног тестирања отпорности на стрес (радионице и обуке за банкарске супервизоре). У 2019. години извршено је тестирање на узорку од три највеће банке банкарског сектора Републике Српске. Тестирање је извршено у складу са измијењеним Нацртом методологије надзорног тестирања отпорности на стрес, који је већим дијелом заснован на ЕВА Методологији (2018 EU-Wide Stress Test). Тестирање отпорности на стрес у 2021. години биће извршено на цијелом банкарском сектору Републике Српске. Наиме, свих осам банака биће предмет тестирања. Почетком 2021. године биће урађени потребне измјене и допуне Методологије тестирања отпорности на стрес уз помоћ FINRA пројекта и макроекономских сценарија, те референтне вриједности параметара који представљају базичне претпоставке за сваки од стресних сценарија.

- Подршка и подстицаји привреди

Поред наведених фискалних мјера за ублажавање економског шока, битно је напоменути да је у претходном периоду извршено дјелимично смањење оптерећења рада кроз повећање неопорезивог дохотка са 200 КМ на 500 КМ на мјесечном нивоу и на тај начин повећане су плате свим запосленим у Републици Српској без повећања трошкова послодавцима. У 2019. години наставило се са спровођењем мјера с циљем обезбјеђивања услова за спровођење свеобухватне реформе пословног окружења, те стварања претпоставки за повећање плата запослених у реалном сектору. У вези с тим, у јуну 2019. године донесен је Закон о подстицајима у привреди Републике Српске, којим је успостављен оквир за додјелу подстицаја привредним субјектима, а с циљем повећања конкурентности и продуктивности привреде у Републици Српској. Циљ увођења подстицаја за повећање плате радника био је побољшање положаја радника, у смислу стимулисања послодаваца да повећају плате запосленим у реалном сектору, а то би допринијело смањењу одлива радне снаге. Један од ефеката увођења наведених подстицаја је и отклањање сиве зоне у области исплате плата радника и превођење целокупног новчаног износа који радник добије од привредног субјекта у легалне токове. Такође, од 1. јануара 2020. године извршено је потпуно растерећење послодаваца кроз рефундацију бруто плате за запослене породиље.

Битно је напоменути да ће у предстојећем периоду бити настављена предметна реформа, која представља континуитет у активностима сузбијања сиве економије, те ће се вршити анализа ефеката примјене мјере у претходном периоду. У зависности од резултата анализе, размотриће се могућност увођења системске подршке кроз смањење пореског оптерећења рада.

Због појаве вирусног обољења COVID 19, Агенција за банкарство Републике Српске прилагодила је активности у надзору пословања банака и небанкарских институција које регулише и надзире, те усвојила привремене мјере за ублажавање негативних посљедица вируса корона. Одлукама о привременим мјерама банкама и микрокредитним организацијама за ублажавање негативних економских посљедица узрокованих вирусним обољењем COVID 19 омогућено је клијентима банака и микрокредитних организација да користе посебне мјере за ублажавање негативних посљедица пандемије, тј. да уговоре мораторијум, грејс-период или комбинацију других мјера да би превазишли проблеме у отплати кредита који су узроковани смањењем обима пословања због појаве вируса корона. У периоду примјене посебних мјера неће доћи до погоршања квалитета aktive, а додатни захтјев за очување стабилности банкарског сектора је забрана исплате добити све док се примјењују посебне мјере.

Уредбом са законском снагом о Компензационом фонду Републике Српске¹³ основан је Компензациони фонд Републике Српске с циљем санирања посљедица и потешкоћа насталих услед ширења разарне болести изазване вирусом корона (SARS-CoV-2). Према Уредби, Компенза-

¹³ "Службени гласник Републике Српске", број 46/20.

циони фонд циљ остварује пружањем директне подршке: 1) предузетницима и пословним субјектима у Републици Српској који су претрпјели или трпе штету, 2) Заводу за запошљавање Републике Српске субвенционисањем доприноса за незапосленост, 3) здравственом сектору Републике Српске и 4) запосленим у јавном сектору у Републици Српској који су обављали послове под посебно отежаним условима рада.

У одговору на економске поремећаје изазване пандемијом COVID 19, Влада Републике Српске утврдила је низ интервентних мјера с циљем опоравка привреде путем стабилизације пословања привредних субјеката и очувања радних мјеста, те спречавања веће економске штете. Једна од интервентних мјера је и успостављање **Гарантног програма подршке привреди за ублажавање последица пандемије болести COVID 19 изазване вирусом SARS-CoV-2.**

У мају 2020. године усвојен је Закон о измјенама и допунама Закона о Гарантном фонду Републике Српске¹⁴, којим је омогућено Гарантном фонду Републике Српске да управља гарантним програмима Републике Српске који се организују у општем економском интересу ради олакшања приступа финансијским средствима у условима наступања посебних околности на привреду Републике Српске.

Влада Републике Српске је у јулу 2020. године донијела Одлуку о Гарантном програму подршке привреди за ублажавање последица пандемије болести COVID 19 изазване вирусом SARS-CoV-2¹⁵. Циљ организовања Гарантног програма је олакшавање малим и средњим предузећима и предузетницима да приступе финансијским средствима, издавањем гаранције за обезбјеђење потраживања по кредиту одобреном од финансијске организације.

Влада Републике Српске именovala је Савјетодавни одбор Гарантног програма, који чине представници релевантних министарстава (Министарство привреде и предузетништва, Министарство финансија и Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде) те представници Привредне коморе Републике Српске, Уније удружења послодаваца Републике Српске и Занатско-предузетничке коморе Републике Српске. Такође, на приједлог Савјетодавног одбора, Влада Републике Српске донијела је Правила спровођења Гарантног програма, којим се ближе уређује спровођење овог програма.

У складу са објављеним јавним позивом, а након анализе понуде пристиглих пријава, Гарантни фонд Републике Српске закључио је уговоре о гарантовању са финансијским организацијама (банкама и микрокредитним друштвима). Закључењем уговора о гарантовању између Гарантног фонда Републике Српске и финансијске институције сматра се да је Република Српска издала гаранцију у корист те финансијске институције.

Министарство финансија, као предлагач Одлуке о гарантном програму подршке привреди за ублажавање последица пандемије болести COVID 19 изазване вирусом SARS-CoV-2, врши анализу ефеката њеног спровођења ради унапређења оквира за даље спровођење Гарантног програма.

Крајем новембра, у дијалогу са финансијским организацијама (банкама и микрокредитним организацијама) које учествују у Гарантном програму и привредним субјектима потенцијалним корисницима кредита, идентификована су питања која су се у пракси показала као ограничење за бољу искоришћеност Гарантног програма. У складу са извршеном анализом, утврђен је Приједлог одлуке о измјенама и допунама Одлуке о Гарантном програму подршке привреди за ублажавање последица пандемије болести COVID 19 изазване вирусом SARS-CoV-2, с циљем већег обухвата циљне групе клијената и бољег коришћења гарантног и кредитног потенцијала. Министарство финансија, након извршене анализе досадашње реализације и постигнутих ефеката, предложило је Одлуку о измјенама правног оквира Гарантног програма Републике Српске, а с циљем боље искоришћености кредитног потенцијала и

већег обухвата циљне групе клијената. Почетком децембра Влада Републике Српске усвојила је Одлуку о измјенама и допунама Одлуке о Гарантном програму подршке привреди за ублажавање последица пандемије болести COVID 19 изазване вирусом SARS-CoV-2.

Измјене се односе на повећање рока отплате са четири на седам година. Максимални износ за микропредузећа повећан је са 30.000 КМ на 50.000 КМ, за мала предузећа на 200.000 КМ, а за средња предузећа 400.000 КМ. Посредством Гарантног фонда, Република Српска ће и даље гарантовати тим предузећима за 70% сваког појединачног кредита, не само за обртни капитал већ и за технолошко унапређење, да би био олакшан наставак пословања у условима пандемије. Такође, брисан је предуслов позитивног пословања привредних субјеката са 31. децембром 2019. године, а задржан је услов уредне отплате кредитних обавеза на датум 16. март 2020. године (тражилац кредита, и даље, не може бити субјект чији је кредит на поменути датум био у статусу неизмирења обавеза). Дозвољено је рефинансирање постојећих кредита, само под условима: да се обавезе по тим кредитима уредно измирују, да се новим кредитом из Гарантног програма добијају повољнији услови за клијента, те да је потреба рефинансирања узрокована утицајем пандемије.

Гарантни програм реализује се посредством девет банака и двије микрокредитне организације. До сада су одобрене гаранције за 35 кредита, а у обради је још 27 захтева. Предложено је да се рок за реализацију Гарантног програма, који је требало да буде окончан до краја 2020. године, продужи и у наредној години.

На приједлог Управног одбора Компензационог фонда Републике Српске Влада Републике Српске је у мају 2020. године донијела Уредбу о условима и начину коришћења туристичких ваучера за субвенционисано плаћање смјештаја у Републици Српској, након чега је објављен јавни позив угоститељима и туристичким агенцијама за достављање пријаве ради учешћа у реализацији шеме **доdjеле туристичких ваучера у угоститељским објектима** на територији Републике Српске. У августу 2020. године Влада Републике Српске донијела је Уредбу о измјенама и допунама Уредбе о условима и начину коришћења туристичких ваучера у угоститељским објектима¹⁶, којом су измијењени услови и начин коришћења ваучера у Републици Српској и предметна активност настављена.

- Поједноставити регистрацију предузећа

Након што је током 2013. године спроведена опсежна реформа регистрације пословних субјеката у Републици Српској, кроз увођење једношалтерског система регистрације и јединственог информационог система, а уз значајно смањење трошкова, процедура и времена за регистрацију, Влада Републике Српске је у мају 2016. године почела пројекат онлајн регистрације. Да би се наведена онлајн регистрација пословних субјеката у Републици Српској могла реализовати, планиране су слjedeће претпоставке / фазе пројекта: 1) дигитализација постојеће судске архиве, 2) успостављање законодавне претпоставке, 3) стварање услова за електронску идентификацију грађана и правних лица, односно формирање сертификационог тијела које ће бити задужено за издавање сертификата са електронским потписима правним и физичким лицима у Републици Српској и 4) успостављање информационог рјешења која ће подржати систем кроз надоврхну постојећег јединственог информационог система, који се већ користи код једношалтерског система регистрације пословних субјеката, а који се физички налази у Дата центру Владе Републике Српске. Прве три фазе пројекта у потпуности су завршене.

Последња фаза пројекта је у току, а неки од кључних елемената ове фазе јесу:

- у току је израда јединствене уплатнице (усаглашена је платформа) за плаћање судских такси и административних такси када је ријеч о регистрацији занатско-предузетничке дјелатности. Службени гласник Републике Српске дао је три јединствене тарифе за огласе, и то 80 КМ, 100 КМ и

¹⁴ "Службени гласник Републике Српске", број 44/20.

¹⁵ "Службени гласник Републике Српске", број 64/20.

¹⁶ "Службени гласник Републике Српске", број 84/20.

150 KM, у зависности од врсте уписа, односно промјене, с тим да ће се у пракси ова цијена плаћати унапријед као и код уплате износа на име судске таксе. Комплетирање шифарника такси је у завршној фази. У случају негативног рјешења суда, биће извршен поврат уплата од стране Службеног гласника Републике Српске,

- врши се увезивање са осталим базама података и оптимизација одређених база података.

Финализација пројекта е-регистрације пословних субјеката предвиђена је до средине маја 2021. године.

- Стратешки оквир за управљање јавним финансијама

Иницијалне активности на изради Стратегије управљања јавним финансијама Влада Републике Српске почеле су 2016. године именовањем Радне групе, чији је задатак био да у сарадњи са делегацијом ЕУ и техничком подршком Међународног монетарног фонда (ММФ) изврши анализу стања у области управљања јавним финансијама у Републици Српској, идентификује кључне области реформе у управљању јавним финансијама у периоду 2016-2020. године и припреми Стратегију. Имајући у виду комплексност области јавних финансија, широк круг потенцијалних корисника, потребу међусобне синхронизације свих реформских мјера и активности, Влада Републике Српске је у јануару 2019. године именovala Радну групу за наставак и окончање започетих активности на изради **Стратегије управљања јавним финансијама Републике Српске за период 2020-2025. године**. У априлу 2019. године Одјељење за фискалне послове ММФ-а (FAD - Fiscal Affairs Department) одобрило је техничку помоћ Влади Републике Српске за израду Нацрта стратегије.

Финализирање и достављање Стратегије на разматрање и усвајање Влади Републике Српске и Народној скупштини Републике Српске планирано је у II кварталу 2020. године. Међутим, планирани рок није било могуће испоштовати због околности проузрокованих пандемијом.

Узимајући у обзир неопходност пролонгирања доношења предметног документа и чињеницу да су поједине активности и мјере утврђене Нацртом стратегије у току 2019. и 2020. године реализоване, било је неопходно приступити ажурирању и дефинисању приоритета, циљева, резултата, активности за период 2021-2025. године, те ревидирању динамике њихове реализације. У јуну 2020. године Одјељење за фискалне послове ММФ-а (FAD) одобрило је техничку помоћ Министарству финансија Републике Српске, која се односила на пружање консултација у вези са ажурирањем и финализацијом Стратегије управљања јавним финансијама Републике Српске. Наведене активности резултирале су израдом свеобухватног реформског документа, који ће служити као главна смјерница за период од 2021. до 2025. године за јачање правног и институционалног оквира и система за управљање јавним финансијама Републике Српске у складу са захтјевима ЕУ и међународним стандардима. Усвајањем Стратегије биће јасно дефинисани правци реформи у области јавних финансија и заокружен систем унапређивања фискалне одговорности и дугорочне фискалне стабилности Републике Српске. Стратегија управљања јавним финансијама Републике Српске обухвата шест области дјеловања, односно стубова: 1) фискални оквир, 2) јавни приходи, 3) планирање и буџетирање, 4) извршење буџета, 5) унутрашња контрола и 6) екстерна ревизија.

- Мјере за очување запослености и институционално јачање Завода за запошљавање

Законом о измјенама и допунама Закона о посредовању у запошљавању и правима за вријеме незапослености¹⁷ јавне службе за запошљавање са 31. децембром 2019. године у потпуности су ослобођене од административних обавеза које се односе на здравствено осигурање за регистрована незапослена лица. На овај начин омогућено је Заводу за запошљавање Републике Српске обављање послова из регистроване надлежности и усмјеравање капацитета на активности и рад са незапосленим лицима на активном тражењу запослења, односно омогућена је посредничка улога

Завода за запошљавање Републике Српске. Такође, на овај начин омогућено је боље планирање, одређивање циљних група и спровођење активних мјера на тржишту рада.

- Унапређење реструктурирања јавних предузећа

Сектор јавних предузећа (ЈП) у Републици Српској чини значајан дио економије и броја запослених, али мање када је у питању додата вриједност или добит. Портфељ ЈП у Републици Српској је највећим дијелом концентрисан у 20 најважнијих предузећа. Ниска профитабилност је почела да нарушава финансијску позицију ЈП, ниво имовине се смањује док се ниво обавеза повећава. Истовремено, продуктивност у смислу додате вриједности у сектору ЈП је нижа од продуктивности у приватном сектору. Као такав, сектор ЈП представља значајан извор фискалног ризика. Да би се избјегло даље акумулирање ризика у ЈП, потребно је **побољшати квалитет финансијске анализе и транспарентност у извјештавању ЈП**.

Влада Републике Српске препознала је потребу да се изврши реформа сектора јавних предузећа у Републици Српској. У вези са тим, Влада Републике Српске упутила је захтјев за техничку мисију Међународног монетарног фонда за савјетодавне услуге у дијелу јачања надзора над јавним предузећима и управљања фискалним ризицима повезаним с њима. ММФ је креирао извјештај под називом: "Јачање надзора над јавним предузећима у Републици Српској" у фебруару 2020. године, а за спровођење препорука и планираних активности Влада Републике Српске формирала је у септембру 2020. године **Радну групу за реформу јавних предузећа**, са задатком да припреми акциони план за реформу јавних предузећа Републике Српске.

Одговорност за увођење функције праћења финансијског учинка ЈП (нарочито стратешких) на основу одређених критеријума које одреди Влада у већини земаља има Централна јединица за финансијски надзор ЈП. Успостављање Централне јединице за финансијски надзор ЈП при Кабинету председника Владе Републике Српске и њена адекватна кадровска попуњеност омогућили би стварање оквира за праћење ЈП помоћу финансијских и нефинансијских показатеља учинка, као што су финансијска солвентност, ефикасност пословања (оперативна маржа итд.), те број запослених (удио плата у издацима, флукуација запослених).

Такође, планирано је увођење функције утврђивања и праћења процјене и управљања фискалним ризицима у оквиру Министарства финансија, укључујући и ризике везане за пословање јавних предузећа.

- Смањење пореских и непореских давања и поједностављене процедура

Влада Републике Српске је у новембру 2019. године формирала Радну групу за **реформу пореских и непореских давања и процедура приликом уплате истих**, коју чине представници Министарства привреде и предузетништва, Министарства финансија, Уније удружења послодаваца Републике Српске, Привредне коморе Републике Српске и Савеза синдиката Републике Српске. Радна група је своје активности реализовала у планираном року и припремила Информацију о активностима Радне групе за реформу пореских и непореских давања и процедура приликом уплате истих, са приједлогом препорука, коју је Влада Републике Српске разматрала и усвојила у марту 2020. године. Из Регистра пореских и непореских давања издвојена су одређена непореска давања са приједлозима њиховог смањења, укидања или другачијег обрачуна, а за која је пословна заједница исказала потребу за смањењем или укидањем, ресорна министарства процијенила да су непотребна или их је потребно смањити, не постоји оправданост даљег постојања, јер су приходи по основу убирања самог давања веома мали и не задовољавају принцип рационалности или постоји задужење Владе Републике Српске из претходног периода да се посебно анализирају. Важно је напоменути да је Штаб за праћење стања у привреди Републике Српске у марту 2020. године затражио да се приступи смањењу парафискалних намета.

¹⁷ "Службени гласник Републике Српске", број 94/19.

Законом о измјенама и допунама Закона о судским таксама¹⁸ укинута су судске таксе за поднесак којим се тражи увјерење и за издато увјерење и судске таксе за поднесак којим се тражи издавање јединственог приступног кода и за издати јединствени приступни код, те је извршено смањење судске таксе за упис у регистар и за брисање уписа. Ефекат измјена и допуна овог закона јесте губитак прихода Буџета Републике Српске у износу од 0,7 милиона КМ.

С циљем растерећења привреде и унапређења cjелокупног пословног окружења и амбијента у Републици Српској, на 13. сједници Народне скупштине Републике Српске, која је одржана 1. децембра 2020. године, усвојени су: Закон о допуни Закона о посебним републичким таксама, Закон о измјенама и допунама Закона о комуналним таксама и Закон о измјенама и допунама Закона о административним таксама.

Када је ријеч о **Закону о допуни Закона о посебним републичким таксама**, умањује се обавеза посебне републичке таксе у 2021. години за 30%, у 2022. години за 60%, да би се коначно ова такса укинула од 2023. године. Примјеном предложене одредбе Закона, дакле, у 2021. години, посматрано у односу на 2020. годину, изостаће приход од око 3,2 милиона, што износи 30% укупног прихода. За 2022. годину изостаће 60% прихода посматрано у односу на 2020. годину, што значи да ће у 2022. години, посматрано у односу на 2020. годину, изостати око 6,4 милиона КМ.

Законом о измјенама и допунама Закона о комуналним таксама укидају се поједине комуналне таксе чије постојање представља оптерећење привреди, не толико у финансијском смислу, колико у процедурама, а финансијски ефекат власника прихода није значајан. Такође, овим законом укидају се и комуналне таксе, које су двоструко утврђене, односно садржане су већ у комуналној такси која се плаћа за коришћење простора на јавним површинама. Даље, с циљем даљег растерећења привреде предложеним Законом од обавезе комуналне таксе ослобађају се мали предузетници. Такође, обвезници који се први пут региструју ослобађају се обавезе плаћања комуналне таксе на истицање пословног имена. Укупан износ прихода који ће изостати по наведеним основима процијењен је у износу 1,9 милиона КМ.

С обзиром на то да приходи од комуналних такси у потпуности припадају буџетима јединица локалне самоуправе, примјена овог закона довешће до њиховог умањења за око 0,4 милиона КМ. Ослобађање малих предузетника од обавезе плаћања комуналних такса довешће до уштеде код тих привредника, односно губитка у буџетима јединица локалне самоуправе за око 1,5 милиона КМ. Влада Републике Српске определијела је да у будућем периоду и даље води политику умањења и укидања комуналних такси у Републици Српској.

Законом о измјенама и допунама Закона о административним таксама ослобађају се таксени обвезници плаћања административне таксе (републичке, градске или општинске) за захтјеве, молбе, приједлоге, пријаве, увјерења или потврде, чији су у пракси појединачни износи били до 10 КМ. Појединачно, то није оптерећујући износ, међутим то за одређене грађане представља оптерећење било финансијско, било административно (процедура плаћања таксе). Према извршеним процјенама, губитак прихода од административних такси у буџету Републике Српске износиће око 1,1 милион КМ.

- Смањење пореског клина, посебно за раднике са ниским примањима, и фактора дестимулисања рада да би се стимулисало формално запошљавање

Влада Републике Српске и Унија удружења послодаваца Републике Српске су 2017. године потписивањем Меморандума о заједничким политикама за период 2018-2020. године дефинисали политике које представљају наставак започетих реформи дефинисаних Реформском агендом и аранжманима са Међународним монетарним

фондом (ММФ), чиме је утврђен модалитет за смањење оптерећења рада кроз реформу пореског законодавства у корист пословне заједнице. У вези са пореским политикама у области обавезних доприноса, а у складу са Програмом економских реформи Републике Српске и потписаним Меморандумом, планирана је измјена Закона о доприносима с циљем постепеног смањења збирне стопе доприноса на ниво из 2008. године. С тим у вези, а на основу јасног програмског циља Владе Републике Српске који се односи на смањење пореског оптерећења рада, Законом о измјенама и допунама Закона о доприносима, у децембру 2019. године, **извршено је умањење стопе доприноса за осигурање од незапослености за 0,2%, након чега је збирна стопа 32,8%**. Намјера Владе Републике Српске је да у наредном периоду, кроз праћење реализације Закона о подстицајима у привреди, утврди просјечну збирну стопу доприноса на коју је исплаћена плата у цијелости и на тај износ изврши смањење збирне стопе доприноса.

Како је претходно образложено, у претходном периоду извршено је дјелимично смањење оптерећења рада кроз повећање неопорезивог дохотка са 200 КМ на 500 КМ на мјесечном нивоу. На тај начин повећане су плате свим запосленим у Републици Српској без повећања трошкова послодаваца.

- Унапређење пословног окружења

На сједници одржаној 1. децембра 2020. године Народна скупштина Републике Српске усвојила је **Закон о факторингу**. Циљ доношења овог закона јесте уређење факторинга као небанкарске финансијске услуге ради повећања финансијске инклузије, тј. обезбјеђења веће доступности финансијских средстава малим и средњим предузећима путем откупа недоспјелих краткорочних новчаних потраживања.

Законом је прописано да предмет факторинга може бити свако постојеће недоспјело или будуће, цијело или дјелимично, краткорочно новчано потраживање које је настало на основу уговора о продаји робе или пружању услуге, у коме учествују уступилац, фактор и дужник. Краткорочним потраживањем сматра се новчано потраживање које доспијева на наплату у року до годину дана од дана продаје робе или пружања услуге.

Законом је утврђено да се факторингом могу бавити друштва за факторинг, банке које већ обављају послове факторинга у складу са законом којим се уређује пословање банака, Инвестиционо-развојна банка Републике Српске те, изузетно, и друга привредна друштва која пружају финансијске услужне дјелатности, под условом да је посебним законом утврђено да то привредно друштво може обављати дјелатност факторинга. С обзиром на то да друштва за факторинг представљају специфичну групу финансијских институција које откупљују краткорочна потраживања на основу комерцијалних фактура за услуге или робу која нису доспјела, како домаћа тако и међународна, прописано је да надзор над овим друштвима врши Комисија за хартије од вриједности Републике Српске. Надзор над банкама које се у оквиру своје дјелатности баве пословима факторинга врши Агенција за банкарство Републике Српске. Такође, надзор над обављањем послова факторинга од Инвестиционо-развојне банке Републике Српске и других привредних друштава која су законом овлашћена да обављају дјелатност факторинга врши Комисија за хартије од вриједности Републике Српске.

Доношење Закона о факторингу треба да допринесе:

- повећању наплате потраживања, а тиме и повећању ликвидности и солвентности привредних субјеката,
- повећању правне сигурности у пословању уговорних страна, што би утицало на повећање инвестиција,
- повећању конкурентности привредних субјеката,
- смањењу задужености привредних субјеката и
- повећању конкуренције у финансијском сектору и снижавању цијене капитала.

¹⁸ "Службени гласник Републике Српске", број 67/20.

3. МАКРОЕКОНОМСКИ ОКВИР

3.1. НАЈНОВИЈА ЕКОНОМСКА КРЕТАЊА

Према подацима Републичког завода за статистику Републике Српске, реална стопа раста **брuto домаћег производа** (БДП) за 2019. годину у Републици Српској износила је 2,5%¹⁹. Уважавајући учешће производних подручја у структури БДП-а, привредни раст је, у највећој мјери, резултат раста у подручјима: трговина на велико и на мало, поправка моторних возила и мотоцикала (5,2%), грађевинарство (6,6%), стручне, научне и техничке дјелатности (12%), те дјелатности здравствене заштите и социјалног рада (5,9%). С друге стране, подручја производња и снабдијевање електричном енергијом, гасом, паром и климатизација и прерађивачка индустрија забиљежили су смањену активност, што је дјелимично неутралисало позитивна кретања.

Посматрајући структуру БДП-а према расходном приступу, највећи допринос расту БДП-а у 2019. години имао је позитиван спољнотрговински биланс, односно реални раст извоза робе и услуга (1,5%) и пад увоза робе и услуга (-2,4%), те очекивани раст домаће потрошње (2,5%). У прилог расту потрошње говоре подаци о: расту броја запослених, расту промета у услужним дјелатностима и повећању прихода од индиректних пореза. Наведени показатељи, уз ефекат потрошачких цијена, као резултат имали су успорено али позитивно кретање привредне активности у Републици Српској. На успоравање економског раста у 2019. години утицало је и успоравање привредне активности у земљама ЕУ, посебно у Њемачкој и Италији које су значајни спољнотрговински партнери.

Према расположивим подацима, БДП Републике Српске је у првом кварталу 2020. године остварио раст од 1,4%. Појавом пандемије вируса корона (COVID 19), те мјера затварања и ограничења, на глобалном и локалном нивоу дошло је до значајног пада привредне активности у другом кварталу, те је реална стопа раста БДП-а износила -6,9%. У структури БДП-а највећи пад привредне активности у другом кварталу забиљежен је у групама подручја Индустрија (-9,8%) и услуге (-5,6%). У оквиру индустрије највећи пад је био у прерађивачкој индустрији, док је у оквиру услуга највећи пад забиљежен у подручјима Трговина на велико и трговина на мало, оправка моторних возила, мотоцикала; саобраћај и складиштење; дјелатности пружања смјештаја, припреме и послуживања хране, хотелијерство и угоститељство, те подручјима Умјетност, забава и рекреација; остале услужне активности. Истовремено, дошло је до смањења обима спољнотрговинске размјене. С друге стране, као резултат примјене Закона о подстицајима у привреди Републике Српске ("Службени гласник Републике Српске", број 52/19), повећања плата у јавној управи од почетка 2020. године (прије пандемије) и мјера Владе Републике Српске ради очувања радних мјеста и плата радника током пандемије, повећане су просјечне плате након опорезивања и смањен је број незапослених лица. До краја године, пројектован је пад БДП-а на годишњем нивоу од 3,5% првенствено због смањења укупне потрошње, инвестиција и спољнотрговинске размјене.

Према подацима Управе за индиректно опорезивање, крајња потрошња у Републици Српској исказана на ПДВ пријавама за девет мјесеци 2020. године мања је за 4,7% у односу на исти период претходне године, што показује негативан утицај пандемије на кретање потрошње. Поређења ради, у истом периоду 2019. године остварен је раст крајње потрошње у Републици Српској за 5,9% у односу на исти

¹⁹ Републички завод за статистику Републике Српске, Саопштење број: 329/20, од 16. новембра 2020. године.

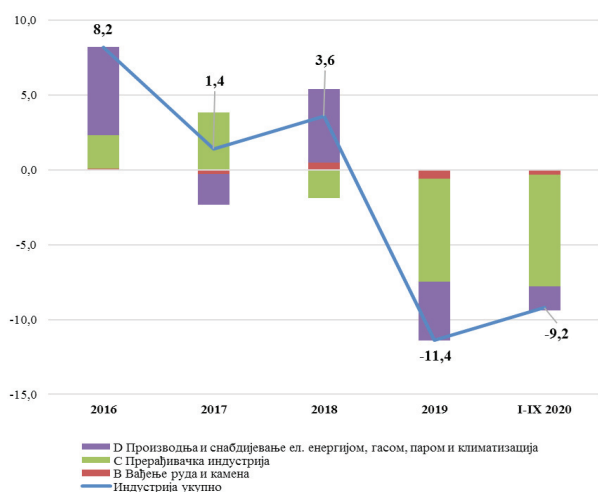
период 2018. године, док је на годишњем нивоу тај раст износио 4,9%.

Индустријска производња Републике Српске, чије се учешће у укупном БДП-у процјењује на 19,6%, након неколико узастопних година раста, у 2019. години биљежи просјечно годишње смањење од 11,4%. Овом смањењу, посматрано по главним индустријским групама, највише је допринијело смањење производње Енергије од 21,5%, те смањење производње Трајних производа за широку потрошњу од 26%. Посматрано по класификацији дјелатности, највећи допринос смањењу укупне индустријске производње, с обзиром на учешће од 55,9% у њеној укупној структури, дала је извозно оријентисана прерађивачка индустрија, која је у посматраном периоду забиљежила смањење од 12,3%, углавном услед смањења производње кокса и рафинисаних нафтних производа (-95,8%)²⁰, намјештаја (-27,1%), те коже и производа од коже (-14%). Производња у подручју производња и снабдијевање електричном енергијом била је мања за 12,8%, а у подручју вађења руда и камена забиљежено је смањење од 4,4%. Смањење укупног обима индустријске производње у 2019. години праћено је и смањењем броја запослених у индустрији од 0,2%, при чему је број запослених у подручју вађења руда и камена смањен за 5,5%, у прерађивачкој индустрији за 0,4%, док је у подручју производња и снабдијевање електричном енергијом број запослених повећан за 4,8%. Истовремено, промет индустрије смањен је за 6,2%, чему је највећи допринос дало смањење промета енергије за 63,9%. Посматрано по тржиштима, промет индустрије на домаћем тржишту смањен је за 3,5%, а промет на иностраном тржишту за 9,8%, што потврђује негативан утицај кретања у међународном економском окружењу.

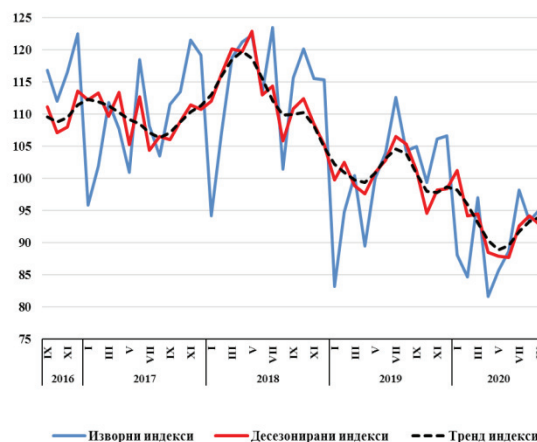
У периоду од јануара до септембра 2020. године, индустријска производња биљежи просјечан пад од 9,2%. Највећи допринос овом смањењу дало је смањење производње у прерађивачкој индустрији од 13,8%, углавном услед смањене производње: базних метала (-47,4%), готових металних производа (-13,8%), хемикалија и хемијских производа (-45,1%), прехранбених производа (-8%), одјеће (-44,7%), коже и производа од коже (-10,3%) и пића (-20,8%). У подручју производња и снабдијевања електричном енергијом забиљежено је смањење од 4,9%, док је у подручју вађења руда и камена смањење производње износило 2,6%, услед смањења производње у области вађења руда метала (жељезна руда, руде и концентрати алуминијума) од 24,8%. Посматрано према главним индустријским групама, смањењу укупне индустријске производње у наведеном периоду највише је допринијело смањење производње интермедијарних производа за 15,1% и смањење производње нетрајних производа за широку потрошњу од 13%. У наведеном периоду забиљежено је смањење броја укупно запослених у индустрији од 1,1%, услед смањења броја запослених од 9,1% у подручју вађења руда и камена, те смањења од 5,1% у производњи и снабдијевању електричном енергијом, док је у прерађивачкој индустрији број запослених повећан за 0,5%. Овакво кретање запослених у индустрији резултат је смањења запослених у другом кварталу, услед мјера затварања проузрокованих пандемијом вируса корона – COVID 19. Промет индустрије у посматраном периоду, такође, биљежи смањење од 12%. Посматрано по тржиштима, промет на домаћем тржишту смањен је за 18,9%, а промет на иностраном тржишту за 6%.

²⁰ Смањење производње кокса и рафинисаних нафтних производа узроковано је ремонтом који је трајао цијеле године.

Графикон 3.1: Допринос кретању индустријске производње у Републици Српској (у п. п.), према класификацији дјелатности

Графикон 3.2: Индекси кретања индустријске производње у Републици Српској од септембра 2016. године до септембра 2020. године (2015 = 100)

Извор: Републички завод за статистику Републике Српске и Министарство финансија Републике Српске.

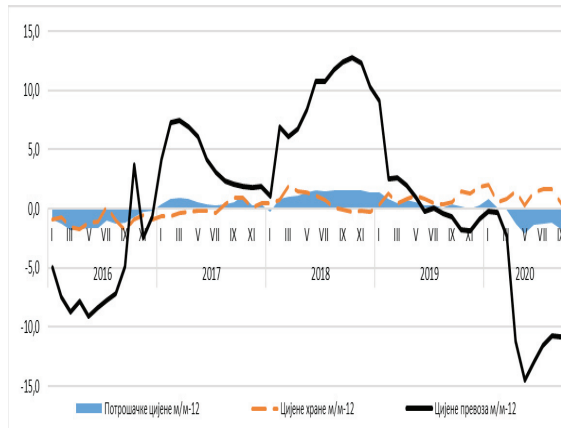
Електроенергетским билансом Републике Српске за 2020. годину укупно планирана производња електричне енергије за ову годину износи 8.028,17 GWh и већа је за 3% од плана производње за 2019. годину. Производња електричне енергије је већа од потрошње, па је билансни вишак за 2020. годину планиран у износу од 47% укупно произведене електричне енергије.

Негативни трендови у кретању извозно оријентисане индустријске производње, а посебно прерађивачке индустрије у Републици Српској, почели су још прошле године, услед слабљења извозне тражње земаља Европске уније и СЕФТА, те наших најзначајнијих спољнотрговинских партнера (посебно Њемачке и Италије, које су још крајем 2018. године почеле да биљеже успоравање економске активности и опадајуће, па чак и негативне, стопе обима индустријске производње). Појавом глобалне пандемије и пратећим проблемима у ланцима снабдевања само су додатно интензивирани ови негативни трендови.

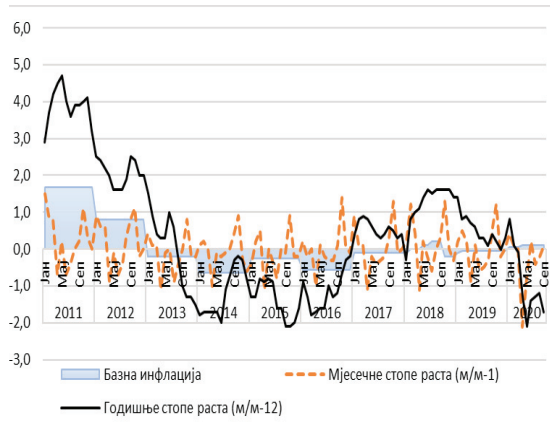
Мјерено индексом потрошачких цијена, у Републици Српској је у 2019. години забиљежен раст **просјечних годишњих цијена** од 0,5%. Најзначајнији допринос расту дао је одјељак: Алкохолна пића и дуван (5,3%) услед повећања акциза на дуван и дуванске производе, односно наставак хармонизације акцизне политике са политиком акциза на цигарете у Европској унији. Значајан допринос расту цијена дао је и одјељак: Становање, вода, електрична енергија, плин и други енергенти (2,8%). Истовремено, највећи пад цијена забиљежен је у одјељку: Одјећа и обућа, гдје су цијене ниже за 12%. Све наведено указује на то да је инфлација у 2019. години вођена поскупљењем малог броја производа и услуга. На то да су инфлаторни притисци остали ниски, указује ниска и стабилна база инфлација.

У периоду од јануара до септембра 2020. године, Република Српска биљежи дефлацију од 0,9%. Највећи пад цијена забиљежен је у одјељцима Одјећа и обућа (-9,9%), Преvoz (-8,3%) и Намјештај, покућство и редовно одржавање (-1,7%). Истовремено, највећи раст цијена забиљежен је у одјељцима Алкохолна пића и дуван (4,9%) и Рекреација и култура (2,4%). Иако су свјетске финансијске организације прогнозирале ниже цијене сирове нафте (за око 3%) у односу на цијене из 2019. године, у Републици Српској, у првих девет мјесеци 2020. године, цијене у групи Горива и мазива су ниже за 14,2% у односу на исти период претходне године. Имајући у виду све факторе који утичу на раст цијена процјењује се да ће просјечне потрошачке цијене у 2020. години бити ниже за 0,9%, у односу на цијене у претходној години, док се у еврозони, која је наш значајан спољнотрговински партнер, очекује пад цијена од 0,4%²¹. На наредним графиконима се може видјети утицај промјена цијена хране и превоза на укупан ниво цијена у Републици Српској, кретање годишњих и мјесечних стопа раста цијена и основне (базе) инфлације.

Графикон 3.3: Утицај промјена цијена хране и превоза на укупан ниво цијена у Републици Српској (%)

Графикон 3.4: Кретање годишњих и мјесечних стопа раста цијена и основна (база) инфлација

Извор: Републички завод за статистику Републике Српске и Министарство финансија Републике Српске.

²¹ International Monetary Fund, World Economic Outlook Database, October 2020.

На тржишту рада у 2019. години дошло је до позитивних кретања која се односе на повећање броја **запослених** и смањења броја **незапослених лица**. Просјечан број запослених лица повећан је за 2,3% на годишњем нивоу и износи 272.366 лица. Највећи допринос овом расту забиљежен је у области Трговина на велико и мало, поправка моторних возила и мотоцикала, која у структури запослених учествује са 17,7%, што указује на повећање промета у трговини на мало. Истовремено, просјечан број незапослених лица смањен је за 15% на годишњем нивоу и износи 89.896 лица. Анкетна стопа незапослености за 2019. годину смањена је за 5,5 п. п. у односу на претходну годину и износила је 11,7%. Статистичка стопа незапослености за 2019. годину износила је 24,8% и мања је за 3,6 п. п. у односу на 2018. годину. Анкетна стопа запослености у 2019. години је повећана у односу на 2018. годину за 3,5 п. п. и износила је 42,2%.

У периоду јануар-септембар 2020. године просјечан број незапослених износио је 87.796 лица, што је за 3,6% мање у односу на исти период претходне године, када је регистровано 91.100 незапослених лица. Посматрајући по кварталима, у првом и другом кварталу 2020. године биљежимо смањење броја незапослених лица од 8,1% и 2,5% респективно, у односу исти период претходне године. Трећи квартал биљежи благи пораст незапослених лица од 0,1% у односу на исти период 2019. године.

Закључно са 31. мартот 2020. године, у Републици Српској је регистровано 275.059 запослених лица²². Број запослених повећан је за 5.746 лица (раст од 2,1%) у односу на исти период претходне године, док је у односу на септембар 2019. године број запослених мањи за 359 лица или 0,1%. На годишњем нивоу (поредиши март 2020. године са истим мјесецем претходне године) највеће повећање броја запослених забиљежено је у подручјима: Прерађивачка индустрија (за 2.120 лица), Трговина на велико и мало, поправка моторних возила и мотоцикала (за 1.403 лица), те Грађевинарство (за 761 лице).

Просјечна плата након опорезивања (нето плата) исплаћена у 2019. години износила је 906 КМ и у односу на 2018. годину имала је номинални раст од 5,8%, а уз допринос инфлације реални раст од 5,3%. Највећа плата након опорезивања исплаћена је у области Финансијске дјелатности и дјелатности осигурања (1.409 КМ), док је најнижа плата исплаћена у области Грађевинарство (630 КМ).

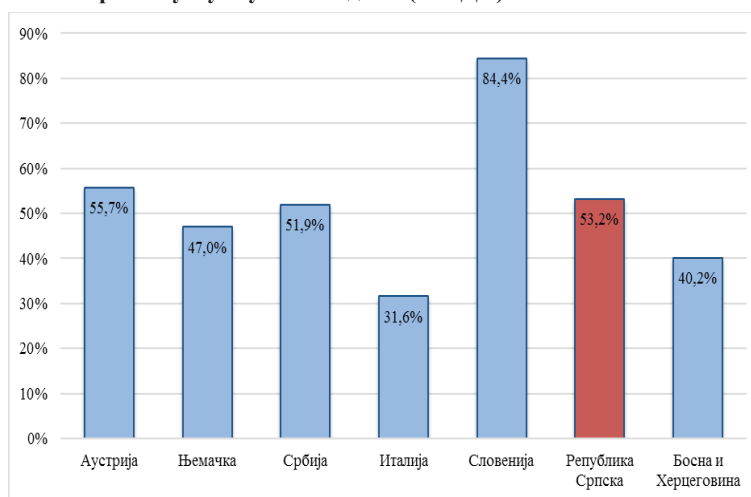
Просјечна плата након опорезивања (нето плата) за девет мјесеци текуће године, износи 951 КМ и већа је за 5,6% као резултат примјене Закона о подстицајима у привреди Републике Српске, повећања плата у јавној управи од почетка 2020. године (прије пандемије) и мјера Владе Републике Српске ради очувања радних мјеста и плата радника током пандемије. Посматрано по подручјима, највећи индекс номиналног раста плате на годишњем нивоу (поредиши јануар-септембар 2020. године са истим периодом 2019. године) забиљежен је у подручјима Административне и помоћне услужне дјелатности (12,7%), Дјелатност пружања смјештаја, припреме и послуживања хране, хотелијерство и угоститељство (12,2%), те Умјетност, забава и рекреација (9,7%). Посматрајући по подручјима, највиша просјечна плата након опорезивања за девет мјесеци текуће године исплаћена је у подручју Финансијске дјелатности и дјелатности осигурања (1.444 КМ), док је најнижа плата исплаћена у подручју Грађевинарство (660 КМ).

Просјечна пензија у 2019. години износила је 378 КМ уз номинални раст од 4,7%. Тренд раста пензија наставља се и у 2020. години, када је за девет мјесеци исплаћена просјечна пензија у износу од 393 КМ и у односу на исти период претходне године већа је за 4,4%. Просјечан **број пензионера** у 2019. години износио је 264.003 лица са тенденцијом раста, који се наставља и у првих девет мјесеци текуће године и износи 267.861 лице.

Остварени обим **спољнотрговинске робе размјене** у Републици Српској у 2019. години износио је 8,4 милијарди КМ, што представља номинално смањење од 6,4% у односу на претходну годину. Номинални пад извоза робе износио је 3,5%, док је пад увоза робе износио 8,4%. Покривеност увоза извозом износила је 75,5% и већа је за 3,8 п. п. у односу на 2018. годину, што је резултат већег пада увоза у односу на извоз. Спољнотрговински дефицит смањен је за 20,8%, односно за 308,6 милиона КМ. Посматрајући извоз производа према царинској тарифи БиХ, паду извоза највише је допринио пад извоза електричне енергије, који је вриједносно мањи за 7,7%, а у структури учествује са 7,3%. До смањења извоза електричне енергије дошло је због смањења производње и потрошње електричне енергије. Наиме, укупне потребе за електричном енергијом у Републици Српској задовољавају се производњом у домаћим електранама, док се вишкови електричне енергије извозе на друга тржишта. У 2020. години планиран је пораст производње електричне енергије из обновљивих извора у систему подстицаја, при чему је планирано да на овај начин буде обезбијеђено око 10% укупне потрошње електричне енергије у Републици Српској.

На графикону 3.5 приказана је повезаност привреде Републике Српске са свијетом. У 2019. години учешће извоза робе и услуга у БДП износило је 53,2%, док је просјек за земље које су најзначајнији спољнотрговински партнери Републике Српске износио 54,1%. С обзиром на то да је Република Српска мала отворена привреда, као и земља у транзицији, има много простора за значајно повећање извоза робе и услуга.

Графикон 3.5: Ниво извоза робе и услуга у 2019. години (% БДП)

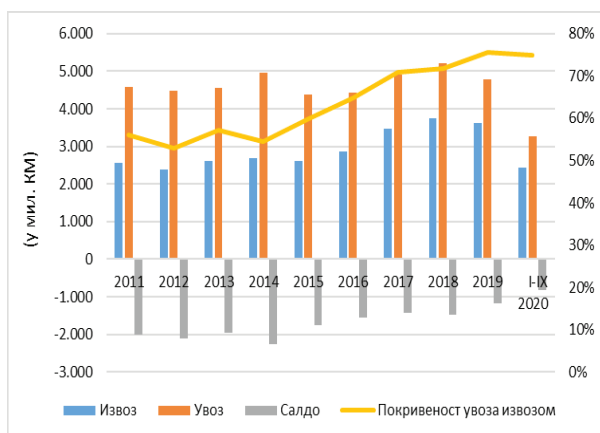

Извор: Свјетска банка и РЗСРС.

²² Републички завод за статистику Републике Српске, Саопштење број: 200/20, од 15. јула 2020. године. Саопштење о запосленим, са подацима за септембар 2020. године, биће објављено у децембру 2020. године.

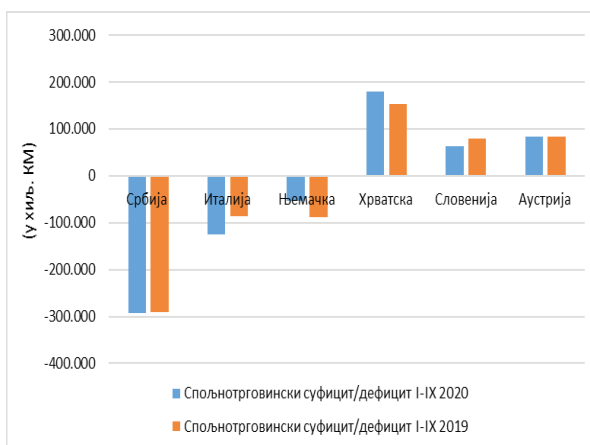
На графикону 3.6 дат је преглед спољнотрговинске размјене Републике Српске по годинама.

Графикон 3.6: Преглед кретања спољнотрговинске размјене

Извор: РЗСРС.

Графикон 3.7: Спољнотрговински биланс Републике Српске са најзначајнијим спољнотрговинским партнерима

Извор: РЗСРС.

Поређећи период јануар–септембар 2020. године са истим периодом претходне године, извоз и увоз су мањи за 10,1% и 8,2% респективно, док је покривеност увоза извозом износила 74,8% и мања је за 1,4 п. п. у односу на исти период претходне године. На смањење спољнотрговинске размјене директно је утицало успоравање економских активности код главних спољнотрговинских партнера. Земље чија је спољна трговина базирана на индустријском робом, базним металима, аутомобилској индустрији и производњи ауто-дијелова, туризму и угоститељству, биће значајно погођене насталом пандемијом.

Смањење привредне активности и слабење домаће тражње довели су до смањења робног увоза. У посматраном периоду дефицит спољнотрговинске размјене износио је 823,2 милиона КМ, што је за 2,6% мање у односу на исти период претходне године. У погледу спољнотрговинске размјене Република Српска значајно зависи од кретања на тржишту ЕУ јер се око 75% извоза и око 57% робног увоза остварује са тржиштем ЕУ. Све наведено довело је до смањења обима спољнотрговинске размјене у Републици Српској од 9%. Из графикона 3.7 уочавамо да је Република Српска, у посматраном периоду, остварила смањење спољнотрговинског дефицита у спољнотрговинској размјени са Немачком. С друге стране, остварено је повећање суфицита у робној размјени са Хрватском.

Према класификацији дјелатности (КД) смањењу извоза највећи допринос дало је смањење извоза у подручјима Прерађивачка индустрија (смањење од 10,3% са учешћем у структури извоза од 85,3%), Пољопривреда, шумарство и риболов (смањење од 16,9% са учешћем у структури извоза од 3,3%) и Производња и снабдијевање електричном енергијом, гасом, паром и климатизација (смањење од 7,6% са учешћем у структури извоза од 8,1%). Према истој класификацији, смањењу увоза највише је допринијело смањење увоза у подручју Вађење руда и камена, које је имало стопу пада од 52,6%, и учествује у структури увоза са 1,1%, док је повећање увоза остварено у подручју Пољопривреда, шумарство и риболов, које је имало номиналну стопу раста од 3,9% и у укупној структури учествује са 4,7%.

Вриједност **остварених инвестиција у стална средства** у Републици Српској у 2019. години износила је 1.789,6 милиона КМ, што је у односу на претходну годину смањење од 4,8%. Посматрано према техничкој структури, остварено је смањење инвестиција у Остале инвестиције (7,7%), Машине, опрему и транспортна средства (6,2%), док је нешто ниже остварење инвестиција у Грађевинске објекте и просторе (3,4%). Према дјелатностима инвеститора, а узимајући у обзир учешће поједине дјелатности у укупним инвестицијама, највећи раст инвестиција забиљежен је у области Пословање некретностима са стопом раста од 146%, Дјелатности здравствене заштите и социјалног рада (37,1%), те у областима Образовање (21,8%) и Прерађивачка индустрија (12,4%). Пад инвестиција у односу на претходну годину забиљежен је у подручјима: Производња и снабдијевање електричном енергијом, гасом, паром и климатизацијом, Информације и комуникације, Административне и помоћне услужне дјелатности, те Грађевинарство.

Према подацима Централне банке БиХ за 2019. годину, у Републици Српској су евидентирана нето страна улагања у износу од 382,8 милиона КМ (токови), што је више од половине укупних улагања у цијелој БиХ, која су према подацима Централне банке БиХ износила 699 милиона КМ. У структури директних страних улагања у 2019. години, на власничке удјеле односи се 223,4 милиона КМ, задржане зараде износили су 123 милиона КМ, док је остали капитал био 36,4 милиона КМ. Према истим подацима, укупна страна улагања у Републику Српску су до краја 2019. године износила 5.534,2 милиона КМ (стање). Уз објаву званичних података за 2019. годину, ревидирани су раније објављени подаци за претходне двије године.

Према подацима привредних судова Републике Српске током 2019. године је основано 245 нових привредних друштава, што представља пораст у односу на 2018. годину, када су основана 240 привредна друштва. У периоду јануар–септембар 2020. године регистровано је 113 новооснованих привредних субјеката, што је мање у односу на исти период 2019. године, када је регистровано 195 привредних субјеката.

- Одступања остварених економских трендова у односу на пројекције у прошлогодишњем ПЕРПС 2020-2022. године

Остварени БДП за 2019. годину у текућим цијенама износио је 11.251 милион КМ и у односу на пројектовани БДП у износу од 11.100 милиона КМ већи је за 133 милиона КМ, односно 1,4%. Тако је номинални раст БДП-а у 2019. години износио 5,4%, умјесто пројектованих 3,9%. У реалним стопама, раст БДП-а је износио 2,5%, што је за 0,5 п. п. мање у односу на пројекцију. Раст је остварен у подручјима: грађевинарство, услуге и пољопривреда, док је у индустрији забиљежен пад. Инфлација мјерена индексом потрошачких цијена износила је 0,5%, што је за 0,4 п. п. ниже од пројектоване. Остварен је мањи обим спољнотрговинске размјене од пројектованог, остварени извоз робе је мањи за 2,4 п. п., а увоз

робе је мањи за 1 п. п., што одражава кретања у производном сектору Републике Српске и последица је слабења извозне тражње и смањења обима индустријске производње, посебно енергије. Као резултат тога, покривеност увоза извозом износи 75,5% и мања је за 1,1 п. п. од пројекције из прошлогодишњег Програма. Просјечне плате и анкетна стопа незапослености остале су на нивоу пројектованих, те није било значајнијих одступања у односу на прошлогодишњи Програм.

3.2. ПРОЈЕКЦИЈЕ МЕЂУНАРОДНИХ ИНСТИТУЦИЈА

Према јесењим економским прогнозама Европске комисије из новембра 2020. године (*European Economic Forecast, Autumn 2020*) предвиђа се да ће у 2020. години економија Европске уније забиљежити пад од 7,4%, а затим 2021. и 2022. године порасти за 4,1% и 3%, респективно. У поређењу са лјетним економским прогнозама, предвиђања раста незнатно су виша за 2020. годину и нижа за 2021. годину, уз претпоставку да се европска економија неће вратити на ниво прије пандемије до 2022. године. Земље региона, према овим прогнозама, у 2020. години забиљежиће пад привредне активности (Црна Гора -14,3%, Хрватска -9,6%, Сјеверна Македонија -4,9%, Србија -1,8%), а за земље потенцијалне кандидате, међу којима је Босна и Херцеговина, предвиђен је просјечан пад БДП-а од 5%.

Привредни опоравак Европске уније прекинут је у трећем кварталу поновним јачањем пандемије и увођењем нових мјера затварања. У зависности од ширења вируса, строгости мјера и националних политика, економски ефекти пандемије и изгледи за опоравак разликују се међу земљама Европске уније. И поред економских мјера, а посебно оних у оквиру програма скраћеног радног времена с циљем ограничења раста незапослености, пројектује се раст стопе незапослености у 2020. и 2021. години (Табела 3.8). Због повећања социјалних расхода и смањења пореских прихода, као последица ванредних мјера за помоћ привреди у 2020. години очекује се значајан раст буџетског дефицита у цијелој Европској унији, а с тим у вези и повећање учешћа дуга у БДП-у. У складу са очекиваним постепеним укидањем мјера затварања током 2021. године, у периоду 2021–2022. године пројектована је стабилизација посматраних показатеља.

Услед пада цијена енергије, инфлација је у августу и септембру била негативна. Очекује се да ће слаба потражња, стагнација на тржишту рада и снажан девизни курс евра, довести до смањења цијена. Предвиђа се да ће инфлација у ЕУ, мјерена хармонизованим индексом потрошачких цијена, у 2020. години износити 0,7%, а затим, захваљујући стабилизацији цијена нафте порасти на 1,3% у 2021. години и 1,5% у 2022. години.

Наведене јесење прогнозе Европске комисије имају висок степен несигурности и ризика. Главни ризик односи се на погоршање пандемије, што захтијева строже мјере затварања, које имају озбиљнији и дуготрајнији утицај на економију. С друге стране, велике наде полажу се у Програм економског опоравка ЕУ - Next Generation ЕУ, укључујући Механизам за опоравак и отпорност, који треба да пружи помоћ најтеже погођеним регијама и секторима.

Табела 3.8: Европска економска предвиђања, за Европску унију, јесен 2020.

	2019.	2020.	2021.	2022.
Реални раст БДП (% г/г)	1,5	-7,4	4,1	3
Инфлација (% г/г)	1,4	0,7	1,3	1,5
Незапосленост (%)	6,7	7,7	8,6	8
Укупне инвестиције (%)	5,7	-10,3	5,6	4,2
Буџетски дефицит/суфицит, општа влада (% БДП)	-0,5	-8,4	-6,1	-4,5
Укупни дуг, општа влада (% БДП)	79,2	93,9	94,6	94,9
Биланс текућег рачуна (% БДП)	2,9	2,5	2,5	2,7

Извор: ЕС, European Economic Forecast, Autumn 2020.

Табела 3.9: Преглед пројекција ММФ-а, октобар 2020.

	2019.	2020.	2021.
Реални раст БДП-а (%)			
Свијет	2,8	-4,4	5,2
Развијене економије	1,7	-5,8	3,9
САД	2,2	-4,3	3,1
Евразона	1,3	-8,3	5,2
Тржишта у настајању и земље у развоју	3,7	-3,3	6
Европска унија	1,7	-7,6	5
Европска тржишта у настајању и земље у развоју	2,1	-4,6	3,9
БиХ	2,7	-6,5	5
Раст свјетске трговине (роба и услуге), у %	1	-10,4	8,3
Раст цијене нафте, у доларима, год. промјена, у %	-10,2	-32,1	12
Потрошачке цијене			
Развијене земље	1,4	0,8	1,6
Тржишта у настајању и земље у развоју	5,1	5	4,7
БиХ	0,6	-0,8	0,4

Извор: IMF, World Economic Outlook, Update October 2020.

Према Извјештају **Међународног монетарног фонда (ММФ) World Economic Outlook**, који је објављен у октобру, прогнозира се пад свјетске економије од 4,4% у 2020. години, што је за 0,8% мање од јунске прогнозе. Ублажена процјена економског пада одражава снажнији опоравак развијених економија у другом тромјесечју, након ублажавања мјера затварања у мају и јуну, те наставка тренда опоравка у трећем тромјесечју. Осим развијених економија, издваја се Кина, која се оправила брже него што се очекивало. ММФ процјењује привредни пад за еврозону у износу од 8,3%, за Европску унију 7,6%, за развијене економије пад од 5,8%, док се за европска тржишта у настајању и земље у развоју (гдје припада БиХ) очекује пад од 4,6%.

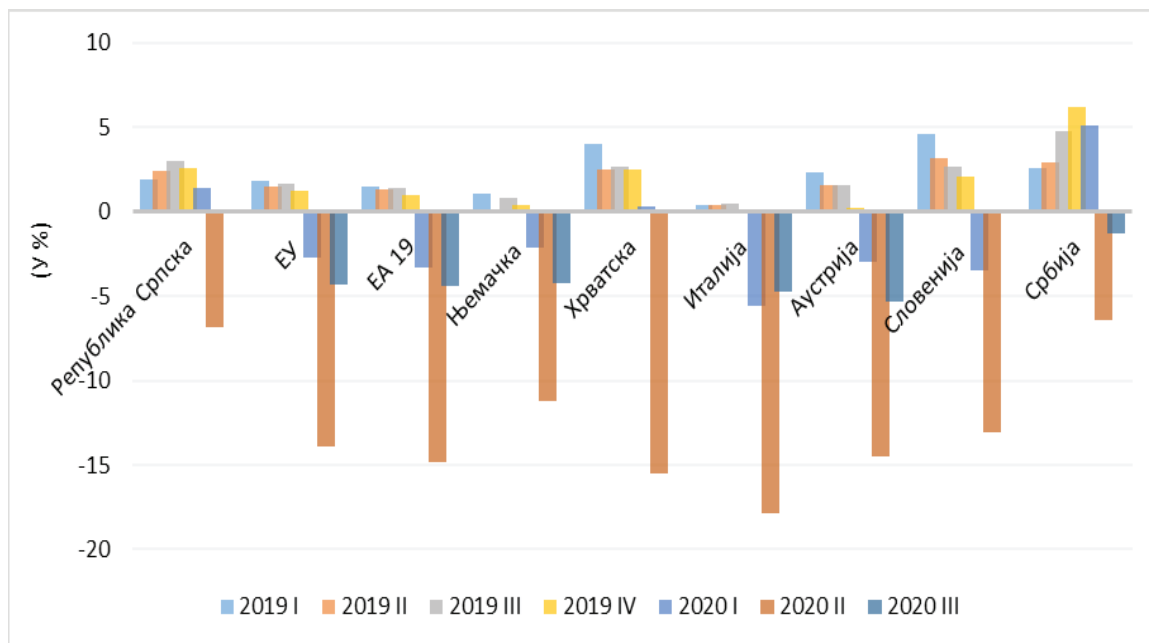
За 2021. годину пројектује се раст свјетске привреде по стопи од 5,2%, с обзиром на умјеренији пад у 2020. години и продужавање мјера затварања. Многе земље су полако отварање привреде, док су друге због континуираног ширења пандемије COVID 19, поново увеле мјере дјелимичног затварања. У 2021. години за еврозону пројектован је раст од 5,2%, при чему би њемачка привреда расла по стопи од 4,2%, француска привреда по стопи од 6%, док се за Италију очекује раст од 5,2%. За БиХ, ММФ је за ову годину прогнозирао пад од 6,5%, што је за 1,5 п. п. више у односу на раније прогнозе, док се за 2021. годину предвиђа раст од 5%. ММФ упозорава на инфраструктурни јаз региона у односу на развијене економије Европе. Сходно наведеном, истичу јавне инвестиције као нужност. За земље региона предвиђен је пад привредне активности у 2020. години (за Црну Гору -12%, Хрватску -9%, Сјеверну Македонију -5,4%, Србију -2,5%). Из ММФ-а упозоравају да ће “ожилци” у привреди, укључујући изгубљена радна мјеста, стечајеве, проблеме са дугом и прекиде у школовању заочити средњорочни глобални раст након 2021. години на око 3,5%. Кумулативни губитак БДП-а у периоду 2020–2025. године у поређењу са претпандемијским трендовима раста процјењују се на 28 хиљада милијарди долара.

Како у осталим дијеловима свијета, тако и на Западном Балкану, пандемија вируса корона гурнула је земље у дубоку рецесију. Према процјени новог редовног извјештаја **Свјетске банке**, под називом **Неизвјестан опоравак**²³, економска активност у земљама Западнoг Балкана ће пасти за 4,8% у 2020. години, док се у 2021. очекује опоравак уз раст од 3,5%. Примарни узрок представљају пад и у домаћој и у иностраној потражњи и поремећаји у ланцима снабдијевања. Очекује се да ће у 2020. години БиХ захватити највећа рецесија у посљедњих 25 година и реални пад БДП-а од 3,2%,

²³ Објављен у јесен 2020. године.

због успоравања у најпродуктивнијим секторима, слабијег спољног окружења и политичке неизвјесности. Уз претпоставку да се трајање COVID 19 ограничи на наредна два квартала, процјењује се да ће се раст у БиХ у 2021. години вратити на стопу од прије кризе. За 2021. и 2022. годину предвиђа се опоравак са стопама раста од 3% и 3,5%, респективно. У истом извјештају дате су препоруке да је средњорочно посматрано од великог значаја одржавање реформског пута БиХ с циљем рјешавања дуго присутних структурних и институционалних проблема и јачања конкурентности. Даље, БиХ треба омогућити искоришћавање потенцијала приватног сектора и смањити велику заступљеност јавног сектора. Такође, треба пребацити фокус економије са локалне потрошње и увоза на унапређење међународних интеграција ради повећања инвестиција и извоза.

Слика 3.10: Реалне стопе раста БДП квартално (q/q-4) – поређење Републике Српске, ЕУ, ЕА 19 и најзначајнијих спољнотрговинских партнера Републике Српске

Извор: EUROSTAT, Републички завод за статистику Републике Србије и РЗСРС.

Подаци на Слици 3.10 показују да је код земаља које су главни спољнотрговински партнери Републике Српске дошло до значајног смањења привредне активности. Ово је видљиво кроз пад њиховог БДП-а у просјеку око 13% у другом кварталу 2020. године, при чему је највећи пад забиљежен у Италији (17,9%) и Хрватској (15,5%). У трећем кварталу смањења реалне стопе раста БДП-а су знатно мања него што је то било у другом кварталу 2020. године.

Према *Извјештају о инвестицијама у свијету*²⁴, због пандемије вируса корона (COVID) 19 за 2020. годину се очекује драматичан пад директних страних инвестиција у износу до 40%. На тај начин глобалне директне стране инвестиције би са 1.540 милијарди USD у 2019. години пале испод нивоа од 1.000 милијарди USD, први пут од 2005. године. За земље у транзицији очекивани пад износи до 45%. За 2021. годину предвиђа се додатно смањење директних страних инвестиција за 5% до 10%, те покретање опоравка у 2022. години. Опоравак 2022. године, са враћањем директних страних инвестиција на основни тренд прије пандемије, могућ је, али само на горњој граници очекивања. Геополитички и финансијски ризици, и континуиране трговинске тензије додатно повећавају неизвјесност када је ријеч о инвестицијама. Пандемија представља шок за понуду, потражњу и политике везане за директне стране инвестиције. Реализација постојећих инвестиционих пројеката успорена је мјерама закључавања.

Према студији ОЕСД-а из маја 2020. године: *“Токови директних страних улагања у вријеме COVID 19”*, пројектује се пад директних страних улагања у 2020. години за више од 30%, и то у случају оптимистичног сценарија. У земљама у развоју очекује се и већи пад страних улагања, с обзиром на то да у износу страних улагања значајније учествује прерађивачки сектор и примарне гране индустрије, које су значајније погођене пандемијом. Овоме треба додати и чињеницу да страна улагања у свијету од 2015. године имају тренд пада. У случају оптимистичног сценарија, очекује се да ће у другој половини 2021. године доћи до раста страних улагања и да ће се достићи преткризни период крајем 2021. године.

3.3. СРЕДЊОРОЧНИ МАКРОЕКОНОМСКИ СЦЕНАРИО

На основу кретања макроекономских показатеља Републике Српске у претходном периоду и у периоду од јануара до септембра 2020. године привредних активности у Републици Српској и земљама окружења, започетих активности и планираних политика Владе Републике Српске, изражене су процјене и пројекције кретања макроекономских показатеља Републике Српске за период 2020-2023. године.

Табела 3.11: Преглед макроекономских показатеља за период 2016-2019. године, процјена за 2020. и пројекције за период 2021-2023. године

О П И С	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
БДП								
БДП номинални, у мил. КМ	9.631	10.077	10.680	11.251	10.890	11.254	11.715	12.195
Број становника – у мил.	1,16	1,15	1,15	1,14	1,14	1,14	1,13	1,13
БДП по становнику у КМ	8.320	8.740	9.304	9.848	9.557	9.902	10.335	10.787

²⁴ <https://unctad.org/>, 16. јун 2020. године.

О П И С	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
% раста БДП-а, номинално	4,6%	4,6%	6%	5,4%	-3,2%	3,3%	4,1%	4,1%
% раста БДП-а, реално	3,5%	3,1%	3,9%	2,5%	-3,5%	2,6%	3,2%	3%
Инфлација – просјечна годишња стопа	-1,2%	0,5%	1,2%	0,5%	-0,9%	0,3%	0,7%	1,1%
	<i>(реалне стопе раста %)</i>							
Реални раст БДП-а	3,5	3,1	3,9	2,5	-3,5	2,6	3,2	3
Приватна потрошња	2,4	2,6	2,5	2,8	-3,6	1,7	2	2,2
Потрошња државе	2,3	-0,8	1,8	1,5	2,8	-0,5	1,1	0,7
Бруто инвестиције у стална средства	3,8	-0,7	11	-2,1	-6	6	8	7,1
<i>Претпоставке:</i>								
Просјечна плата након опорезивања, у КМ	836	831	857	906	952	961	973	985
Извоз робе у мил. КМ	2.869	3.476	3.742	3.610	3.204	3.422	3.647	3.850
Извоз робе, годишњи раст у %	9,8%	21,2%	7,6%	-3,5%	-11,3%	6,8%	6,6%	5,6%
Увоз робе у мил. КМ	4.427	4.899	5.222	4.782	4.446	4.740	5.066	5.382
Увоз робе, годишњи раст у %	1,3%	10,7%	6,6%	-8,4%	-7%	6,6%	6,9%	6,2%
Покривеност увоза извозом у %	64,8%	71%	71,7%	75,5%	72,1%	72,2%	72%	71,5%
Стопа незапослености %	24,8%	21%	17,2%	11,7%	11%	10,1%	9,2%	8,4%

Извор: Републички завод за статистику Републике Српске (2016-2019. год.); процјена (2020. год.) и пројекција (2021-2023. год.)
Министарства финансија Републике Српске.

НАПОМЕНА

Приватна потрошња обухвата потрошњу домаћинстава и потрошњу НПСД (непрофитне институције које служе домаћинствима).

Пројекције привредног раста у ПЕРПС 2021–2023. године значајно су ниже у односу на прошлогодњи Програм. Реални раст БДП-а Републике Српске у прва два квартала 2020. године биљежи негативну просјечну стопу (-2,7%) као резултат пада привредне активности у другом кварталу под утицајем кризе изазване пандемијом COVID 19. С обзиром на то да је ово криза глобалног нивоа, значајно утиче на успоравања привреда земаља у окружењу, као и саме привреде Републике Српске, те на све њене сегменте, што је утицало на корекције свих пројектованих показатеља. Према пројекцијама Европске комисије за земље Европске уније, очекује се да ће 2020. године привреде држава чланица значајно успорити, да ће 2021. године доћи до дјелимичног опоравка, а тек 2022. године могуће је постићи ниво од прије пандемије. При томе, опоравак зависи од развоја ситуације са пандемијом и од одговора националних политика у појединим земљама. Имајући у виду наведено, те евидентно смањење извозне тражње и домаће индустријске производње, пројектована стопа раста БДП-а, за 2020. годину спуштена је са 3,5% у претходном програму, на -3,5%. Уз претпоставку да ће се од наредне године доћи до попуштања у ширењу пандемије и мјера за њено сузбијање, у периоду 2021. и 2022. године очекује се благи опоравак, те су пројекције смањене у односу на прошлогодње за 1,1 п. п. и 0,8 п. п. кроз године.

Процијењена стопа инфлације, мјерена индексом потрошачких цијена, за 2020. годину, према претходном програму, износила је 1,1%, док ће према најновијим процјенама у текућој години, уважавајући кретања у периоду јануар-септембар 2020. године, пад цијена износити 0,9%. Наиме, неизвјесност кретања цијена у текућој години повезана је са ефектима пандемије COVID 19. Посматрајући глобално, услед смањене понуде и потражње због пандемије дошло је до значајног пада цијена сирове нафте. Предвиђа се да ће цијене сирове нафте до краја године бити око 41 USD²⁵, што је за 33% ниже у односу на цијене у 2019. години. За 2021. и 2022. годину пројекције су ревидиране наниже.²⁶ Наиме, услед пандемије дошло је до пада привредне активности и цијена. Пошто је неизвјесно колико ће пандемија трајати и каквог ће интензитета бити, предвиђа се спорији привредни опоравак, а самим тим и ниже цијене у наредне двије године.

Смањење економске активности, домаће и иностране тражње, под утицајем кризе узроковане COVID 19 представља главни показатељ кретања спољнотрговинске размјене. На основу остварене спољнотрговинске размјене у 2019. години и у прва три квартала 2020. године, пројекције извоза робе за 2020. годину кориговане су наниже за 16,8 п. п., као резултат слабљења иностране тражње земаља Европске уније услед смањења економске активности, а посебно Хрватске и Италије, које имају највеће учешће у структури извоза Републике Српске. С друге стране, на смањење процијењене стопе увоза за 11,3 п. п. утицало је смањење економске активности и слабљење домаће тражње, односно приватне потрошње и инвестиција. У периоду 2021-2023. године номиналне стопе извоза и увоза робе кориговане су навише у односу на претходни програм, узимајући у обзир знатно нижу процјену номиналних стопа извоза и увоза робе у 2020. години.

Реални сектор

У околностима насталим под утицајем кризе изазване пандемијом COVID 19 врло је неизвјесно предвидјети ток економског опоравка. Кретање привреде ће, уз друге околности, одредити интензитет и дужина трајања ове кризе, рестриктивних мјера с циљем сузбијања пандемије, као и ефикасности економских мјера Владе Републике Српске за ублажавање негативних ефеката изазваних овом кризом. Напомињемо да су и међународне институције (ММФ, Свјетска банка, Европска комисија) више пута у току године вршиле ревизију пројекција. Пројекције за привредна кретања земаља окружења и кретање цијена на свјетским тржиштима значајне су у изради пројекција за привреду Републике Српске, као мале и отворене економије, подложне утицајима из окружења.

Услед насталих рецесионих кретања у 2020. години, очекује се пад привредне активности по реалној стопи од 3,5%. Према доступним показатељима, предвиђа се смањење приватне потрошње за 3,6% првенствено због неизвјесности у одрживости висине плата, запослености, те смањења дознака из иностранства. Сада је већ извјесно да се нека подручја привреде попут туризма, саобраћаја, умјетности и др. неће опоравити до краја године. С друге стране, због повећаних издатака за јавно здравство, те економских мјера Владе за ублажавање негативних ефеката рестриктивних мјера и подршку привреди, доћи ће до повећања у потрошњи државе 2,8%, што ће дјелимично неутралисати пад приватне потрошње. Поред тога, смањени индекси производње у грађевинарству, тренд смањења директних страних улагања, те слабљење кредитне активности сектора приватних предузећа, уз присутну неизвјесност на тржишту, указују на пад инвестиција.

²⁵ <https://www.worldbank.org>, Commodity Markets Outlook, October 2020.

²⁶ За 2021. годину ревидовано је наниже за 0,6 п. п., а за 2022. годину за 0,4 п. п. наниже.

У складу са глобалним претпоставкама, о очекиваном окончању пандемије, у периоду 2021-2023. године очекује се опоравак привредног раста по стопима 2,6%, 3,2% и 3% респективно, као резултат опоравка домаће тражње, постепеног опоравка извозне тражње и позитивног ефекта инвестиција. Очекивани раст привредне активности у земљама окружења, иако нижег интензитета, омогућиће позитивна кретања у спољнотрговинској размјени и одразиће се на раст индустријске производње, посебно прерађивачке индустрије која је извозно оријентисана. Очекује се опоравак енергетског сектора. Раст индустрије омогућава већа улагања и повећање броја запослености, а то ће уз раст личних примања омогућити раст домаће потрошње. Планирана инвестициона улагања би, такође, требало да допринесу укупном привредном расту.

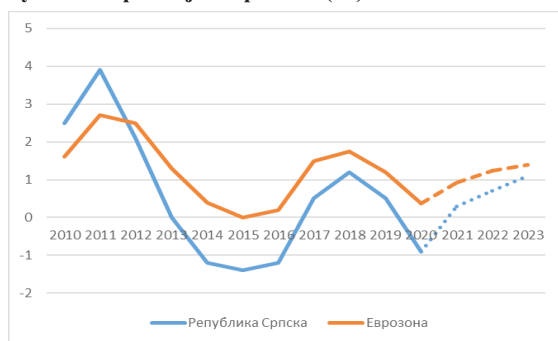
Увећане плате запосленима у 2020. години биле су нови основ за пројекције плата у периоду 2021-2023. године, тако да се пројекција плата након опорезивања креће од 961 КМ до 985 КМ. У посматраном периоду очекује се наставак тренда пада незапослености, по стопима 10,1%, 9,2% и 8,4% кроз године.

Монетарна политика, политика девизног курса и инфлација

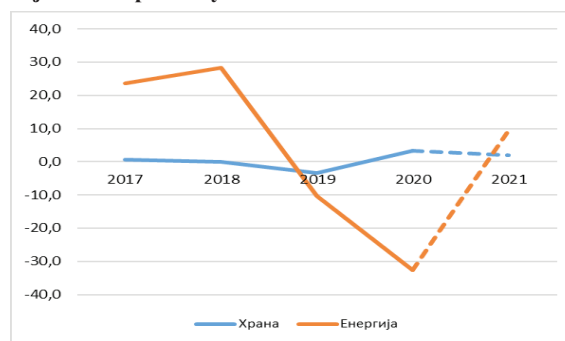
Званична валута у Републици Српској, као и на територији цијеле Босне и Херцеговине, јесте конвертибилна марка. Међународна банкарска шифра за конвертибилну марку је БАМ. Конвертибилна марка (КМ) је законито средство плаћања у БиХ од 1998. године. Приликом увођења конвертибилне марке, Одлуком Сигнелу Boarda Централне банке Босне и Херцеговине, свака новчаница је била везана за њемачку марку, а сада је везана за евро. Свака издата новчаница има новчано покриће у еврима. Фиксни курс конвертибилне марке је: 1 КМ = 0,51129 EUR или 1 EUR = 1,95583 КМ. Једна конвертибилна марка састоји се од 100 пфенига. Однос конвертибилне марке и евра је стабилан.

На кретање цијена робе и услуга у Републици Српској, због значајног увоза сировина и репроматеријала, значајно утиче кретање цијена тих производа на међународном тржишту. Кретање цијена у 2021. години значајно ће зависити од кретања цијена на тржишту енергената (нарочито сирове нафте) и хране. Према подацима Свјетске банке²⁷, очекује се да цијена сирове нафте у 2021. години буде виша за 7,3%, а цијена хране виша за 1,5%, у односу на цијене из 2020. године. Пандемија изазвана корона вирусом ће и даље имати утицај на ниво кретања цијена и ако се продужи трајање пандемије, цијене би могле остати ниске. С обзиром на то да цијена сирове нафте има најзначајнији утицај на кретање цијена у Републици Српској, пандемија би могла дугорочно утицати на потражњу за нафтом, кроз промјене навика потрошача и начина рада. Пословна путовања би могла бити смањена у корист састанака на даљину. Такође, рад од куће би додатно могао смањити потражњу за нафтом и све наведено ће утицати тако да у 2021. години не дође до значајнијег повећања цијена сирове нафте. С друге стране, услед ограничених могућности производње и испоруке одређених производа, може доћи до раста цијена. Базна инфлација доприноси укупном расту цијена у просјеку око 40%, а с обзиром на то да увозне цијене највише утичу на кретање цијена осталих добара, поред кретања акциза на дуванске производе, процјена кретања цијена највише је базирана на очекиваним кретањима цијена на свјетском тржишту. Узимајући у обзир све наведене факторе који утичу на раст цијена и чињеницу да је достигнут праг акциза на дуван и дуванске прерађевине који је прописан Законом о акцизама у БиХ (усклађивање стопа акциза с релевантним европским директивама), те да у наредном периоду неће доћи до повећања акциза на дуван и дуванске прерађевине, процјењује се да ће просјечне потрошачке цијене у 2021. години просјечно порастати за 0,3%, у односу на цијене у претходној години. На наредним графиконима могу се видјети кретање просјечних стопа инфлације у Републици Српској и еврозони (као значајном спољнотрговинском партнеру Републике Српске) и очекивана кретања цијена хране и енергије на свјетском тржишту.

Графикон 3.12: Кретање просјечних стопа инфлације у Републици Српској и еврозони (%)

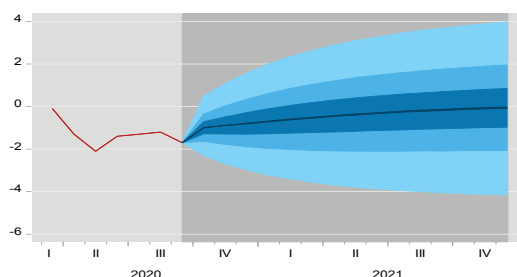

Графикон 3.13: Кретање цијена хране и енергије на свјетском тржишту

Извор: Републички завод за статистику Републике Српске, Министарство финансија Републике Српске, IMF World Economic Outlook Database, October 2020, и WB Commodity Markets, October 2020.

Графикон 3.14: Пројекција кретања цијена и неизвјесност (енгл. Fan chart)

Извор: Министарство финансија Републике Српске.

²⁷ <https://www.worldbank.org, Commodity Markets Outlook, October 2020.>

Графикон 3.14. даје сликовити приказ пројектованог кретања просјечних годишњих индекса потрошачких цијена закључно са четвртим кварталом 2021. године. Лијеви дио графикана (неосјенчени дио) приказује остварене годишње стопе раста цијена, док осјенчени дио (десни) приказује пројектоване стопе раста цијена. Дакле, најтамнија област представља 30% интервал поузданости. Можемо рећи са 30% поузданости да ће се цијене у Републици Српској у наредних пет квартала кретати у овој (најтамнијој) области. Најсвјетлије подручје представља интервал поузданости од 90%. Другим ријечима, постоји 90% шансе да ће стопа инфлације у Републици Српској у 2021. години бити у овом подручју.

У предстојећем двогодишњем периоду, према очекивањима Међународног монетарног фонда, цијене сирове нафте и цијене хране имаће благи раст²⁸. У наредним годинама очекују се привредни опоравак и раст, уз напомену да ће се навике потрошача можда промијенити, што би могло утицати и на кретања цијена. Полазећи од наведених претпоставки и претпоставке да ће регулисане цијене остати на истом нивоу, затим очекиваног благог утицаја на раст цијена усљед раста плата и потрошње, очекује се да ће просјечне потрошачке цијене у 2022. и 2023. години остати ниске и стабилне са растом од 0,7% и 1,1%, респективно.

Спољни сектор и његова средњорочна одрживост

Узимајући у обзир пандемију која је узрокована COVID 19, процјене и пројекције релевантних међународних финансијских институција, смањење привредног раста у прва три квартала 2020. године код већине земаља које су најзначајнији спољнотрговински партнери Републике Српске и уопште код земаља ЕУ-28 са којим Република Српска остварује око 75% робног извоза и 57% робног увоза, процјењује се, крајње опрезно, да ће извоз робе у 2020. години забиљежити номинално смањење од 11,3%, док ће увоз робе забиљежити номинално смањење од 7%, што би требало да доведе до покривености увоза извозом од 72,1%. На смањење увоза утицало је смањење домаће тражње, потрошње и инвестиција, док је смањење иностране тражње утицало како на извоз робе тако и на увоз робе.

Након пада привредне активности у 2020. години, у периоду 2021-2023. године предвиђен је постепени опоравак привреде Републике Српске и њених главних спољнотрговинских партнера, што би требало да доведе до позитивних кретања у спољнотрговинској размјени Републике Српске. С обзиром на наведене претпоставке, пројектоване номиналне стопе раста извоза и увоза робе у 2021. години износе 6,8% и 6,6% респективно, док покривеност увоза извозом износи 72,2%. У 2022. и 2023. години номиналне стопе раста извоза робе пројектоване су у износу 6,6% и 5,6% респективно, док номиналне стопе раста увоза робе износе 6,9% и 6,2% респективно. Узимајући у обзир наведене претпоставке кретања спољнотрговинске размјене, у 2022. и 2023. години, покривеност увоза извозом пројектована је у износу 72% и 71,5% респективно.

Финансијски сектор

На финансијском тржишту и даље доминира банкарски сектор са 88,8% учешћем у укупној активи, док остали дијелови финансијског сектора биљеже значајно мање учешће, и то: друштва за осигурање (5,4%), микрокредитне организације (4%) и инвестициони фондови (1,8%).

Банкарски сектор Републике Српске чини осам банака. Власничку структуру карактерише већинско приватно власништво у свим банкама, са доминантним учешћем страног приватног капитала. Три банке имају бруто активу преко 1.000 милиона КМ и у укупној активи банкарског сектора учествују са 65,2%, док три банке имају бруто активу од 500 до 1.000 милиона КМ и у укупној активи банкарског сектора учествују са 26,9% укупне активе. Бруто активу испод 500 милиона КМ имају двије банке и чине 7,9% укупне активе. Тржишна концентрација на банкарском тржишту Републике Српске мјерена ННІ индексом указује на постојање умјерене концентрације кредита (ННІ 1.734), и активе (ННІ 1.768), те прелазак депозита у групу

високе концентрације (ННІ 1.805). Концентрацијска стопа CR_3 показује да три највеће банке са 30. јуном 2020. године чине 62,40% укупних кредита, 66,95% укупних депозита и 65,71% укупне активе.

Банкарски сектор Републике Српске у првој половини 2020. године, и поред пандемије вируса корона, задржао је адекватну стабилност и ликвидност. Стопа адекватности регулаторног капитала и стопа финансијске полуге код свих банака су изнад законом прописаног минимума.

Укупни депозити у банкама Републике Српске на дан 30. јун 2020. године износе 6.329,6 милиона КМ и мањи су за 76,2 милиона КМ или 1% у односу на крај 2019. године. Укупна штедња грађана износи 2.424,7 милиона КМ и мања је за 3%, односно 70,1 милион КМ у односу на крај 2019. године. У периоду од 2008. године до 30. јуна 2020. године штедња грађана порасла је за 214%. Укупни кредити банака из Републике Српске износе 5.430,7 милиона КМ и мањи су за 32,6 милиона КМ или 1% у односу на крај 2019. године. Према секторској структури, активност кредитирања је углавном усмјерена на грађане, те ови кредити чине 46,1% укупних кредита и задржани су на истом нивоу, док кредити приватним предузећима и друштвима чине 35,4% укупних кредита и мањи су за 3% у односу на крај 2019. године. Од 2016. године присутан је тренд смањења учешћа неквалитетних кредита у укупним кредитима, а на дан 30. јун 2020. године износи 5,4% и то је резултат ојачаног система управљања ризицима успостављеном новим правним оквиром за банке, док је успостављање тржишта неквалитетних кредита тек у зачетку. Примјеном нове Одлуке о управљању кредитним ризиком и утврђивању очекиваних кредитних губитака за банке од 1. јануара 2020. године дошло је до смањења неквалитетних кредита у односу на крај 2019. године углавном због рачуноводственог отписа у складу са новом регулативом. Стопа учешћа неквалитетних кредита правних лица у укупним кредитима правних лица на дан 30. јун 2020. године износи 5,73%, а стопа учешћа неквалитетних кредита физичких лица у укупним кредитима физичких лица износи 5,09%. Покривеност неквалитетних кредита исправкама вриједности повећала се примјеном нове регулативе и износи 79,5%. На нивоу банкарског сектора Републике Српске исказана је нето добит у износу од 50,9 милиона КМ са 30. јуном 2020. године.

Микрокредитни сектор Републике Српске, као дио банкарског система Републике Српске, чини 14 микрокредитних организација. Ријеч је о недепозитним финансијским институцијама чија је основна дјелатност давање микрокредита, а које задовољавају потребе тржишне нише микропредузетника којима су банкарске услуге недоступне. Микрокредитне организације одобравају микрокредите за потребе малих и средњих предузећа уз нижи степен обезбјеђења, али уз више каматне стопе. Осим банака и микрокредитних организација, на тржишту Републике Српске послују и три пословне јединице давалаца лизинга са сједиштем у Федерацији БиХ, које пружају услуге финансијског и оперативног лизинга.

Такође, у Републици Српској послују и 52 организационо-дијела банака са сједиштем у Федерацији БиХ и 127 организационих дијелова микрокредитних организација чије је сједиште у Федерацији БиХ.

Агенција за банкарство Републике Српске (АБРС) наставила је планиране активности на усклађивању регулаторног и надзорног оквира са оквиром ЕУ, те донијела подзаконске акте који уређују пословање, надзор и реструктурирање банака и подзаконске акте који уређују пословање и надзор микрокредитних организација.

У складу са прописаним надлежностима, АБРС је наставила интензивну сарадњу са међународним органима, тијелима и институцијама из области надзора и реструктурирања банака и надзора осталих финансијских организација. У септембру 2020. године потписан је Меморандум о разумијевању између Хрватске народне банке, АБРС, Агенције за банкарство ФБиХ и Централне банке БиХ. Новим меморандумом је унапријеђена сарадња кључна за очување интегритета, стабилности и ефикасности надзора над субјектима и финансијским системом. Такође, обезбјеђена

²⁸ Очекује се раст од 3% и 2,3%, респективно, WEO, October 2020.

је благовремена размјена информација за обављање одговарајућих надзорних овлашћења између наведених институција. АБРС и Агенција за банкарство ФБиХ потписале су 6. марта 2020. године Меморандум о сарадњи са Централном банком Руске Федерације.

У 2021. години АБРС планира да изврши тестирање отпорности на стрес на цијелом банкарском сектору Републике Српске. Такође, планирано је да се ураде потребне измјене промета оствареног на Бањалучкој берзи у првом полугодишту 2020. године.

Сектор осигурања континуирано биљежи раст премије осигурања. У првој половини 2020. године, на тржишту осигурања Републике Српске, у условима јаке конкуренције (14 друштава за осигурање и девет филијала друштава за осигурање из Федерације БиХ), остварени су позитивни показатељи, при чему је дошло до благог повећања вриједности билансне активе и укупно обрачунате премије, те је остварен позитиван нето резултат. Према структури и допунае Методологије тестирања отпорности на стрес уз помоћ FINRA пројекта, као и макроекономски сценарији те референтне вриједности параметара који представљају базичне претпоставке за сваки од стресних сценарија.

Преобликовањем затворених **инвестиционих фондова** који су настали трансформацијом приватизационих инвестиционих фондова у отворене инвестиционе фондове, видљиви су позитивни ефекти на овом сегменту финансијског тржишта. На дан 30. јун 2020. године, пословало је 18 затворених и један отворени инвестициони фонд којима је управљало шест друштава за управљање. Укупна нето вриједност имовине инвестиционих фондова износила је 174 милиона КМ. Редовним трговањем акцијама затворених инвестиционих фондова и удјелима отворених инвестиционих фондова, као посебним сегментом трговања на Бањалучкој берзи, остварен је промет од 2,3 милиона КМ, што чини 4,04% редовног и 0,53% укупног власништва над основним капиталом, девет друштава за осигурање било је у већинском власништву домаћих правних и/или физичких лица, док је пет друштава било у већинском иностраном власништву. Тржишна концентрација на тржишту осигурања мјерена ННН индексом (ННН 622 поена) указују да је на тржишту осигурања Републике Српске присутна прилично јака конкуренција. Укупно обрачуната премија на тржишту осигурања Републике Српске износила је 115,6 милиона КМ, од чега се 81,7% односи на неживотно осигурање, а 18,3% на животно осигурање. На нивоу сектора осигурања Републике Српске исказана је нето добит у износу од 23 милиона КМ. С обзиром на то да је комбиновани рачуно износио 72,5%, а он представља збир рачуна штете (31,2%) и рачуна трошкова (41,3%), може се констатовати да је остварен позитиван резултат из послова осигурања, односно да је премија била довољна за покриће обавеза по основу уговора о осигурању и трошкова спровођења осигурања.

С циљем очувања стабилности и повјерења у тржиште осигурања у условима неизвјесности трајања и посљедица пандемије COVID 19, Народна скупштина Републике Српске, на 21. редовној сједници, одржаној 21. јула 2020. године, усвојила је Закон о измјенама Закона о обавезним осигурањима у саобраћају²⁹. Измјенама Закона предвиђено је да се пролонгирају раније утврђени рокови за увођење дјелимичне и потпуне либерализације цијена осигурања од ауто-одговорности за период од три године, како би се реализацијом ове реформске мјере по стабилизацији општих здравствених и економских неприлика, остварили жељени позитивни ефекти на сектор осигурања.

Дјелатност добровољног пензијског осигурања обављало је једно друштво за управљање добровољним пензијским фондом, код којег је број активних чланова на крају извјештајног периода износио 28.306. Нето вриједност имовине добровољног пензијског фонда повећана је 174% у односу на крај 2019. године и са стањем на дан 30. јун 2020. године, износила је 4,4 милиона КМ. Број емитованих удјела износио је 428.754,3502268, а нето вриједност по удјелу 10,27157 КМ. Подршка Владе Републике Српске,

²⁹ "Службени гласник Републике Српске", број 78/20.

кроз организовање пензијских планова за запослене и њихово укључивање у добровољни пензијски фонд, требало би да допринесе даљем развоју тржишта добровољног пензијског осигурања, као посебног облика дугорочне намјенске штеђења.

3.4. АЛТЕРНАТИВНИ СЦЕНАРИЈИ И РИЗИЦИ

Избијање пандемије вируса корона са пратећим мјерама "затварања" на глобалном нивоу наметнуло се као основни ризик по реализацију пројекција основног сценарија. Као што је и наведено, интензитет и дужина трајања ове кризе, рестриктивних мјера с циљем сузбијања пандемије, али и ефикасности економских мјера Владе за ублажавање негативних ефеката изазваних овом кризом одређиће у значајној мјери кретање привреде. Иако међународне институције (ММФ, Свјетска банка, Европска комисија) очекују постепен али неизвјестан опоравак свјетске економије у 2021. години, нико још не може са сигурношћу предвидјети до када ће криза трајати. Ако се ова очекивања остваре, могућа је реализација основног сценарија. С друге стране, уколико ова ситуација потраје, те изазове додатне рестриктивне мјере "затварања", опоравак економије би се могао додатно успорити кроз све посматране економске показатеље.

Остају ризици за остварење пројекција које се односе на реални сектор, у вези су са спровођењем реформских процеса, економских индикатора из окружења, односно остваривањем претпоставки које се тичу економског раста у окружењу, кретања цијена на међународном тржишту, временских прилика, изостанка планираних инвестиционих улагања и слично. Слабење економског раста у земљама у окружењу, као и кашњење у спровођењу планираних реформских процеса и мјера, имало би негативне посљедице на будућа кретања индустријске производње у Републици Српској.

Неизвјесност у вези са остваривањем пројекције кретања цијена односи се на кретање главних фактора који највише утичу на цијене у Републици Српској, прије свега на кретање свјетских цијена примарних производа и даља дешавања на међународном финансијском тржишту. Ако би се цијене нафте и хране значајније мијењале, то би утицало на цијене у Републици Српској, што би се даље могло одразити на кретања у индустријској производњи, која је по својој структури осјетљива на кретање свјетских цијена берзанских производа.

Основни ризици на тржишту рада везани су за пословни амбијент (раст броја запослених и плата), економски раст и обим инвестиција, обим индустријске производње, раст спољне трговине у БиХ, Европској унији и земљама окружења, али и миграције становништва, посебно младих. Такође, неспровођење планираних структурних реформи може негативно утицати на тржиште рада, односно може успорити раст броја запослених лица и повећање плата.

Имајући у виду структуру извоза, те увозну зависност, основни ризици који могу спријечити остварење пројекција спољнотрговинске размјене, односно увоза и извоза су: смањење индустријске производње (посебно прерађивачке индустрије и производње електричне енергије), затим инвестиција, домаће потрошње, смањење извозне тражње, те негативне промјене у односима са земљама значајнијим спољнотрговинским партнерима, неповољне хидрометеоролошке прилике и нагло повећање извозних и увозних цијена главних робних категорија извоза и увоза.

Смањење привредне активности и поремећаји на тржишту негативно би се одразили и на банкарски сектор, уз могуће посљедице: пад потражње за новим кредитима и повећане стопе ненаплативости постојећих кредита. Поред тога, неизвјесност на тржишту могла би изазвати и смањење заинтересованост страних улагача.

Остварење наведених ризика за резултат би могло имати додатно слабење иностране и домаће тражње, индустријске производње, извоза, инвестиција и крајње потрошње, што би посљедично утицало на смањење стопа привредног раста, које би се, према процјенама, у периоду од 2020. до 2023. године кретале од -5,5% до 2%.

4. ФИСКАЛНИ ОКВИР

4.1. СТРАТЕГИЈА ПОЛИТИКЕ И СРЕДЊОРОЧНИ ЦИЉЕВИ

У овом дијелу документа дат је консолидовани оквир буџета за сектор опште владе³⁰ Републике Српске за период 2020-2023. године. Сектор опште владе обухвата консолидоване буџете подсектора: централна влада, јединица локалне самоуправе и ванбуџетских фондова.

Подсектор централна влада обухвата институције које се финансирају из буџета Републике Српске: општи фонд (01) представља буџет Републике Српске у ужем смислу ријечи и користи се за исказивање свих средстава и свих активности буџетских корисника; фонд прихода по посебним прописима (02) представља средства која се на основу прописа користе само у посебне сврхе и свих активности које се финансирају из тих средстава (нпр. власти приходи институција); фонд грантова (03) представља грант средстава буџетских корисника и свих активности које се финансирају из тих средстава, а који нису укључени у општи фонд; фонд средстава приватизације и сукцесије (04) представља средства приватизације и сукцесије и свих активности које се финансирају из тих средстава, уколико средства нису укључена у општи фонд (нпр. коришћење приступних фондова Европске уније). Фондови 02-05 користе се за исказивање активности финансиране из припадајућих средстава, уколико та средства нису укључена у општи фонд (01).

Влада Републике Српске је на 81. сједници, одржаној 24. јула 2020. године, усвојила Документ оквирног буџета Републике Српске за период 2021-2023. године, којим су дефинисани планирани оквири буџета, финансирање и дуг за све нивое власти у Републици Српској. Овај документ је полазни основ за израду ПЕРПС 2021-2023. Подаци за 2019. годину представљају извршење буџета на свим посматраним нивоима власти. Подаци за 2020. годину су у складу са усвојеним буџетима, односно ребалансима буџета. Подаци за период 2021-2023. године представљају пројекције буџета на свим нивоима власти у Републици Српској.

Када говоримо о циљевима фискалне политике Републике Српске, консолидовани дефицит опште владе може бити до 3% БДП-а. Консолидовани дефицит опште владе Републике Српске у односу на БДП Републике Српске у 2019. години износио је 0,1% БДП-а. Према процјенама, у 2020. години се очекује дефицит буџета од 5,8% БДП-а, као последица кризе настале усљед ширења болести изазване вирусом корона. С обзиром на то да ће доћи до привременог одступања од фискалног правила у вези са консолидованим буџетским дефицитом, Народна скупштина Републике Српске је на 13. сједници, одржаној 1. децембра 2020. године, усвојила Извјештај и Одлуку о привременом одступању консолидованог буџетског дефицита од фискалних правила. У Извјештају су образложени разлози одступања од фискалног правила, који се првенствено односе на значајан пад буџетских прихода и значајно већа улагања у здравствени сектор и додатне трошкове по основу мјера које је предузела Влада Републике Српске на смањењу економске и социјалне штете.

³⁰ Термини "сектор општа влада" и "подсектори централна влада" у овом документу односе се на институције Републике Српске и њихове буџетске оквири. Према Смјерницама за израду Програма економских реформи, које је израдила Европска комисија у мају 2020. године, концепти који се користе у Документу треба да буду у складу са стандардима утврђеним на нивоу Европске уније, посебно у контексту Европског система рачуна (ESA), у мјери колико је сад могуће. Према Европском систему националних и регионалних рачуна у Европској унији (ESA), сектор опште државе (S.13) састоји се од институционалних јединица које су нетржишни произвођачи чија је производња намијењена индивидуалној и заједничкој потрошњи, а које се финансирају обавезним плаћањима јединица које припадају другим секторима, те институционалних јединица које првенствено спроводе прерасподјелу националног дохотка и богатства. Сектор опште државе дијели се на подсекторе: централна држава (управне институције и агенције чија се надлежност простире на цијело економско подручје, осим фондова социјалне сигурности), савезна (регионална) држава, локална држава (јединице локалне самоуправе) и фондови социјалне сигурности.

Такође, у Извјештају су наведене и мјере које Влада планира да предузме у наредном периоду које ће, с једне стране, довести до раста прихода, а с друге стране, утицати на смањење расхода, како би се постепено успоставило поштовање фискалног правила везаног за консолидовани буџетски дефицит. С тим у вези, као последица постепеног опоравка и раста економске активности у наредној 2021. години процјењује се да се буџетски дефицит износи 3,0% БДП-а, док би се у периоду 2022-2023. године кретао на нивоу 2,0% и 1,0% БДП-а.

Према пројекцијама, очекује се да 2020. године потрошња посматраних нивоа власти има највеће учешће од 46,3% у пројектованом БДП-у, када је уједно планиран највећи дефицит буџета. У наредном периоду 2021-2023. године пројектовано учешће потрошње у БДП-у опада од 41,8% до 39,1%.

Табела 4.1: Фискални оквир за период 2019-2023. године по основном сценарију

Фискални показатељи	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
	Извршење	Рев. план	План	План	План
(% БДП-а)					
Укупан приход	39,7	40,6	38,8	38,3	38,1
Укупна потрошња	39,8	46,3	41,8	40,3	39,1
Нето задуживање/кредитирање	-0,1	-5,8	-3,0	-2,0	-1,0
Издаци по каматама	1,1	1,2	1,3	1,4	1,5
Примарни биланс	1,0	-4,6	-1,7	-0,5	0,5

Извор: Министарство финансија Републике Српске.

Када је ријеч о политици дуга, основни циљ Републике Српске је свакако везан за процес придружења Европској унији, што значи да је дугорочна одређеност Републике Српске задржавање јавног дуга на нивоу испод 60% БДП-а Републике Српске.

Посматрајући сектор опште владе, како слиједи у периоду 2020-2023. године, већи дио укупних прихода чине порески приходи (од 52,7% до 54,4%). Значајан дио прихода чине доприноси за социјално осигурање (од 37,5% до 38,6%), док је мање учешће прихода од имовине (од 1,9% до 2,1%) и осталих прихода (од 5,5% до 7,7%). Приходи од доприноса за социјално осигурање према намјени се троше као дознаке на име социјалне заштите, иако социјална давања премашују приходе по овом основу.

У оквиру планиране потрошње, у периоду 2020-2023. године, значајни су укупни социјални трансфери (45,3% до 50,3%) и издвајања за накнаде запосленима (21,7% до 23,5%) који су дефинисани законским оквиром. Издвајања код капиталног буџета крећу се у распону од 4,4% до 9,7%, док се за субвенције планира издвојити од 3,1% до 5,3% укупне потрошње. У структури планиране потрошње није занемариво ни издвајање за расходе камата (2,5% до 3,8%).

Буџетска потрошња одражава приоритетне политике које су у складу са укупним нивоом доступних средстава и усмјерена је на осигурање реалног оквира унутар којег ресурсна министарства и буџетски корисници могу функционисати, водећи рачуна о испуњавању законом створених обавеза, а све то руководећи се начелима рационалности и штедње.

4.2. ИЗВРШЕЊЕ БУЏЕТА У 2020. ГОДИНИ

Народна скупштина Републике Српске је на 13. сједници, која је одржана 1. децембра 2020. године, усвојила Други ребаланс Буџета Републике Српске за 2020. годину. Такође, одређени број јединица локалне самоуправе и фондова социјалне сигурности усвојили су ребалансе буџета. Ребаланс буџета за 2020. годину институција на свим нивоима власти обухваћеним консолидацијом унесени су у овом програму као ревидирани буџет опште владе Републике Српске за 2020. годину.

Према прелиминарним подацима о извршењу буџета, **укупни приходи** у прва три квартала 2020. године остварени су у износу од 3.106,8 милиона КМ, што представља

70,3% износа ревидираног буџета опште владе Републике Српске за 2020. годину.

У односу на буџет опште владе Републике Српске за 2020. годину (из прошлогодишњег Програма), ревидираним буџетом опште владе за 2020. годину смањени су укупни приходи за 203,1 милион КМ, односно 4,4%.

У оквиру прихода, највеће смањење односи се на укупне порезе, који су мањи за 214,4 милиона КМ, односно за 8,4%. Наведена разлика највећим дијелом је настала због значајног пада прихода од индиректних пореза, који су мањи за 174,7 милиона КМ. Код прихода од индиректних пореза дошло је до пада прихода од свих врста пореза (ПДВ, царина, акциза, путарина), док се највећи дио односи на пад прихода од ПДВ-а на увоз и акцизе на увозне производе, што је последица смањења обима спољнотрговинске размјене због новонастале ситуације.

Мјерама Владе Републике Српске за ублажавање негативних економских последица насталих услед пандемије вируса корона постигло се задржавање броја запослених и висине достигнутих плата у реалном сектору, тако да код прихода од социјалних доприноса није дошло до значајнијег пада у односу на првобитно планиране износе за 2020. годину. Ови приходи су мањи за 21,9 милиона КМ или 1,3%.

Што се тиче прихода од имовине, ревидираним буџетом опште владе за 2020. годину смањени су ови приходи за 72 милиона КМ или 44,2%, док су остали приходи повећани за 105,3 милиона КМ или 44,5% (највећим дијелом због значајног раста грантова).

Према прелиминарним подацима о извршењу буџета, укупни расходи у прва три квартала 2020. године остварени су у износу од 3.442,7 милиона КМ, односно 68,2% износа ревидираног буџета опште владе Републике Српске за 2020. годину.

У односу на буџет опште владе Републике Српске за 2020. годину (из прошлогодишњег Програма), ревидираним буџетом опште владе за 2020. годину повећани су укупни расходи за 442,8 милиона КМ или 9,6%.

У оквиру расхода, најзначајније повећање расхода планирано је код капиталног буџета (153,4 милиона КМ или 45,5%), а односи се на највећим дијелом на инфраструктурна улагања у јединицама локалних самоуправа. Такође, укупни социјални трансфери су повећани за 94,3 милиона КМ или 4,3%, што је резултат редовног усклађивања пензија и кретања броја корисника пензије, затим повећања основице за обрачун и броја корисника личних инвалиднина и права из социјалне заштите, као и повећања права из области дјечије заштите. На позицији субвенција дошло је до повећања за 91,1 милион КМ или 51,5%, што се највећим дијелом односи на издвајања за Фонд солидарности и Компензациони фонд, односно издвајања за ублажавање негативних последица насталих услед пандемије вируса корона. Издаци по каматама су смањени за 1,7 милиона КМ или 1,3%. Ревидираним буџетом је планирано више издвајања за накнаде запосленима (16,4 милиона КМ или 1,5%). Увећање накнада запосленима је резултат измјене Посебног колективног уговора за запослене у области локалне самоуправе Републике Српске ("Службени гласник Републике Српске", број 21/20) на основу којег је повећана цијена рада и креће се у интервалу од 110 КМ до 145 КМ, затим повећање просјечне плате након опорезивања у Републици Српској која служи као основ за обрачунавање накнада за запослене, као и увођење два дома здравља у јединствени систем трезора јединица локалне самоуправе.

4.3. ПЛАНОВИ БУЏЕТА ЗА ГОДИНУ ПОДНОШЕЊА ПЕР-а

Посматрајући сектор опште владе у 2021. години, планирани су укупни приходи у износу од 4.365,5 милиона КМ, што је за 50,8 милиона КМ или 1,1% мање у односу на ревидирани буџет опште владе за 2020. годину. Посматрајући структуру наведених прихода, највеће учешће чине порески приходи (52,9%) и социјални доприноси (38,6%).

У оквиру прихода, укупни порези су планирани у износу од 2.308,1 милион КМ, што је мање за 20,8 милиона КМ или 0,9% у односу на ревидирани буџет опште владе за 2020. годину. Наведена разлика највећим дијелом је настала због значајног пада прихода од индиректних пореза. У 2020. години извршена је једнократна уплата на основу привремених поравнања прихода између корисника расподеле индиректних пореза са Јединственог рачуна УИО у укупном износу од 54,9 милиона КМ. Када се узме у обзир да је то била једнократна уплата, које неће бити у 2021. години, као и да би у 2021. години могло доћи до обрнуте ситуације по питању привременог поравнања али у знатно мањем износу, и поред пројектованог раста нето прихода на нивоу БиХ, долази до пада прихода од индиректних пореза у сектору опште владе у 2021. години у односу на ревидирани буџет опште владе за 2020. годину.

Приходи од социјалних доприноса планирани су у износу од 1.685,6 милиона КМ, што је за 31,2 милиона КМ или 1,9% више у односу на ревидирани буџет опште владе за 2020. годину. Наведена пројекција је усклађена са кретањем истих током 2020. године и са очекиваним кретањем бруто плата и броја осигураника у 2021. години.

Што се тиче прихода од имовине, планирано је смањење за 7,7 милиона КМ или 8,4% у односу на ревидирани буџет опште владе за 2020. годину и износе 83,4 милиона КМ. Остали приходи су смањени за 53,6 милиона КМ или 15,7%, највећим дијелом због значајног смањења грантова у оквиру подсектора централне владе, и износе 288,4 милиона КМ.

Посматрајући сектор опште владе у 2021. години, планирани су укупни расходи у износу од 4.701 милион КМ, што је за 344,8 милиона КМ или 6,8% мање у односу на ревидирани буџет опште владе за 2020. годину.

У оквиру расхода, најзначајније смањење расхода планирано је код капиталног буџета за 226,6 милиона КМ или 46,2%, а односи се на највећим дијелом на инфраструктурна улагања у јединицама локалних самоуправа, која нису на истом нивоу као у 2020. години и одражавају само наставак започетих улагања. Такође, код Фонда здравственог осигурања планирана су мања средства, с обзиром на то да је током 2021. године планиран постепени престанак пандемије.

На позицији субвенција планиран је износ од 165,2 милиона КМ, односно дошло је до смањења за 102,7 милиона КМ или 38,3%, што се највећим дијелом односи на мања издвајања за Компензациони фонд.

Укупни социјални трансфери повећани су за 32,2 милиона КМ или 1,4%, што је у највећој мјери резултат редовног усклађивања пензија и кретања броја корисника пензије, тако да они износе 2.317,3 милиона КМ. Издаци по каматама су повећани за 15,8 милиона КМ или 12,3% и износе 144,7 милиона КМ. Накнаде запосленима износе 1105,9 милиона КМ и веће су за 10,9 милиона КМ или 1%, што се највећим дијелом односи на увећање плата за послених у републичким органима управе за минули рад и повећање плата код Фонда за дјечију заштиту због нове организације рада у смислу преузимања дијела запослених из центра за социјални рад.

У 2021. години на нивоу опште владе очекује се **дефицит** од 335,5 милиона КМ.

4.4. СРЕДЊОРОЧНИ ИЗГЛЕДИ БУЏЕТА

Посматрајући сектор опште владе, планирани су укупни приходи у износу од 4.487,3 милиона КМ у 2022. години, док су у 2023. години планирани у износу од 4.646,1 милион КМ. С обзиром на то да је планиран опоравак привредне активности у посматраном периоду, уједно је пројектован постепени раст прихода.

Укупни порези планирани су у износу од 2.417,5 милиона КМ у 2022. години, док су у 2023. години планирани у износу од 2.529,9 милиона КМ. У оквиру пореских прихода највеће учешће имају приходи од индиректних пореза и приходи од пореза на доходак и пореза на добит. Наведена пројекција узима у обзир стопе раста БДП-а, као и пројектоване стопе раста плата и броја запослених.

Социјални доприноси планирани су у износу од 1.727,4 милиона КМ у 2022. години, док су за 2023. години планирани у износу од 1.770,3 милиона КМ. Наведена пројекција је усклађена са досадашњим кретањем истих, као и са очекиваним кретањем бруто плата и броја осигураника у посматраном периоду.

Приход од имовине планиран је у износу од 87 милиона КМ у 2022. години и 91,3 милиона КМ у 2023. години, док су остали приходи за сектор опште владе планирани у износу од 255,4 милиона КМ за 2022. годину и 254,5 милиона КМ за 2023. годину.

Средњорочне пројекције **укупних расхода** опште владе Републике Српске у периоду 2022-2023. године износе 4.716,2 милиона КМ и 4.770,6 милиона КМ, респективно. На позицији **укупни социјални трансфери** планирани су износи од 2.355,4 милиона КМ и 2.397,9 милиона КМ, респективно. Средњорочне пројекције **накнада запосленима** износе 1.107,8 милиона КМ и 1.113,2 милиона КМ. Код **капиталног буџета** планирани су износи од 227,8 милиона КМ и 211,6 милиона КМ. На позицији **субвенција** планирани су износи од 146,7 милиона КМ и 146,8 милиона КМ, док су **издаци по каматама** планирани су у износу од 166,3 милиона КМ и 179,7 милиона КМ.

У 2022. години на нивоу опште владе очекује се **дефицит** од 228,9 милиона КМ, док се у 2023. години очекује дефицит у износу од 124,5 милиона КМ.

Финансирање буџета и консолидованог буџета током трајања програма, план, извори, инструменти, намјена

У периоду 2021-2023. године планирано је укупно финансирање³¹ (ново задужење) у износу од 3,1 милијарде КМ, од чега једна милијарда КМ у 2021. години, 0,8 милијарди КМ у 2022. години, те 1,3 милијарде КМ у 2023. години.

Током датог периода финансирање се већим дијелом врши из спољних извора, при чему у 2021. години учешће спољних извора финансирања износи 94%, у 2022. години 52%, те 78% у 2023. години. Планирано финансирање се реализује највећим дијелом путем дугорочних (домаћих и спољних) инструмената. Учешће финансирања путем ХоВ (домаћих краткорочних и дугорочних, те спољних дугорочних) током датог периода, изузев у 2022. години, доминантније је, те 2021. години износи 72%, у 2022. години износи 40%, док у 2023. години 85% од укупног планираног финансирања.

Инвестициони пројекти ће се у потпуности финансирати из спољних извора, као резултат максималног искоришћавања приступа концесионим изворима финансирања (Свјетска банка, ЕИВ, ЕБРД, ИФАД, КfW, Развојна банка Савјета Европе итд.). Домаћи и спољни извори финансирања користеће се за финансирање буџетске потрошње³².

4.5. СТРУКТУРНИ БИЛАНС

За израчунавање циклично прилагођеног (примарног) биланса консолидоване опште владе Републике Српске у периоду 2020-2023. године циклично прилагођен буџетски салдо је израчунат на основу полуагрегатне методе Европске комисије. Израчунавање цикличног дијела салда, који спроводи Европска комисија, заснива се на уобичајеном поступку у два корака: (1) на оцјени јаза агрегатне производње као показатеља привредног циклуса, те (2) процјени еластичности укупних прихода и расхода у односу на тај јаз.

У првом кораку оцјењује се циклично стање економије (енгл. output gap) поређењем стварног БДП-а са потенцијалним. С обзиром на недоступност података, за оцјену

³¹ Финансирање за период 2021-2023. године обухвата план повлачења инвентарних средстава по инвестиционим пројектима у имплементацији одобрен од стране Народне скупштине Републике Српске закључно са 30. јуном 2020. године, план примитака по основу нових кредитних задужења и емисија хартија од вриједности у сврху финансирања буџетске потрошње у периоду 2021-2023. године, а о чему ће Народна скупштина Републике Српске одлучивати у оквиру годишњих одлука о дугорочном задужењу.

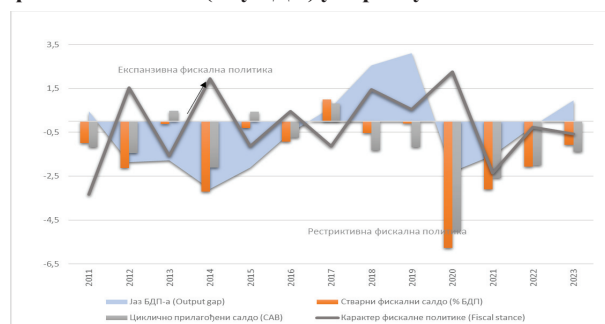
³² Од укупног финансирања путем спољних извора, на финансирање буџетске потрошње односи се 80% у 2021. години, 69% у 2022. години, те 81% у 2023. години.

јаза агрегатне производње није се могла користити метода производне функције. Тако се процјена потенцијалног БДП-а заснива на оригиналном Ходрик-Прескотовом филтеру, због његове транспарентности и једноставности, уз коефицијент изравнавања (λ) за годишње податке, 100.

У другом кораку процјењује се утицај цикличних кретања на буџет примјеном буџетских еластичности. Укупна еластичност прихода/расхода изводи се као пондерисани збир еластичности појединих категорија прихода/расхода³³ које су осјетљиве на кретање пословног циклуса, при чему су пондери појединих категорија њихови удјели у укупним приходима/расходима. Притом се еластичност поједине компоненте прихода/расхода прво израчунава с обзиром на њихову релевантну макроекономску основицу, а потом се оцјењује еластичност макроекономске основице на јаз агрегатне производње. Множењем ових двију еластичности добије се еластичност поједине компоненте прихода/расхода на јаз агрегатне производње. Добијени резултати у највећој мјери зависе од дужине коришћене серије, те поузданости и квалитета података. Након израчунавања укупне осјетљивости буџетског салда, циклична компонента буџетског салда се добија множењем производног јаза и укупне цикличне осјетљивости. Израчуната на описан начин, укупна еластичност буџетског салда опште владе износи 0,338, док је процијењена циклична осјетљивост прихода 0,866, а расхода 0,007.

Како би се показао стварни карактер дискреционе фискалне политике, израчунава се фискална позиција. Она се мјери као годишња промјена циклично прилагођеног буџетског салда умањеног за једнократне мјере (структурни примарни буџетски салдо). Обрачунавање циклично прилагођеног буџетског салда служи за утврђивање нивоа фискалног прилагођавања током периода.

Графикон 4.1: Стварни и циклично прилагођени фискални биланс (% у БДП) у периоду 2011-2023. године

Из претходног графика који приказује стварни фискални салдо, циклично прилагођени фискални салдо и производни јаз, те карактер фискалне политике може се видјети да, након периода позитивног производног јаза до 2011. године, привреда улази у период негативног производног јаза када је реални БДП нижи од потенцијалног. Ово кретање може се повезати са негативним ефектима глобалне економске кризе који су се одразили кроз пад макроекономских агрегата и падом или недовољан растом прихода од индиректних пореза. У овом периоду, стварни фискални дефицит већи је од циклично прилагођеног дефицита, што је најизраженије у 2012. и 2014. години, када је присутан највећи негативни утицај циклуса са високим негативним вриједностима производног јаза. У овим годинама Република Српска била је погођена елементарним непогодама, те су уложена значајна средства из јавне потрошње за санирање штета. У осталим годинама тог периода, Влада је рестриктивном економском политиком уз мјере фискалне консолидације и контролу јавних расхода успјевала смањити фискални дефицит, односно остварити циклично прилагођени суфицит. У 2017. години је, уз раст буџетских прихода и благи пад расхода, остварен фискални суфицит. С друге стране, у 2018. и 2019. години, остварени

³³ На приходовној страни, као циклични осјетљиве компоненте одређени су приходи од индиректних пореза, пореза на доходак, пореза на добит, те приходи од социјалних доприноса, док се на расходној страни узимају само расходи за накнаде незапосленима.

БДП је већи од потенцијалног, потрошња је расла, посебно улагања у фиксни капитал, што се одразило кроз фискални дефицит.

У 2020. години, појавом пандемије COVID 19, мјерама затварања у привреди, уследио је пад реалног БДП-а испод потенцијалног. Паралелно се спроводи помоћ привреди и здравственом сектору у виду значајног раста потрошње, односно експанзивна фискална политика у виду раста расхода, што уз пад прихода резултује велики фискални дефицит. Према пројекцијама, у 2021. години, прелази се у рестриктивну фискалну политику смањењем расхода која резултује значајним смањењем дефицита.

Према расположивим подацима и пројекцијама у периоду 2022–2023. године, пројектовани БДП приближава се потенцијалним вриједностима. Уз даље спровођење рестриктивне фискалне политике, планира се постепено смањење фискалног дефицита.

4.6. НИВО ЗАДУЖЕНОСТИ И РАЗВОЈ ДОГАЂАЈА, АНАЛИЗА ВАНРЕДНИХ ОПЕРАЦИЈА И УСКЛАЂИВАЊЕ ТОКА И СТАЊА

Законом о задуживању, дугу и гаранцијама Републике Српске детаљно су уређени област задуживања и издавања гаранција Републике Српске и јединица локалне самоуправе, те начини и процедуре задуживања, што заједно са постојећим законима из области буџетског система и Законом о фискалној одговорности у Републици Српској чини cjеловит правни оквир за унапређење и контролу буџетске дисциплине. У складу са Законом о задуживању, дугу и гаранцијама Републике Српске, ограничење износа дуга утврђено је тако да укупан дуг Републике Српске³⁴ на крају фискалне године не може бити већи од 60%, док јавни дуг Републике Српске не може бити већи од 55% оствареног БДП-а у тој години. Дуг Републике Српске настао по основу задужења за финансирање санације штете из Јединственог регистра штета, прописаног у Закону о Фонду солидарности за обнову Републике Српске, изузима се из ограничења која су прописана за укупан и јавни дуг Републике Српске. Краткорочни дуг Републике Српске не може бити већи од 8% износа редовних прихода остварених у претходној фискалној години. Укупна изложеност Републике Српске по издатим гаранцијама не може бити већа од 15% оствареног БДП-а у тој години. Додатно, Народна скупштина Републике Српске одлучује о укупном износу гаранција Републике Српске које Влада може издати у току фискалне године³⁵. Јединице локалне самоуправе се могу дугорочно задужити само ако у периоду стварања дуга укупан износ који доспијева за отплату, по предложеном дугу и cjелокупном доспјелом, неизмиренем постојећем дугу, у било којој наредној години није већи од 18% износа њених редовних прихода остварених у претходној фискалној години. Краткорочни дуг општина не може бити већи од 5% њихових редовних прихода остварених у претходној фискалној години, а изложеност јединице локалне самоуправе по издатим гаранцијама не може да буде већа од 30% износа њихових редовних прихода остварених у претходној фискалној години (сва правила која важе за јединице локалне самоуправе важе и за фондове социјалне сигурности, осим у дијелу који се тиче гаранција- фондови социјалне сигурности не могу их издавати). Законом о фискалној одговорности³⁶, у оквиру општих фискалних правила, утврђено је правило о дугу које подразумева да јавни дуг Републике Српске на крају фискалне године не може бити већи од 55% оствареног БДП-а у тој години, док је у оквиру посебних фискалних правила дефинисан праг за дуг, који подразумева да уколико јавни дуг Републике Српске на крају фискалне године достигне 50% оствареног БДП-а у тој години, буџет за наредну годину мора да буде са буџетским суфицитом.

³⁴ У складу са Законом о задуживању, дугу и гаранцијама Републике Српске, укупан дуг Републике Српске чине јавни дуг Републике Српске, дуг јавних предузећа, ИРБРС и институција јавног сектора. Јавни дуг је дуг Републике Српске (буџета), дуг јединица локалне самоуправе, те дуг фондова социјалне сигурности.

³⁵ Члан 1. Закона о измјенама Закона о задуживању, дугу и гаранцијама Републике Српске ("Службени гласник Републике Српске", број 114/17).

³⁶ "Службени гласник Републике Српске", бр. 94/15 и 62/18.

У септембру 2019. године Влада Републике Српске је усвојила документ Стратегија управљања дугом Републике Српске за период 2019-2022. године, који је припремило Министарство финансија. Стратегијом управљања дугом Републике Српске за период 2019-2022. године³⁷ дефинисани су главни циљ управљања дугом Републике Српске, циљеви задуживања у сврху испуњења главног циља управљања дугом, стратегија остварења наведених циљева, задаци Министарства финансија Републике Српске, те су идентификовани индикатори, тј. смјернице с циљем остваривања структуре дуга са прихватљивим нивоом трошкова и ризика, и то:

- с циљем управљања валутним ризиком, дуг изражен у странијој валути (искључујући дуг у EUR) треба бити мањи од 35% укупног посматраног дуга, док с циљем развоја домаћег тржишта унутрашњи дуг треба бити већи од 25% укупног посматраног дуга,

- с циљем управљања ризиком рефинансирања, просјечно вријеме до доспијећа треба да је дуже од четири године, а краткорочни дуг да је мањи од 8% прихода остварених у претходној години,

- с циљем управљања ризиком каматних стопа, дуг по фиксним условима треба износити више од 60% укупног посматраног дуга, док просјечна пондерисана каматна стопа треба бити нижа од 3,5%.

Напомињемо да је у току израда документа Стратегија управљања дугом Републике Српске за период 2020-2023. године, коју ће Влада Републике Српске усвојити до краја децембра 2020. године.

Стање јавног дуга Републике Српске на дан 30. јун 2020. године износи **4.734,8 милиона КМ**, што је 43,5% БДП-а³⁸, док стање **укупног дуга Републике Српске** износи **5.870,9 милиона КМ**, тј. 53,9% БДП-а. Стање укупног спољног дуга износи 3.586,7 милиона КМ, док стање укупног унутрашњег дуга износи 2.284,2 милиона КМ.

На дан 30. јун 2020. године укупан дуг Републике Српске који подлијеже законском ограничењу износи 5.800,3 милиона КМ (53,2% БДП-а), док јавни дуг који подлијеже законском ограничењу износи 4.664,2 милиона КМ (42,8% БДП-а).

Са 30. јуном 2020. године укупна изложеност Републике Српске по издатим гаранцијама износи 680,2 милиона КМ (6,2% БДП-а), док стање дуга по основу кредитних задужења за које је Влада Републике Српске издала гаранције износи 609,5 милиона КМ.

У валутној структури укупног дуга доминирају три валуте: КМ (38,9%), EUR (37,4%), и SDR (16,7%). Високо учешће КМ и EUR обезбјеђује висок степен предвидљивости будућих обавеза, због чега је Република Српска мање изложена валутном ризику.

Од укупног дуга Републике Српске на краткорочни дуг се односи само 2,2%, док је читав преостали дуг дугорочан и његово учешће износи 97,8%.

Већи дио укупног дуга, тј. 76,1%, отплаћује се по фиксним каматним стопама. Од укупног спољног дуга се по фиксним условима отплаћује 67,5%, док се од укупног унутрашњег дуга по фиксним условима отплаћује 89,8%.

У фази отплате је 49,7% укупног дуга Републике Српске, док је преосталих 50,3% дуга у грасе периоду. Од укупног спољног дуга отплата је почела за 52,9% дуга (при чему је од "старог" дуга у отплати 97,4%, а од "новог" дуга у отплати је 48,1%), док је од укупног унутрашњег дуга у фази отплате 44,6%.

Кад је ријеч о структури укупног дуга Републике Српске са становишта инструмената, утрживи дио дуга (обвезнице и трезорски записи) износи 31,2%, док преостали дуг представља неутрживи дио дуга (кредити и дуг који се измирује кроз акциони план или у готовини).

³⁷ Документ Стратегија управљања дугом Републике Српске за период 2019-2022. године доступан је на порталу Владе Републике Српске.

³⁸ Процијенена вриједност БДП-а за 2020. годину износи 10.895 милиона КМ.

Табела 4.2: Сервис и стање укупног дуга Републике Српске у периоду 2019-2023. године (у милионима КМ)

Ред. број	ОПИС	2019.	са 30. јуном 2020.	2020.	2021.	2022.	2023.
		извршење		план	пројекције		
1	Сервис спољног дуга	293,5	127,6	265,4	291,2	347,9	837,4
	1.1. Републике Српске	193,8	75,5	155,9	184,3	218,7	696,2
	1.2. јединица локалне самоуправе	6,7	3,3	7,9	10,3	10,4	11
	1.3. јавних предузећа и ИРБ-а	93,1	48,8	101,7	96,6	118,9	130,1
2	Сервис унутрашњег дуга	440,3	173	328,9	516,3	402,8	398,9
	2.1. Републике Српске	290,4	127,8	235,9	399,7	299	299,2
	2.2. јединица локалне самоуправе	123,8	36,4	65,5	65,4	61,1	59,2
	2.3. фондова социјалне сигурности	26,1	8,8	27,4	51,1	42,7	40,5
3	Сервис укупног дуга Републике Српске (1 + 2)	733,8	300,6	594,3	807,5	750,7	1.236,2
3.1.	Сервис дуга из Буџета Републике Српске	586,6	255,7	500,8	688,2	642,8	1.132,5
4	Стање спољног дуга	3.415,5	3.586,7	3.664,5	4.406,3	4.587,2	4.859,1
	4.1. Републике Српске	2.122	2.330,8	2.382,1	3.099,4	3.275,6	3.490,7
	4.1.1. које подлијеже законском ограничењу	2.049,7	2.260,2	2.312,2	3.031,9	3.211,7	3.431,7
	4.1.2. које не подлијеже законском ограничењу	72,3	70,6	69,9	67,5	63,9	59
	4.2. јединица локалне самоуправе	128,4	119,8	144,2	144,6	136,8	128,2
	4.3. јавних предузећа и ИРБ-а	1.165,1	1.136,1	1.138,2	1.162,3	1.174,8	1.240,2
5	Стање унутрашњег дуга	1.973	2.284,2	2.344,5	2.022,3	2.111,7	2.120,2
	5.1. Републике Српске	1.454	1.720,2	1.725,3	1.495,8	1.671	1.764,5
	5.2. јединица локалне самоуправе	316	336,6	406,6	357,9	309	260,1
	5.3. фондова социјалне сигурности	203	227,4	212,6	168,6	131,7	95,6
6	ЈАВНИ ДУГ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ (4.1. + 4.2. + 5)	4.223,4	4.734,8	4.870,8	5.266,3	5.524,1	5.739,1
7	УКУПАН ДУГ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ (4 + 5)	5.388,5	5.870,9	6.009	6.428,6	6.698,9	6.979,3
8	Јавни дуг Републике Српске који подлијеже законском ограничењу (4.1.1. + 4.2. + 5)	4.151,1	4.664,2	4.800,9	5.198,8	5.460,2	5.680,1
9	Укупан дуг Републике Српске који подлијеже законском ограничењу (4.1.1. + 4.2. + 4.3. + 5)	5.316,2	5.800,3	5.939,1	6.361,1	6.635	6.920,3
10	Стање краткорочног дуга Републике Српске	0	128,6	108,7	12,7	31,5	38,9
11	Изложеност Републике Српске по издатим гаранцијама	704,9	680,2	651,6	562,2	470,9	377,6

Извор: Министарство финансија Републике Српске и извјештаји јединица локалне самоуправе и фондова социјалне сигурности.

Приказано претходном табелом, пројектовано стање спољног дуга у оригиналној валути у периоду 2020-2023. године се заснива на износу повучених кредитних средстава са 30. септембром 2020. године увећаном за процијењена повлачења по инвестиционим пројектима у имплементацији³⁹ и повлачења у сврху финансирања буџетске потрошње, а умањеном за процијењени износ сервиса главнице спољног дуга. За прерачунавање тако процијењеног стања спољног дуга из оригиналних валута у КМ коришћене су процијењене вриједности девизних курсева засноване на претпоставци да ће до краја 2020. године доћи до апрецијације вриједности свих валута у односу на КМ у износу од 0,12%⁴⁰ у односу на вриједности на дан 31. децембар 2019. године, те да ће се њихове вриједности задржати на истом нивоу у периоду 2021-2023. године. Пројектовано стање унутрашњег дуга Републике Српске и индиректног унутрашњег дуга Републике Српске у периоду 2020-2023. године се заснива на стању дуга са 30. септембром 2020. године, увећаном за емисије ХоВ и повлачења кредита у наредном периоду, а умањеном за процијењени износ сервиса главнице унутрашњег дуга Републике Српске и индиректног унутрашњег дуга Републике Српске. За израду процјене изложености Републике Српске по издатим гаранцијама у обзир су узета кредитна задужења за која је, закључно са изразом овог документа, Влада Републике Српске издала гаранцију Републике Српске, те план отплате по истим. Пројекције стања и сервиса директног дуга јединица локалне самоуправе и фондова социјалне сигурности су преузете од истих, те су увећане за потенцијална задужења у 2020. години и 2021. години за која је Министарство финансија издало сагласности, до датума сачињавања документа, а локалне заједнице нису реализовале⁴¹.

Токови стварања задужења и ризици

Према процјенама за период 2021-2023. године, показатељи задужења кретаће се на следећи начин:

- У 2021. години нето задужење⁴² ће износити 4,8% БДП-а, у 2022. години 3% БДП-а, а у 2023. години 2,4% БДП-а.
- Номинални раст укупног, тј. јавног дуга у 2021. години износиће 7%, тј. 8,1%; у 2022. години 4,2%, тј. 4,9%; док ће у 2023. години износити 4,2%, тј. 3,9%.
- Стање укупног, тј. јавног дуга у односу на БДП у 2021. години износиће 57,1%, тј. 46,8%; у 2022. години износиће 57,2%, тј. 47,2%; а у 2023. години 57,2%, тј. 47,1%.

³⁹ План повлачења сачињен је у складу са информацијама јединица за имплементацију пројеката о динамици повлачења одобрених инкредитних средстава (извјештаји јединица за имплементацију пројеката са 30. јуном 2020. године).

⁴⁰ Коефицијент 0,12% представља однос између процијењене вриједности SDR-а за период 2020-2023. године (1 SDR = 2,42 КМ, а што представља просјек годишњих просјека вриједности SDR-а у периоду од 2015. до јуна 2020. године) и његове вриједности на дан 31. децембар 2019. године (1 SDR = 2,417 КМ).

⁴¹ У наведени износ укључен је и потенцијални кредит Града Бањалуке од 12 милиона, са 3. јуном 2020. године. Код директног спољног задужења код ЕБРД Град Бањалука у обзир су узете све сагласности (три сагласности: једна за Екоплану и двије за водовод и канализацију), без обзира на то што средства нису повучена.

⁴² Показатељи нето задужења обухватају нето задужење Владе Републике Српске у име Републике Српске (укључујући и процијењену динамику верификације и измирења обавеза дефинисаних Законом о унутрашњем дугу Републике Српске), те нето задужење Републике Српске у име и за рачун дужника (јединица локалне самоуправе, фондова социјалне сигурности, јавних предузећа, Инвестиционо-развојне банке и институција јавног сектора).

• Трошкови сервисирања (сервис по основу камате) укупног, тј. јавног дуга у односу на БДП у 2021. години износиће 1,3%, тј. 1,2%; у 2022. години 1,4%, тј. 1,3%; док ће у 2023. години износити 1,5%, тј. 1,4%.

Основни ризици остваривања ових поменутих показатеља задужења огледају се у:

- остварењу претпоставки о расту, дефициту/суфициту, те потреба за финансирањем, што директно утиче на смањење/повећање нивоа дуга,

- остварењу претпоставки о вриједностима промјенљивих каматних стопа, девизних курсева, повлачењу кредитних средстава (за финансирање инвестиционих пројеката у имплементацији и буџетске потрошње) и доступности планираних инструмената дуга за финансирање буџетске потрошње у пројектованом периоду,

- повлачењу средстава по основу потенцијалних кредита за инвестиционе пројекте, као и кредита за које су упућени захтјеви за издавање гаранције Републике Српске, који су у различитим фазама припреме (иста нису укључена у процјене),

- могућности промјена у законским одредбама које би регулисале обавезу измирења унутрашњег дуга на начин другачији од постојећих законских рјешења.

4.7. АНАЛИЗА ОСЈЕТЉИВОСТИ И УПОРЕЂИВАЊЕ СА ПРЕТХОДНИМ ПРОГРАМОМ

Пројекције прихода урађене су на основу претпоставки да се у наредном периоду очекује постепени опоравак и раст економске активности, а све то уз претпоставку постепеног престанка пандемије.

Пројекције прихода од директних пореза и непореских прихода урађене су на основу пројектованих макроекономских показатеља за Републику Српску и постојеће пореске политике у области директног опорезивања, као и прописа који дефинишу непореске приходе. За сваку поједину врсту прихода анализирају се трендови кретања наплате у претходном периоду, укључени су потенцијални једнократни утицаји који ће се десити у наредном периоду, те утврђен степен корелације појединих врста прихода са кретањем макроекономских агрегата. Пројекција прихода ради се појединачно за сваку врсту прихода, и то је изузетно важно будући да се тако узимају у обзир правне основе, сезонски утицаји и специфичности сваког појединачног извора прихода.

Пројекције прихода од индиректних пореза који припадају Републици Српској, поред уочених текућих трендова у наплати прихода и постојеће пореске политике у области индиректног опорезивања, базиране су на прогнозама макроекономских показатеља за БиХ и Републику Српску. С обзиром на специфичност система расподеле прихода од индиректних пореза, процјена кретања макроекономских показатеља за Републику Српску има значај са аспекта сагледавања кретања крајње потрошње у наведеном периоду, као основе за утврђивање коефицијента расподеле прихода од индиректних пореза између Републике Српске и ФБиХ. Међутим, за систем расподеле прихода од индиректних пореза унутар Републике Српске, тј. између подсектора централне владе, јединица локалне самоуправе и ЈП "Путеви Републике Српске" од посебне важности је пројекција сервиса спољног дуга. Такође, потребно је предвидјети и обавезе по питању привремених поравнања прихода између корисника расподеле индиректних пореза са Јединственог рачуна УИО.

Промјена било које од претпоставки на којима се заснива пројекција прихода захтијеваће измјену пројекције прихода које су наведене у овом документу.

Основни ризици за остварење наведених пројекција прихода могу бити:

• неизвјесност у погледу интензитета и дужине трајања пандемије, као и рестриктивних мјера с циљем сузбијања пандемије, али и ефикасности економских мјера Владе Републике Српске за ублажавање негативних ефеката изазваних овом кризом;

• одступање макроекономских показатеља од пројектованих вриједности, с обзиром на уску повезаност ових пројекција са пројекцијама прихода, односно на степен корелације појединих врста прихода са кретањем макроекономских агрегата;

• промјене политике опорезивања у области директних и индиректних пореза, доприноса и непореских прихода;

• значајнија одступања у кретању коефицијента расподеле прихода од индиректних пореза између Републике Српске и ФБиХ у односу на процијењени ниво;

• неочекиване флукуације на међународном девизном тржишту кроз промјене у сервисирању спољног дуга могу довести до одступања остварених у односу на пројектоване приходе од индиректних пореза;

• рад пореске администрације има значајан утицај на кретање прихода; порески приходи зависе од унапређивања пореске дисциплине;

• развој других догађаја (елементарне непогоде и др.).

Основни политички ризици за остварење наведене пројекције прихода од индиректних пореза су сљедећи:

• Приликом пројекције прихода од индиректних пореза узети су годишњи износи од 780 милиона КМ за финансирање институција БиХ која се издвајају с рачуна Управе за индиректно опорезивање, а планирани су Глобалним оквиром фискалног биланса и политика у БиХ за период 2021–2023. године. Промјена овог износа значајно утиче на расподелу прихода од индиректних пореза.

• Увођење новог аутоматског система расподеле прихода с рачуна Управе за индиректно опорезивање.

Пројекције расхода раде се на основу захтјева корисника буџета и обавеза проистеклих из законских и подзаконских аката. Реализација буџета врши се у складу са остварењем прихода и прилива у буџет. Ризик остварења јесте у (не)остварењу макроекономских и других претпоставки на којима се заснива пројекција. Остварење пројекција расхода зависи и од трајања пандемије и неизвјесности у погледу потреба за издвајањем додатних средстава за санирање последица насталих због ширења болести изазване корона вирусом.

Ако се упореде документи ПЕРПС за период 2021–2023. године и ПЕРПС за период 2020–2022. године, евидентно је да су у периоду 2020–2022. године значајно измијењени планирани буџетски резултати, првенствено због новонастале ситуације изазване ширењем болести COVID 19. Мјерама затварања дошло је до значајног смањења привредне активности, што је резултовало смањењем прихода, а с друге стране мјере за помоћ привреди и здравственом сектору су довеле до значајног раста расхода. У претходном програму планирани су буџетски суфицити, али због претходно наведеног у овом програму планирани су буџетски дефицити за посматрани период уз тенденцију постепеног опоравка.

4.8. ФИСКАЛНО УПРАВЉАЊЕ И БУЏЕТСКИ ОКВИР

Управљање јавним финансијама у Републици Српској представља приоритет Владе Републике Српске. Успостављање свеобухватних и добро организованих јавних финансија представља предуслов за успјешне процесе реформи и даљи развој свих сектора друштва. Оквир и основ за вођење фискалне политике су закони, стратегије и аранжмани наведени у наставку.

Закон о буџетском систему Републике Српске⁴³ дефинише буџетски систем Републике Српске и израду Документа оквирног буџета Републике Српске као основе за припрему и израду буџета. Сваке године доноси се Документ оквирног буџета Републике Српске за сљедећу годину и наредне двије године, а намјена му је да постави стратешки оквир и горње границе ресурса, унутар којих би требало да се припрема годишњи буџет. У том контексту, припрема и израда буџета заснива се на Документу оквирног буџета. Кључни циљ овог документа је да осигура бољу

⁴³ "Службени гласник Републике Српске", бр. 121/12, 52/14, 103/15 и 15/16.

повезаност између приоритетних политика Владе и начина на које она алоцира јавне ресурсе.

Закон о фискалном савјету БиХ, којим је дефинисано постојање Фискалног савјета БиХ, који координира фискалну политику БиХ и усваја Глобални оквир фискалног биланса и политика БиХ, који се доноси сваке године за следећу годину и наредне двије године. У овом документу приказују се фискални циљеви буџета и горње границе задужења институција БиХ, ФБиХ, Републике Српске и Брчко Дистрикта БиХ.

Закон о фискалној одговорности Републике Српске уређује фискална правила, мјере и процедуре на основу којих се успоставља фискални оквир, ограничава јавна потрошња, јача одговорност за ефикасно и ефективно коришћење буџетских средстава, оснива Фискални савјет Републике Српске и јача систем контрола и надзора. Овим законом дефинисана су општа и посебна фискална правила. Општа фискална правила односе се на укупан буџетски систем Републике Српске, док посебна фискална правила представљају обавезујуће, аутоматске мјере уколико индикатори исказани општим фискалним правилима достигну вриједносне прагове дефинисане овим законом. Општа фискална правила одређују:

1. Правило о дугу: Јавни дуг Републике Српске на крају фискалне године не може да буде већи од 55% оствареног БДП-а у тој години.

2. Правило консолидованог буџетског дефицита: Консолидовани буџетски дефицит на крају фискалне године не може бити већи од 3% оствареног БДП-а у тој години.

Спровођењем Закона о фискалној одговорности у Републици Српској, кроз Фискални савјет Републике Српске, који је успостављен у јулу 2017. године, значајно је унапријеђена фискална одговорност и дисциплина за трошење јавних средстава у цијелом буџетском систему Републике Српске, како на републичком нивоу тако и на нивоу јединица локалне самоуправе и ванбуџетских фондова.

Стратегијом управљања дугом Републике Српске за период 2019-2022. године дефинисани су главни циљ управљања дугом Републике Српске, циљеви задуживања у сврху испуњења главног циља управљања дугом, стратегија остварења наведених циљева, задаци Министарства финансија Републике Српске, те су идентификовани индикатори, тј. смјернице с циљем остваривања структуре дуга са прихватљивим нивоом трошкова и ризика.

Усвајањем **Стратегије управљања јавним финансијама Републике Српске** у наредном периоду јасно ће бити дефинисани правци реформи у области јавних финансија и заокружен систем унапређивања фискалне одговорности и дугорочне фискалне стабилности Републике Српске.

У области **финансијског извјештавања** даље ће се унапређивати систем извјештавања владиног сектора кроз активности усмјерене на развој статистичких основа финансијског извјештавања усаглашених са међународно признатим стандардима макроекономских статистичких система, повећање ефикасности, обухватности и транспарентности консолидованих финансијских извјештаја корисника буџета, те контролираних јединица јавног сектора. Паралелно са овим процесом вршиће се и усаглашавање процеса планирања, односно буџетирања за кориснике буџета унутар јавног сектора.

4.9. ОДРЖИВОСТ ЈАВНИХ ФИНАНСИЈА

Влада Републике Српске је у претходном периоду као кључни циљ поставила унапређење фискалне дисциплине, односно управљање јавним финансијама било је у фокусу рада Владе. Учињени су значајни напори на фискалној консолидацији, која је била угрожена прво ударима свјетске економске кризе (први и други талас, 2009. па 2012. године), а потом и елементарним непогодама изазваним поплавама у мају 2014. године.

Усвајањем Закона о фискалној одговорности у Републици Српској и успостављањем Фискалног савјета Републике Српске унапређење фискалне одговорности је посебно

постигнуто код јединица локалне самоуправе, те код свих оних субјеката који су укључени у буџетски систем Републике Српске, а имали су неизмирене обавезе из претходног периода.

У 2016. години усвојен је сет закона са циљем установљавања и спровођења мјера на сузбијању сиве економије, превасходно путем јачања контролисања непријављеног рада и обављања нерегистроване дјелатности. Мјере које су усвојене у оквиру тог сета закона односе се на заједничке контроле свих инспекцијских органа у Републици Српској и санкције за непријављени рад и нерегистровану дјелатност у виду високих новчаних казни и изрицања мјере забране обављања дјелатности. Поред ових мјера, Пореска управа Републике Српске спроводи континуирано мјере са циљем повећања добровољног пријављивања и плаћања пореза, смањења пореског дуга и јачања услуга у Пореској управи. Додатне мјере у наредном периоду за смањење сиве економије у домену поступка опорезивања односе се на унапређење функције пореске контроле уз појачану примјену индиректних метода, заједничких контрола непријављених радника и нерегистроване дјелатности и контрола трансакција између повезаних лица, те кроз електронско подношење пореских пријава и развој електронских услуга у поступку опорезивања.

Увођењем Фонда за пензијско и инвалидско осигурање Републике Српске у буџет Републике, од 1. јануара 2016. године, Влада Републике Српске је исказала одређење да пензионерска популација има приоритет у исплати буџетских давања, а уједно, на тај начин, извршена је и потпуна фискална консолидација Фонда ПИО.

Изазови за наредни период посебно су везани за потпуно реализацију **реформе здравственог система**, при чему посебну пажњу треба посветити убрзању динамике реализације реформе, нарочито у фази заустављања повећања неизмирених обавеза и изналагању модела за њихово измирење. Све наведено је само предуслов за увођење свих здравствених установа и Фонда здравственог система у трезорски систем пословања, чиме ће се очувати њихова фискална дисциплина, те створити претпоставке за структурну реформу система, која ће се заснивати на нормирању мреже здравствених установа и изналагању нових модела финансирања здравственог осигурања.

Такође, значајна је реализација активности које се односе на **формирање регистра подстицаја привреди** с циљем ефикасније и ефективније употребе јавних средстава, који обухвата подстицаје на свим нивоима власти у Републици Српској. У току 2020. године завршено је стварање правног оквира за израду овог регистра, мапирани су сви доступни подстицаји са републичког и локалног нивоа власти, осигурана су донаторска средства за израду софтверског рјешења и израђен информациони систем за регистар те извршене обуке за кориснике регистра. Регистар је доступан на интернет страници www.regpodsticaja.vladars.net.

У току су активности свеобухватног **мапирања свих социјалних давања** у Републици Српској, која се додјељују на свим нивоима власти. Циљ наведених активности је праведнија расподела и боље "циљање" социјалних давања, како би се социјалне накнаде заснивале на потребама, а не на статусу и припадности појединој категорији друштва.

Реформа пензијског система, која је спроведена 2011. године, дала је значајне резултате у погледу одрживости пензијског система, у средњем року. Међутим, због демографских кретања, биће неопходно у наредном периоду веома пажљиво пратити параметре пензијског система, посебно у сегменту адекватности пензија, како би се могло правовремено реаговати на негативне демографске или економске трендове.

Реформа јавних предузећа могла би се посматрати кроз три сегмента: јавна предузећа која оптерећују или траже додатна средства из буџета Републике, те комунална јавна предузећа у власништву јединица локалне самоуправе, чије реформисање је потребно хитно започети, те стратешка јавна предузећа од којих се очекује да буду изузетно профитабилна и буду један од извора прихода буџета

Републике, чија реформа мора да буде пажљиво спроведена с циљем ефикаснијег и продуктивнијег пословања, а све ради остваривања значајније добити.

5. СТРУКТУРНЕ РЕФОРМЕ У ПЕРИОДУ 2021-2023. ГОДИНЕ

Оквир за израду овог дијела Приједлога ПЕРПС 2021-2023. јесу анализа стања ресорних министарстава по областима, идентификација кључних препрека за конкурентност и инклузивни раст и идентификација нових препрека изазваних пандемијом COVID 19 и Смјернице Европске комисије за Програме економских реформи 2021-2023. Западнoг Балкана и Турске.

Такође, при изради документа руководило се и Мишљењем Европске комисије о захтјеву БиХ за чланство у Европској унији, уважавајући чињеницу да је један од главних циљева политика Владе Републике Српске спровођење процеса европских интеграција, а које је Европска комисија усвојила 29. маја 2019. године, заједно са Аналитичким извјештајем у којем је идентификовано 14 кључних приоритета које земља треба да испуни за отварање преговора за чланство у Европској унији. Полазни основ за дефинисање реформских мјера у Републици Српској била је и Процјена Европске комисије о ПЕР-у 2020-2022, која идентификује четири главна изазова за унапређење конкурентности и дугорочног инклузивног раста: побољшање интегрисаности тржишта рада, унапређење пословног окружења, олакшавање покретања предузећа и већа ефикасност јавног сектора.

Наравно, Заједничке социоекономске реформе за период 2019-2022. године, које су усвојиле Влада Републике Српске, Влада Федерације БиХ и Савјет министара, представљају оквир за наредни програмски период, а заснивају се на одрживом и убрзаном економском расту, повећању конкурентности привреде и унапређењу пословног окружења, већој одрживости и ефикасности јавних предузећа, свеобухватној реформи и побољшању квалитета здравственог система, те на политикама које пружају прилике младим, женама и осталим осјетљивим категоријама.

Осим тога, посебна пажња посвећена је приједлозима који су Влади Републике Српске достављени од Привредне коморе Републике Српске, Уније удружења послодаваца Републике Српске и Савеза синдиката Републике Српске.

У складу са тим, у периоду 2021-2023. године биће настављени иницијативе и реформски процеси који су започети у претходном периоду, имајући у виду да се ради о сложеним и опсежним вишегодишњим реформским процесима, чија имплементација ће допринијети реализацији главних циљева политика Владе Републике Српске датих кроз седам приоритетних области, које су дефинисане након идентификације кључних препрека за конкурентност и инклузивни раст.

5.1. ИДЕНТИФИКАЦИЈА КЉУЧНИХ ПРЕПРЕКА ЗА КОНКУРЕНТНОСТ И ИНКЛУЗИВНИ РАСТ

Анализирајући економску и фискалну позицију Републике Српске, идентификоване су препреке и изазови које је потребно отклонити у наредном периоду да би се унаприједила конкурентност и побољшала продуктивност привреде Републике Српске, што је кључно за побољшање економског статуса сваког појединца. Детаљне препреке за конкурентност и инклузивни раст анализирани су у оквиру сваке области реформе, док се у наставку наводи пет кључних препрека за конкурентност и инклузивни раст:

1. низак ниво конкурентности и продуктивности привреде,
2. фискално преиздашан здравствени сектор, који акумулира неизмирене обавезе,
3. неефикасан јавни сектор,
4. неусклађеност образовања и тржишта рада, са израженом структурном незапослености,
5. неодржива демографска "слика" Републике.

Неконкурентна привреда додатно је угрожена и погођена нелојалном конкуренцијом, због пословних субјеката

који послују у сивој зони. Незадовољавајући ниво и квалитет научне продуктивности, те застарјела и неефикасна структура привреде, утичу на недовољан раст продуктивности привреде Републике Српске. С друге стране, продуктивност представља једини реалан економски модел за могуће повећање плата.

Здравствени сектор је оптерећен неадекватном мрежом здравствених установа, демографском структуром становништва, која веома неповољно утиче на његову одрживост, великом неефикасношћу система, а у исто вријеме и са његовом превеликом солидарношћу и социјалном осјетљивошћу, која умногоме превазилази пакет услуга који је оптималан, у складу са доприносом сваког појединца систему. Додатно, пандемија је истакла потребу за реформом здравственог сектора.

Неефикасност јавног сектора огледа се првенствено у неефикасности јавних предузећа, а постоји простор и за унапређење јавне управе Републике Српске, првенствено кроз њену дигитализацију. Реформу јавних предузећа треба посматрати кроз три сегмента, односно јавна предузећа која захтијевају буџетску подршку, комунална јавна предузећа у власништву јединица локалне самоуправе, те стратешка јавна предузећа од којих се очекује да буду профитабилна и да буду један од извора прихода буџета Републике, чија реформа мора да буде пажљиво спроведена с циљем ефикаснијег пословања.

Неусклађеност образовања и тржишта рада доводи до структурне незапослености, негативно утиче на конкурентност и продуктивност привредних субјеката, доводи до нерационалне употребе ресурса, а с друге стране повећава и трошкове привредним субјектима како би преквалификовали кадар. У области високог образовања, школујући кадар за занимања за којим Република нема потребе, ствара се јаз између образовног сектора и тржишта рада и незадовољство оних који завршавају факултете за којим тржиште рада сада не исказује потребу.

Демографска слика Републике Српске, дугорочно посматрано, представља кључни проблем са којим се Република Српска суочава, а исто остаје као изазов и у наредном периоду. Негативни демографски трендови дугорочно погоршавају позицију тржишта рада и фискалну позицију и одрживост свих буџетских давања, смањујући понуду радне снаге и доводећи до старења популације. Негативне демографске прилике узрокују посебне проблеме фондovima социјалне заштите и утичу на адекватност укупних социјалних давања. Ако се томе још додају и трендови миграција становништва, онда негативна демографска слика захтијева да у свим политикама у наредном периоду доминирају и имају приоритет политике које утичу на побољшање услова који ће довести до задржавања становништва на просторима Републике Српске и повећања стопе укупног фертилитета.

5.2. САЖЕТАК РЕФОРМСКИХ МЈЕРА

На основу главних циљева Владе Републике Српске и идентификованих препрека за конкурентност и инклузивни раст, приказаних у поглављу 5. и 5.1, те на основу реформских области датих у Смјерницама Европске комисије, заједничким социоекономским реформама, те приједлозима Привредне коморе Републике Српске, Уније удружења послодаваца Републике Српске и Савеза синдиката Републике Српске, дефинисане су структурне мјере за предстојећи трогодишњи период, које значајним дијелом представљају наставак структурних мјера дефинисаних ПЕРПС 2020-2022, имајући у виду да Влада Републике Српске израђује Програм економских реформи на годишњем нивоу за трогодишњи период, те да је ријеч о сложеним и опсежним вишегодишњим реформским процесима.

Мјера планирана у ПЕРПС 2020-2022, а чији наставак реализације није предложен за ПЕРПС 2021-2023. године, односи се на *Увођење модела постепене дерегулације и либерализације цијена осигурања од ауто-одговорности*, имајући у виду да је временски оквир за реализацију ове мјере пролонгиран до 2023. године⁴⁴, и то: Период дјели-

⁴⁴ Закон о измјенама Закона о обавезним осигурањима у саобраћају ("Службени гласник Републике Српске", број 78/20).

мичне либерализације (од 2023. до 2026. године) и Период потпуне либерализације (од 2026. године).

Мјера *Суђење у разумном року* је реализована, имајући у виду да је Народна скупштина Републике Српске на 12. сједници, одржаној 24. септембра 2020. године, усвојила Приједлог закона о заштити права на суђење у разумном року⁴⁵.

Такође, у вези са питањем мјера планираних у ПЕРРС 2019-2021. и ПЕРРС 2020-2022, реализоване су планиране активности које се односе на мјеру **формирања регистра подстицаја привреди**. У току 2020. године завршено је стварање правног оквира за израду овог регистра, мапирани су сви доступни подстицаји са републичког и локалног нивоа власти, осигурана су донаторска средства за израду софтверског рјешења и израђен информациони систем за регистар, те извршене обуке за кориснике регистра. Регистар је доступан на интернет страници: www.regpodsticaja.vladars.net.

Даље, потребно је истаћи да је **наставак реформи у области смањења оптерећења рада** политика Владе Републике Српске, још из Реформске агенде за период 2015-2018. године, са циљем јачања конкурентности привреде. Постепено растерећење привреде је започето прво реформом у области породичног боловања, које је завршено 1. јануара 2020. године. Осим тога, промјена начина уговарања плата и повећање неопорезивог дијела дохотка у 2018. години имали су за циљ повећање плата свим запосленим у Републици Српској. Такође, у 2020. години извршено је умањење стопе доприноса за осигурање од незапослености за 0,2% (са 0,8% на 0,6%), чиме је умањена збирна стопа доприноса са 33% на 32,8%.

С циљем **повећања конкурентности и продуктивности привреде**, кроз стварање стимулативних услова за побољшање положаја радника и повећање плата, Законом о подстицајима у привреди Републике Српске уведена је подстицајна мјера којом су омогућени подстицаји за повећање плата радницима у реалном сектору.

Влада Републике Српске ће у наредном трогодишњем периоду наставити са спровођењем **реформи у области тржишта енергије и транспорта**, укључујући реструктурирање Жељезница Републике Српске а.д. Добој.

У области пољопривреде, наставиће се са спровођењем активности на **унапређењу конкурентности пољопривреде, шумарства и водопривреде**, а извршено је повећање субвенција пољопривреди. С циљем превазилажења негативних утицаја пандемије вируса корона на пословање привреде, планирана је подршка прерађивачкој индустрији кроз реализацију пројеката и подршку развоју домаћег производа и базне индустрије. Такође, због вишеструких утицаја на пословање, планирана је мјера која се односи на **јачање подршке опоравку предузетништва**. Биће настављене активности у области туризма кроз реализацију **мјера за смањење утицаја пандемије вируса корона**.

Такође, као што је претходно већ истакнуто, с циљем **побољшања квалитета и ефикасности здравствене заштите**, један од главних циљева политика у наредном периоду остаје спровођење реформе здравственог система и социјалне заштите, као и активности у области **повећања ефикасности тржишта рада** укључујући и институционално јачање Завода за запошљавање, и **унапређење усклађености образовања са тржиштем рада** с циљем њихове боље повезаности, што представља један од најозбиљнијих и најхитнијих изазова.

Даље, у наредном програмском периоду биће настављено успостављање **ефикаснијег система управљања научноистраживачким и иновационим потенцијалом** у Републици Српској.

Посебна пажња биће посвећена другој фази реформе **Инспектората Републике Српске и инспекција свих нивоа власти** у Републици Српској. Циљ је повећање транспарентности и контрола рада инспекцијских органа, ради елиминисања могућности селективног приступа у избору и третману предузећа која су предмет инспекције. Уједно, дугорочни циљ је обједињавање инспекција свих нивоа

⁴⁵ Закон о заштити права на суђење у разумном року ("Службени гласник Републике Српске", број 99/20).

власти Републике Српске у Инспекторат Републике Српске да не би било преклапања надлежности и некоординисаног приступа, а с циљем смањења сиве економије и олакшавања пословања.

Осим тога, системски ће се радити на јачању повјерења пословних субјеката и грађана кроз активности на **расту интегритета пореских и контролних органа**, које су у надлежности Пореске управе Републике Српске. Развијаће се механизми подршке неопходни за подизање продуктивности рада и подстицати улагања у стручно оспособљавање и усавршавање радника. Наставиће се са континуираним спровођењем активности на промоцији позитивних примјера, спровођењем промотивне акције за највеће и најредовније пореске обвезнике и акције у вези са растом пореске дисциплине грађана. Такође, спроводиће се активности на промоцији картичног начина плаћања, јер кроз лакше евидентирање промета смањује се ниво неформалне економије.

У области пронаталитетне политике обезбиједиће се бесплатни уџбеници за све ученике првог и другог разреда и за треће и свако наредно дијете из породица са троје и више дјеце (ученике од трећег до деветог разреда основних школа). Са Савезом општина и градова Републике Српске договорено је да јединице локалне самоуправе обезбиједи бесплатне уџбенике од трећег до деветог разреда за сву дјецу из социјално угрожених категорија. Са циљем подршке највреднијим и најталентованијим, биће обезбијеђени и бесплатни уџбеници од трећег до деветог разреда за све побједнике републичких такмичења. Такође, Законом о високом образовању предвиђено је ослобађање од плаћања школарине за све студенте првог и другог циклуса студија који прву годину студија уписују у складу са бројем студената дефинисаним одлуком Владе Републике Српске.

У области социјалне политике, уведен је грант Удружењу пензионера за бањско лијечење најугроженијих категорија становништва, а константно се ради и на увећању давања борацким категоријама. Од новембра 2020. године осигураницима Фонда здравственог осигурања Републике Српске који су прележали инфекцију вируса корона, након болничког лијечења, омогућено је бањско лијечење.

Реформа **јавних предузећа** је, поред реформе здравственог система, најважнији задатак. Сва јавна предузећа у Републици Српској треба да изађу са планом реорганизације, те јасно дефинисаним смањењем броја радника, начином смањења обавеза и јасно дефинисаним приходом који ће обезбиједити кроз домаћинско пословање базирано на корпоративним принципима. У сарадњи са техничком мисијом Међународног монетарног фонда спровешће се независна ревизија пословања јавних предузећа, те након тога дефинисати јасан низ корака у реформи јавних предузећа, с циљем повећања транспарентности и одговорности у њиховом раду.

На основу свега наведеног, структурне мјере за период 2021-2023. године јесу:

- Реформа тржишта енергије и транспорта

1) Реформа тржишта електричне енергије,

1. Унапређење регулаторног оквира у области електроенергетског сектора,

2. Реструктурирање и реорганизација МХ "Електропривреда Републике Српске" а.д. Требиње;

2) Реструктурирање Жељезница Републике Српске.

- Пољопривреда, индустрија и услуге

3) Унапређење конкурентности пољопривреде, шумарства и водопривреде,

4) Подршка прерађивачкој индустрији,

5) Смањење утицаја посљедица вируса корона на туризам.

- Пословно окружење и смањење неформалне економије

6) Реформа здравственог система,

7) Реформа Инспектората Републике Српске,

8) Смањење учешћа издатака за текућу потрошњу у јавној управи,

9) Јачање подршке опоравку предузетништва након пандемије,

10) Смањење сиве зоне у приказивању промета помоћу имплементације новог система фискалних каса,

11) Развој правног и планског оквира у сектору слободног кретања робе,

12) Унапређење сектора слободног пружања услуга,

13) Унапређење безбједног амбијента за пословање.

- Истраживање, развој и иновације и дигитална трансформација

14) Успостављање ефикаснијег система управљања научноистраживачким и иновационим потенцијалом у Републици Српској,

15) Електронска управа Републике Српске – пут према дигиталном друштву,

16) Оптимизација административних процедура на републичком нивоу.

- Репорте економске интеграције

17) Уређење области посредовања у промету непокретности.

- Образовање и вјештине

18) Унапређење повезаности образовања и тржишта рада и јачање приступа и квалитета образовања.

- Запошљавање и тржиште рада

19) Повећање ефикасности тржишта рада и институционално јачање Завода за запошљавање путем унапређења услуга корисницима.

- Социјална заштита и инклузија

20) Унапређење система социјалне заштите.

Потребно је истаћи и то да су по областима реформе дате само кључне реформске мјере, у складу са Смјерницама Европске комисије, док постоји значајан број мјера које нису структурне, али ће њихова реализација допринијети реализацији претходно дефинисаних циљева Владе Републике Српске за мандатни период 2018-2022, и те мјере ће бити уграђене у Програм рада Владе Републике Српске и надлежних ресора за наредни период.

5.3. АНАЛИЗА ПО ОБЛАСТИМА И МЈЕРАМА СТРУКТУРНИХ РЕФОРМИ

У наставку је дата анализа стања и главних препрека за конкурентност и инклузивни раст, према свакој од реформских области које су дефинисане Смјерницама Европске комисије, након чега су дефинисане мјере које би требало да у потпуности, или у дијелу, отклоне дефинисане препреке.

Свака мјера је детаљно разрађена на начин да је прво извршена анализа главних препрека, затим описана сама мјера и дата динамика њене реализације по активностима, те дефинисани индикатори резултата и очекивани утицај на конкурентност. Осим тога, извршена је процјена трошкова и извора финансирања, анализиран очекивани утицај на социјалне исходе, као што су запошљавање, смањење сиромаштва, једнакост и родно питање, а посебно су наглашени потенцијални ризици за реализацију мјере и планиране мјере ублажавања.

5.3.1. РЕФОРМА ТРЖИШТА ЕНЕРГИЈЕ И ТРАНСПОРТА

1) Репорте тржишта електричне енергије⁴⁶

Анализа главних препрека

Наведена реформа претпоставља либерализацију тржишта електричне енергије за све купце (потрошаче), те власничко раздвајање тржишних електроенергетских дјелатности од регулаторних функција. Иако је ПЕР 2020-2022 дефинисана област: “Репорте тржишта енергије и транспорта”, у посматраном трогодишњем периоду активност ресорног министарства и Владе Републике Српске биће усмјерена на примјену новог Закона о електричној енергији у складу са Трећим енергетским пакетом. У сектору природног гаса усвајањем новог Закона о гасу (“Службени гласник Републике Српске”, број 22/18), који је усклађен са Трећим енергетским пакетом, дио активности у вези са унапређењем регулаторног оквира у овој области завршен је, а привредни субјекти који обављају енергетске дјелатности у сектору природног гаса усклађују своје акте са овим законом. Тржиште природног гаса отворено је још 1. јануара 2015. године.

латности од регулисаних. Садашње цијене за потрошаче у Републици Српској су ниже од тржишних и не одражавају стварне трошкове.

Према садашњој ситуацији на тржишту електричне енергије, пословање на потпуно тржишним принципима могло би довести до повећања цијена за електричну енергију, имајући у виду ниже нивое цијена електричне енергије у Републици Српској у односу на велепродајне/тржишне цијене и на цијене електричне енергије у ближем и даљем окружењу. Овдје је потребно имати у виду позитиван сегмент реформе који предвиђа да ће сви крајњи купци електричне енергије имати право да слободно бирају свог снабдјевача на тржишту. Репорте ће утицати позитивно на потрошаче у сегменту права снабдјевача, вишег квалитета услуга, веће сигурности снабдјевача електричном енергијом као једним од есенцијалних производа, односно пружањем универзалне услуге по којој сваки потрошач из категорије домаћинства и мали потрошачи морају да имају слободан приступ енергији по разумним, лако и јасно упоредивим, транспарентним и недискриминаторним цијенама.

Повећање прихода електроенергетског сектора (примарно “Електропривреде Републике Српске”) позитивно би се одразило на његову способност за инвестирање у нове инфраструктурне пројекте и повећање енергетске сигурности, док би увођење конкуренције требало да доведе до повећања квалитета услуга у сектору. Повећање тарифа кроз усклађивање са тржишним ће се позитивно одразити на приходе електроенергетског сектора, док ће утицај на привреду и социјалне прилике очекивано бити благо негативан. Повећање цијена електричне енергије у мањој мјери би се негативно одразило на конкурентност привреде у обиму у коме електрична енергија учествује у трошковима пословања. Процјена је да је учешће трошка електричне енергије код највећег дијела привреде од 1% до 3% у укупним трошковима пословања, а највише 6% код Рафинерије нафте Брод.

Укупна улагања у електроенергетску инфраструктуру су до сада била недовољна, а један од разлога је неоправдано низак приход од продаје електричне енергије домаћим потрошачима, односно држање нивоа цијена које не оправдавају трошкове.

Производња електричне енергије у Републици Српској базира се на термоелектранама на домаћи угаљ, које у укупној производњи електричне енергије учествује са око 69%, и на хидроелектранама (без малих електрана) које производе око 31%. Сигурност снабдјевача је висока будући да се користе домаћи извори примарне енергије. Имајући у виду да производња електричне енергије из угља представља загађујућу производњу, која негативно утиче на људско здравље, инвестиције у овај сектор везане су за смањење негативних утицаја ових технологија путем Пројекта одсушпавања у ТЕ Угљевик, као и планиране активности у енергетску инфраструктуру, изградњу хидроелектрана и других енергетских објеката који ће се базирати на обновљивим изворима енергије.

Репорте мјере у области тржишта електричне енергије су:

1. **Унапређење регулаторног оквира у области електроенергетског сектора** - Доношење подзаконских прописа на основу Закона о електричној енергији; смањење субвенција за обновљиве изворе енергије кроз доношење новог Закона о обновљивим изворима енергије и ефикасној когенерацији повећањем конкурентности међу произвођачима из обновљивих извора енергије и ограничењем система подстицаја увођењем система аукција за произвођаче.

2. **Реструктурирање и реорганизација МХ “Електропривреда Републике Српске” а.д. Требиње** - наставак активности у складу са новим Законом о електричној енергији кроз усвајање Програма реорганизације МХ “Електропривреда Републике Српске”.

1. Опис мјере

Реализација претходно наведених мјера представља имплементацију новог Закона о електричној енергији у

складу са одговарајућим директивама Европске уније, односно Директивама Трећег енергетског пакета, кроз потпуно отварање тржишта електричне енергије без дискриминације за све учеснике на тржишту. Ово се односи на раздвајање дјелатности дистрибуције и снабдијевања електричном енергијом, те реорганизацију произвођача електричне енергије који послују у оквиру МХ “Електропривреда Републике Српске”. Новим Законом о електричној енергији дефинисана су правила за снабдијевање, производњу и дистрибуцију електричном енергијом на тржишту Републике Српске, према обавезама из Уговора о оснивању Енергетске заједнице, односно одредбама тзв. Трећег енергетског пакета.

У складу са чланом 107. Споразума о стабилизацији и придруживању, за БиХ је предвиђено да ће сарадња у области енергетике бити усмјерена на приоритете правне стечевине (acquis) Заједнице и да ће сарадња бити заснована на Уговору о оснивању Енергетске заједнице, те ће се развијати са циљем интегрисања БиХ у европска енергетска тржишта. Из тога је јасно да се Споразум о стабилизацији и придруживању за област енергетике спроводи кроз имплементацију Уговора о оснивању Енергетске заједнице.

Други сегмент реформе тржишта електричне енергије представља напуштање садашњег система подстицаја за обновљиве изворе енергије кроз ограничење субвенција за обновљиве изворе енергије. За то је неопходно доношење новог закона о обновљивим изворима енергије, те повећање конкурентности међу произвођачима из обновљивих извора енергије кроз увођење система аукција за произвођаче.

Повезаност са стратешким документима:

- Стратегија развоја енергетике Републике Српске до 2035. године,
- Програм рада Владе Републике Српске за 2020. годину,
- Програм економских реформи Републике Српске за период 2019-2021. године,
- Програм економских реформи Републике Српске за период 2020-2022. године,
- Програм рада Народне скупштине Републике Српске за 2019. годину,
- Акциони план за реализацију Програма рада Владе Републике Српске за период 2019-2022. године,
- Мишљење Европске комисије о захтјеву БиХ за чланство у Европској унији (2019) - дио Енергија.

Активности планиране у 2021. години

- доношење новог Закона о обновљивим изворима енергије,
- доношење подзаконских прописа на основу Закона о електричној енергији (Министарство енергетике и рударства – МЕР, Регулаторна комисија за енергетику Републике Српске),
- имплементација Закона о електричној енергији (МЕР, Регулаторна комисија за енергетику Републике Српске, оператори власници дозвола за обављање електроенергетских дјелатности),
- наставак реструктурирања и реорганизације МХ “Електропривреда Републике Српске” а.д. Требиње кроз реорганизацију произвођача електричне енергије који послују у оквиру МХ “Електропривреда Републике Српске”.

2. Индикатори резултата

Индикатор	Полазни (година)	Прелазни циљ (година)	Циљ (година)
Усвојен Закон о обновљивим изворима енергије	2021.	Ограничење субвенција за обновљиве изворе енергије кроз доношење новог закона о обновљивим изворима енергије и увођење система аукција за произвођаче (2021-2022)	2022.
Вертикална интеграција (ниво вертикалног раздвајања између сваког појединог сегмента електроенергетског сектора)	Дистрибуција и снабдијевање у оквиру једног правног лица (2020)	Снабдијевање у оквиру универзалне услуге врше и даље у оквиру дистрибуције - прелазни период. Снабдијевање изван универзалне услуге одвојено од дистрибуције (2021)	Снабдијевање правно и функционално одвојено од дистрибуције (2022)
Структура тржишта (тржишни удио највећег електроенергетског предузећа)	100% (2020)	97% (2021)	95% (2022)

3. Очекивани утицај на конкурентност

Повећање прихода електроенергетског сектора би се позитивно одразило на његову способност за инвестирање у нове инфраструктурне пројекте и повећање енергетске сигурности, док би увођење конкуренције требало да доведе до повећања квалитета услуга у сектору. Имајући у виду да се ради о комплексној процјени која захтијева израду посебне студије, Министарство није у могућности да квантификује ове индикаторе.

4. Процјена трошкова активности и извор финансирања

У овом моменту није могуће процјенити износ трошкова.

5. Очекивани утицај на социјалне исходе, као што су запошљавање, смањење сиромаштва, једнакост и родно питање

У случају да дође до повећања цијена електричне енергије кроз тржишно формирање цијена, очекује се да дође до посљедишног повећања цијена одређене робе и услуга и трошкова живота у домаћинствима. У складу с тим, може доћи до одређеног негативног утицаја на социјално угрожене категорије становништва, у мјери у којој електрична енергија учествује у буџету таквог домаћинства. С друге стране, реорганизација Електропривреде Републике Српске у правцу повећања њене конкурентности претпоставља оптимизацију (смањење) броја радника у свим предузећима у складу са европским стандардима. Ова мјера ће се сигурно одразити на повећање незапослености. Закон нема утицаја на родно питање и једнакост.

Доношење новог закона о обновљивим изворима енергије, кроз ограничење субвенција за обновљиве изворе енергије и увођење система аукција за произвођаче, позитивно ће се одразити на конкурентност међу произвођачима електричне енергије и смањити оптерећење на купце електричне енергије (feed-in тарифа за подстицај обновљивих извора енергије).

6. Очекивани утицај на заштиту животне средине

Генерално позитиван утицај посебно у домену коришћења обновљивих извора енергије.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вјероватноћа (ниска или висока)	Планиране мјере ублажавања
Закон о обновљивим изворима енергије неће бити усвојен у предвиђеном року (2021)	ниска	Отклонити препреке које спречавају реализацију мјере.
Подзаконски акти неће бити усвојени у предвиђеном року (2021)	средња	Потребан предуслов је реализација прве мјере. Отклонити препреке које спречавају реализацију мјере.
МХ “Електропривреда Републике Српске” неће урадити План реорганизације у складу са законским роковима (2021)	средња	Потребан предуслов је реализација прве мјере, али и низ других предуслова који се односе на власничку, правну и функционалну трансформацију МХ “Електропривреда Републике Српске”. Потребно пронаћи правовремено рјешење у складу са законима, прописаним опцијама и у координацији са Управом МХ “Електропривреда Републике Српске” МП а.д. Требиње.
Управе, синдикати и радници у МХ “Електропривреда Републике Српске” противиће се реорганизацији због смањења броја радника или губитка одређених права или прихода од дјелатности	висока	Потребно са синдикатом и управама ЗП МХ “Електропривреда Републике Српске” усагласити компромисно рјешење.

2) Реструктурирање Жељезница Републике Српске**Анализа главних препрека**

Жељезнице Републике Српске а.д. Добој (у даљем тексту: Жељезнице РС) су акционарско друштво чија је основна дјелатност пружање услуга превоза путника и робе. Због нагомиланих неизмирених обавеза овог предузећа, Влада Републике Српске је 2017. године донијела одлуку о покретању пројекта реструктурирања, уз подршку Свјетске банке. Главне препреке за раст и развој овог друштва огледају се кроз примјетан тренд опадања броја превезених путника и путничког километра (ПК) и кроз скроман податак у поређењу са жељезничким компанијама у окружењу.

Инвестиције које су Жељезнице РС реализовале у посљедњих 15 година биле су базиране првенствено на инфраструктуру и реализоване су путем кредитних средстава, а односиле су се на ремонт и подизање сигурности уградњом савремених СС и ТК уређаја на прузи Јошавка-Костајница (Добој - Бања Лука).

Основне карактеристике радне снаге којом Жељезнице РС располажу су: многобројна различита и специфична занимања, неопходност посједовања одређених здравствених способности, значајан број радних мјеста на којима радници имају право на бенедифицирани радни стаж због услова рада, појава неповољне старосне структуре и значајног броја радника са статусом инвалидности. Жељезнице РС на дан 31. јул 2020. године запошљавале су 2.244 радника. При томе је потребно истакнути неповољну старосну структуру радника, будући да је преко половине радника старије од 50 година, што може имати негативне посљедице на садашње и будуће пословне активности Друштва, и са аспекта поштовања свих прописаних услова и стандарда за одржавање жељезничке инфраструктуре и организовање и безбједно одвијање жељезничког саобраћаја и са аспекта увођења и прихватања нових технологија, средстава и метода рада.

Трошак радне снаге представља највећи трошак у структури укупних расхода Жељезница Републике Српске. Поред броја запослених, на повећање трошкова по основу радне снаге утицала су и одређена законска рјешења. Жељезнице РС, као веома сложен систем са високим безбједносним стандардима, обавезне су да поштују прописане процедуре за безбједност жељезничког саобраћаја, а то подразумијева рад одређеног броја радника по километру пруге без обзира на фреквенцију саобраћаја.

1. Опис мјере

Пројекат реструктурирања предвиђен је до краја 2021. године, односно потребно је завршити реструктурирање Жељезница РС које ће бити реализовано кроз три компоненте: власничко, финансијско и организационо реструктурирање. Важно је напоменути да ће се финансијско и организационо реструктурирање финансирати из кредита Свјетске банке. Власничко реструктурирање ће се постићи кроз конверзију дуга, који Жељезнице РС имају према Влади Републике Српске по основу иностраних кредита које Влада Републике Српске отплаћује у њихово име, у капитал. На овај начин Република Српска ће постати власник више од 99% акција Жељезница РС, након чега ће се приступити откупу акција мањинских акционара. Финансијско реструктурирање подразумијева измирење обавеза према Пореској управи Републике Српске за порезе и доприносе до 31. јула 2018. године и измирење обавеза према радницима за накнаде за превоз, топли оброк и регрес за период 2011-2016. године, што ће дати основу за власничко реструктурирање, те финансирање информатизације Друштва. Организационо реструктурирање спроводи се кроз смањење броја запослених, раздвајање послова инфраструктуре и послова операција на рачуноводствено одвојене организационе цјелине, те кроз формирање профитних центара од појединих организационих дијелова предузећа.

Активности планиране у 2021. години

- Власничко реструктурирање предузећа кроз конверзију дуга у акције, те откуп акција мањинских акционара; Реструктурирање Жељезница РС се спроводи на основу Закона о стечају⁴⁷, а у складу са Планом о финансијском и организационом реструктурирању који је усвојила Влада Републике Српске и који је достављен Окружном привредном суду у Добоју на поступак. Власничко реструктурирање спроводи Министарство саобраћаја и веза (МСВ) као ресорно надлежно, Министарство финансија и Комисија за хартије од вриједности.

- Завршити активности око организационог реструктурирања које се спроводи уз помоћ консултаната са којим је потписан уговор, а чија је обавеза да предложи модел функционалне и економски одрживе организације Жељезница РС.

- Завршити са активностима око израде планова пословања и уговора за финансирање инфраструктуре и путничког саобраћаја; Потписивање уговора са Владом Републике Српске за одржавање инфраструктуре и подршку оператеру кроз суфинансирање путничког саобраћаја (Жељезнице РС, МСВ). Ова активност ће се спроводити уз помоћ консултаната за планирање и уговарање.

- Раздвајање послова инфраструктуре и послова операција на рачуноводствено одвојене организационе цјелине, те формирање профитних центара од појединих организационих дијелова предузећа (Жељезнице РС, МСВ).

- Смањење броја радника за 300 (Жељезнице РС, МСВ).

⁴⁷ “Службени гласник Републике Српске”, број 16/16.

2. Индикатори резултата

Индикатор резултата је смањење дуговања предузећа према Влади Републике Српске по основу иностраних кредита, те дуговања према радницима и Пореској управи Републике Српске. Такође, смањење укупних трошкова пословања предузећа треба да предузеће учини финансијски самоодрживим.

Индикатор	Полазни (година)	Прелазни циљ (година)	Циљ (година)
Претварање дуга у капитал	Повећање власништва Републике Српске у укупном власништву а.д. до 91% (2020)		Република Српска је власник ЖРС, ЖРС немају обавеза према кредиторима (2021)
Измирење дуговања према радницима и фондовима за период 2011-2018. (на дан 31. јул 2018. године) у износу од 42,7 милиона евра	У периоду 2018-2020. године измирене обавезе за период 2011-2018.	Редовно измирење обавеза 2020.	2021. година - нема неизмиренних обавеза према радницима, ЖРС је самоодрживо предузеће
Процес реструктурирања радне снаге, тј. смањење броја радника у периоду 2018-2020. године за 1.000 радника (пензионисање, одлазак уз стимулативне отпремнине и технолошки вишак) у износу од 3,5 милиона евра	На основу измјена и допуна Закона о жељезницама, добровољним одласцима и отказима уговора о раду смањен је број радника за 500 (2018), 200 (2019) и 300 (2020)	На дан 31. јул 2020. ЖРС има 2.244 радника	ЖРС имају 2.098 радника постигнут циљ реструктурирања (31. децембар 2020)
Организационо реструктурирање компаније у износу од пет милиона евра	Изабран консултант за организационо реструктурирање и консултант за планирање и уговарање (2020)	Набављен ИТ систем за управљање пословима у ЖРС (2020)	ЖРС самоодржив систем (2021)

3. Очекивани утицај на конкурентност

Реализација пројекта реструктурирања довешће до растеређења дугова Жељезница РС које имају према Влади Републике Српске по основу иностраних кредита, а које не могу самостално сервисирати и до смањења трошкова пословања, прије свега услед смањења трошкова бруто зарада, али и због оптимизације пословања и информатизације друштва. Коначан резултат би требало да се огледа у способности Жељезница РС да буду финансијски самоодрживе и у квалитету пружених услуга, што ће у значајној мјери повећати конкурентност овог јавног предузећа.

4. Пројекта трошкова и извор финансирања

Трошкови имплементације су једнаки укупном зајму од Свјетске банке, који износи 51,3 милиона евра, за реализацију све три фазе реструктурирања. Оптерећење за буџет Републике Српске је отплата дуга по основу задужења код Свјетске банке за финансирање компоненте 1 (измирење дуговања према радницима и Пореској управи), у износу од 42,7 милиона евра.

5. Очекивани утицај на социјалне исходе, као што су запошљавање, смањење сиромаштва, једнакост и родно питање

Реструктурирање предузећа довешће до смањења броја запослених. Планирано је да се број запослених смањи за 1.000 радника, и то 500 запослених до краја 2018. године и преосталих 500 до окончања процеса реструктурирања до краја 2020. године. Жељезнице РС су припремиле Програм збрињавања вишка радника у складу са Законом о раду Републике Српске⁴⁸, на који је Влада Републике Српске дала сагласност. У оквиру тог програма радници којима у складу са Законом о измјени и допунама Закона о жељезницама Републике Српске⁴⁹ престане уговор о раду ће бити збринут на начин да ће имати могућност остваривања права на пуну пензију. У 2018. и 2019. години спроведени су и поступци добровољног одласка уз добијање посебних накнада за добровољни одлазак. Жељезнице РС на дан 31. јул 2020. године запошљавале 2.244 радника.

Реализација мјере нема ефекат на родно питање.

6. Очекивани утицај на заштиту животне средине

Нема утицаја.

7. Потенцијални ризици

Иако власничко реструктурирање Друштва није дио кредитног споразума, тј. пројекта организационог реструктурирања, успјешна реализација ове фазе је неопходна да би се пројекат успјешно окончао. Власничко реструктурирање спроводи се према Закону о стечају.

Ризик	Вјероватноћа (ниска или висока)	Планиране мјере ублажавања
Неуспјешна реализација пројекта организационог реструктурирања	ниска	Укључивање више стручног кадра да се избјегне кашњење реализације

5.3.2. ПОЉОПРИВРЕДА, ИНДУСТРИЈА И УСЛУГЕ

3) Унапређење конкурентности пољопривреде, шумарства и водопривреде

Анализа главних препрека

Ограничен раст пољопривредне производње и, с тим у вези, додате вриједности у пољопривреди, узрокован је и посљедицама изазваним појавом пандемије вируса корона и још недовољним нивоом финансирања сектора пољопривреде, те изузетно ниским нивоом инвестиција у пољопривреду. Такође, ниско учешће високодоходовних култура у структури пољопривредне производње и производње извозно оријентисаних производа, умањује позитиван економски резултат у сектору.

Високо децентрализована пољопривредна производња, која укључује пољопривреду малог обима са мјешовитим производним системима, производи мале количине тржишног вишка, док фрагментирана производња и недостатак механизације и знања отежавају пољопривредницима да постигну економију обима у производњи и произведу количине потребне за нека тржишта, што ограничава раст пољопривреде.

⁴⁸ "Службени гласник Републике Српске", бр. 1/16 и 66/18.

⁴⁹ "Службени гласник Републике Српске", бр. 19/17, 28/17 и 100/17.

Утицај отвореног тржишта, порозности граница и изостанак адекватних мјера заштите домаће производње представља структурну препреку за раст и конкурентност. С тим у вези, поједине чланице СЕФТА уводе неоправдано и мимо споразума једностране таксе на увоз, између осталог, и пољопривредних производа (Косово⁵⁰). Осим тога, поједини билатерални споразуми и њихово отежано спровођење узроковано политичком ситуацијом у БиХ успорили су, односно зауставили извоз појединих производа из БиХ. Утицај климатских промјена и све учесталијих временских екстрема, као и појава заразних болести које су нове за ова подручја, представљају додатни ризик не само за развој сектора већ и за здравље људи.

Додатни изазов представљају и негативне демографске промјене у виду изражених миграција, и трајних миграција и миграција село-град, недостатак смјене генерација у пољопривреди, изражене миграције женске популације из руралних подручја услед отежаних услова живота и недостатка радних мјеста.

1. Опис мјере

Унапређење конкурентности пољопривреде, шумарства и водопривреде један је од стратешких циљева дефинисаних Стратешким плановима развоја у сва три стратешка сектора: пољопривреда, шумарство и водопривреда. Као приоритети у наредном трогодишњем периоду дефинисани су: повећање обима производње домаћих пољопривредних производа, информатизација сектора с циљем ефикаснијег усмјеравања финансијских средстава, подизање нивоа инвестирања унутар сектора кроз обезбјеђивање додатних извора финансирања, унапређење спољнотрговинског биланса кроз увођење мјера заштите домаће производње и унапређење извозне способности сектора. Такође, усклађивање законодавно-правног оквира и стратешких програма у смислу њиховог приближавања оквирима Европске уније и заједничке аграрне политике представља један од начина унапређења конкурентности сектора. Мјера се спроводи у континуитету и представља континуирану активност у правцу достизања просјека Европске уније мјереног индикаторима, као што су продуктивност у сектору, ниво инвестиција и запослености у сектору.

Континуиране активности у периоду 2021-2023. године

- Израда новог информационог система у шумарству (Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде – МПШВ, ЈПШ Шуме Републике Српске):

1) започета је у 2020. години, у складу са планом активности. ЈПШ Шуме Републике Српске је потписало уговор са извођачем радова и реализован је значајан дио у изради информационог система,

2) у 2021. години планиран је почетак реализације друге фазе развоја информационог система,

3) у 2022. години у планиран је почетак реализације треће фазе развоја информационог система.

- Унапређење спољнотрговинског пословања и заштите домаће пољопривредне производње (МПШВ) – мјера се реализује у континуитету јер подразумијева стални напор на унапређењу услова за производњу, извоз, квалитет и стандардизацију у сектору пољопривреде, а активност је усмјерена на унапређење капацитета институција за контролу квалитета робе из увоза и робе која се извози, извозних капацитета субјеката на подручју Републике Српске, као и капацитета институција за праћење обима домаће производње и задовољена потреба тржишта (МПШВ).

- IPARD процедуре и оперативне структуре, као предуслов за отварање могућности коришћења ЕУ фондова за рурални развој (МПШВ, Министарство спољне трговине и економских односа):

1) креирање услова за успостављање IPARD оперативне структуре у БиХ (Управљачко тијело и IPARD платна агенција) – 2021. године,

2) креирање мјера аграрне политике усклађених са IPARD процедурама – 2022. године,

3) наставак активности на изградњи IPARD оперативне структуре и усклађивање мјера аграрне политике које спроводи Република Српска са правилима и процедурама претприступних фондова за пољопривреду и рурални развој, као и унапређење капацитета у сектору,

- успостављање републичког водног информационог система (МПШВ),

- успостављање система идентификације земљишних парцела – инвентаризација земљишних ресурса (МПШВ), наставак активности,

- спровођење процеса идентификације животиња кроз усавршавање система контроле кретања животиња (МПШВ). Активности ресора за ветеринарство у изради прве фазе ВИС-а одвијају се према плану, са пролонгирањем за 63 дана у 2021. години као посљедица пандемије.

Активности планиране у 2021. години

- Усвајање новог Закона о подстицајима, новог Закона о пољопривреди и новог Стратешког оквира за пољопривреду и рурални развој до 2025. године. Креирање новог стратешког и законодавног оквира у области пољопривреде и руралног развоја у наредном периоду треба да допринесе усклађивању са ЕУ *acquis* и резултира повећањем конкурентности, продуктивности и обимом формалног запошљавања у сектору (МПШВ).

- Успостављање система праћења резултата пољопривредних газдинстава и на бази тих података анализа оправданости подстицања одређених култура (МПШВ).

- Увезивање домаће примарне производње и домаће прехрамбене индустрије (МПШВ).

- Ажурирање Акционог плана за спровођење стратешких мјера за развој пољопривреде и руралних подручја (МПШВ).

Активности планиране у 2022. години

- Унапређење информационог система за ефикасније коришћење ресурса и ефикаснија примјена новчаних средстава - мјера се преноси из 2021. године.

- Реализација нових стратешких мјера за унапређење конкурентности, продуктивности и одрживог развоја. Усвајањем новог стратешког и законодавног оквира у претходној години почеће реализација новог циклуса мјера које ће се финансирати из аграрног буџета, а чији циљ је модернизација и подизање технолошког нивоа производње у сектору, повећање обима инвестиција, повећање продуктивности и бруто додате вриједности сектора, те повећање формалне запослености (МПШВ) – наставак активности.

Активности планиране у 2023. години

- Унапређење информационог система за ефикасније коришћење ресурса и ефикаснија примјена новчаних средстава (МПШВ),

- Реализација нових стратешких мјера за унапређење конкурентности, продуктивности и одрживог развоја (МПШВ).

⁵⁰ У складу са Резолуцијом 1244 Савјета безбједности УН.

2. Индикатори резултата

Индикатор	Полазни (година)	Прелазни циљ (година)	Циљ (година)
Успостављен информациони систем, односно база података у пољопривреди, водопривреди и шумарству	Два система у изради (инвентаризација земљишних парцела и информациони систем у шумарству)	Четири система у изради (инвентаризација земљишних парцела и информациони систем у шумарству, ветеринарски информациони систем и информациони систем у водопривреди)	Два система у функцији (инвентаризација земљишних парцела, ветеринарски информациони систем), а два у изради (информациони систем у шумарству и информациони систем у водопривреди)
Број подстицајних мјера усклађених са IPARD процедурама	без (0) мјера	једна (1) мјера	двје (2) мјере
Постотак аграрног буџета за инвестиције у пољопривреди	5%	10%	15%

3. Очекивани утицај на конкурентност

Индикатори утицаја на конкурентност:

- *Постотак реалног раста прихода сектора пољопривреде и шумарства у БДП Републике Српске*: увођењем нових информационих система и база података омогућиће се виши степен контроле и поузданост у свим фазама производње и другим пословним активностима. Повећање нивоа финансирања у инвестиције и модернизацију производње допринијеће повећању продуктивности, а самим тим и додате вриједности сектора пољопривреде.

- *Постотак повећања формалне запослености у сектору* који се може мјерити и повећањем броја активних пољопривредних газдинстава, а настао би као резултат успостављања повољнијих услова за инвестирање у сектору пољопривреде и оснивање start-up газдинстава.

- *Постотак покривености увоза извозом* у сектору пољопривреде, шумарства и рибарства треба да настане као резултат реализације мјера којима је циљ унапређење извозних капацитета субјеката у сектору пољопривреде, као и институција задужених за контролу квалитета робе у увозу и извозу.

4. Пројекција трошкова активности и извор финансирања

Реформска мјера	Трошкови	Извори финансирања
Унапређење конкурентности пољопривреде, шумарства и водопривреде	34.900.000	
Израда новог информационог система у шумарству	17.000.000	Буџет Републике Српске
Израда новог информационог система у водопривреди	2.500.000	Буџет Републике Српске
Успостављање система идентификације земљишних парцела - инвентаризација земљишних ресурса	2.200.000	IPA, буџет Републике Српске
Спровођење процеса идентификације животиња кроз усађивање система контроле кретања животиња	1.000.000	Буџет Републике Српске, FAO
Унапређење спољнотрговинског пословања и заштите домаће пољопривредне производње	н. а.	н. а.
Креирање новог стратешког и законодавног оквира у области пољопривреде и руралног развоја	200.000	Аграрни буџет
Креирање услова за успостављање IPARD оперативне структуре у БиХ	2.000.000	IPA
-Реализација нових стратешких мјера за унапређење конкурентности, продуктивности и одрживог развоја	10.000.000	Аграрни буџет, кредит Свјетске банке

5. Очекивани утицај на социјалне исходе, као што су запошљавање, смањење сиромаштва, једнакост и родно питање

Утицај мјере на запошљавање је двојак. С једне стране, унапређење продуктивности и транспарентности у сектору може допринијети смањењу потребе за радном снагом, нарочито ако предмет инвестиција буде аутоматизација радних процеса, модернизација опреме, набавка механизације ширег радног захвата и слично. Такође, информатизација процеса може довести до смањења административних процедура, па самим тим и административних радника. С друге стране, повећање продуктивности и нивоа финансирања у сектору може довести до укључивања нових субјеката у дјелатност пољопривреде и шумарства, оснивање нових start-up предузећа, а тиме и отварање нових могућности за запошљавање и samozapoшљавање. Дакле, краткорочни утицај је слаб или негативан, а дугорочни утицај је позитиван. Мјера има јак дугорочни квалитативни утицај, док је квантитативни утицај повећање запослености у сектору пољопривреде за 5%.

Утицај мјере на смањење сиромаштва, односно повећање прихода је двојак и огледа се кроз директан раст прихода по газдинству, односно субјекту (у шумарству је то шумско газдинство), с једне стране, и раст прихода, односно додате вриједности на нивоу сектора, с друге стране. И у овом случају већи ефекат се може мјерити дугорочно, након имплементације реформских мјера и завршетка бар једног инвестиционог циклуса. Мјера има јак дугорочни квалитативни утицај, док је квантитативни утицај повећање прихода у сектору пољопривреде за 10%.

Утицај мјере на једнакост и родно питање је релевантан за сектор пољопривреде, а неутралан за сектор шумарства и односи се на број жена носилаца пољопривредних газдинстава, број жена корисница мјера подршке, број жена запослених у сектору и слично. Ови индикатори су предмет редовног мониторинга у оквиру реализације мјера аграрне политике при МПШВ. Мјера има јак дугорочни квалитативни утицај, док је квантитативни утицај повећање броја жена носилаца газдинстава за 10%.

6. Очекивани утицај на заштиту животне средине

Утицај на животну средину односи се на ефикасно коришћење ресурса и шумских и земљишних ресурса. У том смислу утицај мјере је релевантан и на краткорочном и на дугорочном плану. Мјера има јак краткорочни и дугорочни квалитативни утицај, док је квантитативни утицај повећање коришћених пољопривредних површина за 10%, повећање годишњег етата у шумарству за 10%.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вјероватноћа (ниска или висока)	Планиране мјере ублажавања
Елементарне непогоде	висока	Мјере осигурања од елементарних непогода, Инвестиције у наводњавање, Инвестиције у заштиту од мраза, Институционална координација на нивоу Владе Републике Српске за управљање кризом узрокованом елементарним непогодама, Израда стратешких докумената за прилагођавање климатским промјена.
Одсуство сарадње са институцијама на нивоу БиХ по питању реализације активности: - обилежавање животиња, - израда IPARD оперативне структуре, - успостављање ЛПИС-а и - увођење мјера заштите пољопривредне производње	средњи	Мјере ублажавања односе се на активности које може спроводити Република Српска самостално: - осигурање властитих средстава буџета за спровођење обилежавања животиња и успостављање ветеринарског информационог система, - усклађивање мјера аграрне политике које се финансирају из буџета са IPARD процедурама и стицање искуства у пилот-пројектима, - издвајање властитих средстава буџета за инвентаризацију земљишних површина и кредитних средстава Свјетске банке за унапређење информационог система у пољопривреди, - повећање властитих извора финансирања за инвестиције у пољопривреди усвајањем новог закона о подстицајима и новог стратешког оквира за развој сектора пољопривреде и руралних подручја.

4) Подршка прерађивачкој индустрији

Анализа главних препрека

Сектор прерађивачке индустрије је кључан сектор за стварање додатне вриједности и запослености, за раст продуктивности и других сектора, те посредно за економски развој и раст конкурентности једне економије. И поред чињенице да је ријеч о претежно извозном сектору, значајно је нагласити да у структури извоза учествују производи ниже фазе прераде, сировине или производи са ниском додатном вриједношћу.

Због доминатног учешћа радно интензивне индустрије, односно индустрије базиране на лон пословима, те ниске техничко-технолошке сложености, додатни отежавајући фактор у развоју прерађивачке индустрије је директна зависност од кооперанта са којим послују у производном ланцу вриједности, што утиче на неадекватно прилагођавање промјенама које се дешавају у глобалном окружењу. Наиме, наведено је посебно дошло до изражаја у периоду пандемије вируса корона, јер је због немогућности набавке сировине и немогућности пласмана готових производа дошло до престанка производног процеса.

Кључне препреке за конкурентност и инклузиван раст прерађивачке индустрије су: недостатак обртних средстава због смањења пословних активности услед штетног утицаја пандемије, ниска конкурентност производа, незадовољавајући ниво инвестиција, низак ниво технолошког развоја, недостатак стручне радне снаге и развојних капацитета.

1. Опис мјере

С циљем отклањања идентификованих проблема, односно превазилажења негативних утицаја пандемије вируса корона на пословање привреде, потребно је подржати реализацију пројеката у прерађивачкој индустрији и развој домаћег производа и базе индустрије.

Наведена мјера односи се на:

1) Подршку опоравку привредних друштава из области прерађивачке индустрије од економске кризе изазване пандемијом вируса корона

Финансијска подршка ће се усмјерити на санирање стања у привредним друштвима која су претрпјела штете услед дјеловања штетних утицаја изазваних пандемијом вируса корона на њихово пословање, а с циљем одржавања производње и запослености у истим. Финансијска подршка ће се додјеливати ради побољшања ликвидности привредних друштава, у смислу додјеле средстава подршке за несметано обављање производних активности и измирење обавеза привредних друштава. Подршка је намијењена привредним друштвима која се баве производњом или производно-услугом дјелатношћу у оквиру сљедећих области прерађивачке индустрије: дрвна индустрија, метална и електроиндустрија, текстилна индустрија, индустрија коже и обуће, индустрија гуме и пластике, графичка индустрија и папирно-целулозна индустрија.

2) Подршку реализацији инвестиционих пројеката у сврху подстицања иновативности, примјене нових технологија, запошљавања и јачања конкурентности

Имајући у виду да је прерађивачки сектор значајно погођен пандемијом, те да доступне студије пројектују пад директних страних улагања за више од 30%, за одрживост прерађивачке индустрије неопходна је финансијска подршка. Подршка представља подстицаје за директна улагања у реализацију инвестиционих пројеката у минималном износу од 10.000.000 КМ. Наведена мјера ће се спроводити у складу са Законом о подстицајима у привреди Републике Српске⁵¹ и Уредбом о поступку додјеле подстицаја за директна улагања⁵². Посебну подршку прерађивачком сектору код набавке нових технологија треба обезбиједити кроз кредитну линију Инвестиционо-развојне банке Републике Српске у износу од 20.000.000 КМ са договореном субвенцијом од 30%.

3) Подршку развоју конкурентне базе индустрије и домаћег производа

Зависност привреде Републике Српске од иностраног тржишта нарочито је дошла до изражаја у периоду пандемије, што је указало на недовољно коришћење домаћих ресурса. С тим у вези, неопходно је креирати мјере подршке развоју базе индустрије и домаћег производа. Потребно је извршити мапирање потреба и могућности привредних субјеката за развој домаћег производа, анализирати доступне базе података о материјалима и производима који се увозе у Републику Српску, те израду студије, промоцију потенцијала и др.

⁵¹ "Службени гласник Републике Српске", бр. 52/19 и 78/20.

⁵² "Службени гласник Републике Српске", број 86/19.

4) Рјешавање статуса привредних друштава из области прерађивачке индустрије у државном власништву

У прерађивачкој индустрији још није завршен процес приватизације државног капитала. Имајући у виду да је приватна својина најефикаснији облик својине, у наредном периоду приоритетно треба да се спроводе активности на рјешавању статуса привредних друштава у државном власништву, што подразумева следеће:

- спровођење процеса приватизације у привредним друштвима,
- реструктурирање привредних друштава, у склопу припрема за спровођење њихове приватизације,
- покретање и окончање стечајног поступка и ликвидације у привредним друштвима у којима приватизација и/или реструктурирање не би дали позитивне ефекте. У случају да за то постоје одговарајуће претпоставке, у стечају ће се спроводити поступак реорганизације с циљем очувања производње и запослености.

Циљ ове мјере је покретање/оживљавање производње, повећање обима индустријске производње и запослености у привредним друштвима са државним капиталом из области прерађивачке индустрије.

Спровођење ове мјере предвиђено је стратешким документом Стратегија и политика развоја индустрије Републике Српске за период 2016-2020. године.

5) Побољшање пословног амбијента за привредна друштва из области прерађивачке индустрије путем унапређења регулаторног оквира

Спровођење се активности на анализи постојећих законских рјешења која имају утицај на пословање привредних друштава из области прерађивачке индустрије, превасходно Закона о привредним друштвима, Закона о јавним предузећима и Закона о техничким прописима. У оквиру наведених активности извршиће се анализа имплементације постојећих законских рјешења, размотрити досадашња искуства у примјени закона и дефинисати ограничења и проблеми са којима се у пракси сусрећу привредна друштва и остале заинтересоване стране који примјењују и/или на које се примјењују одредбе ових закона и усклађеност тих закона са прописима ЕУ и актуелним правцима промјена у европској регулативи. На основу претходно спроведених анализа израдиће се конкретне измјене законских и подзаконских рјешења у сфери техничких прописа, а што има за циљ успостављање контроле усаглашености производа који су у промету, тј. на тржишту Републике Српске са техничким захтјевима и релевантном европском техничком регулативом. Надаље, ово има за циљ да се обезбједе контрола производа са аспекта његовог квалитета и безбједности крајњих корисника и заштита домаћих произвођача од нелојалне конкуренције, у смислу спречавања увоза и пласмана некавалитетних производа из иностранства на наше тржиште. Измјене Закона о привредним друштвима допринијеће једноставнијем и ефикаснијем управљању привредним друштвима, односно компанијама, на бази позитивних привредних пракси, заснованих на имплементацији кључних принципа корпоративног управљања и усклађености са ЕУ законодавством.

Активности планиране у 2021. години

- Идентификовање привредних дјелатности чије је пословање и опстанак на тржишту угрожен због негативних утицаја пандемије, утврђивање критеријума и додјела подршке за опоравак привредних субјеката из области прерађивачке индустрије од економске кризе изазване пандемијом вируса корона.

- Утврђивање критеријума за додјелу подршке и расписивање јавног позива и додјела финансијских средстава за подршку реализације инвестиционих пројеката.

- Активности на проналаску стратешких партнера, приватизација привредних друштава са већинским и 100% државним капиталом, реструктурирање привредних друштава са већинским и 100% државним капиталом; у друштвима у којима приватизација и реструктурирање не би дали позитивне ефекте, покретање поступака стечаја и ликвидације (мјера има дугорочни карактер).

- Мапирање потреба и могућности привредних субјеката за развој властитог производа, односно успостављање контакта са потенцијалним произвођачима домаћег производа, идентификовање кључних ограничења у доношењу одлука о развоју властитог производа.

- Анализирање доступних база података о материјалима и производима који се увозе у Републику Српску, с циљем презентовања могућности покретања исплативе производње производа који недостају домаћем тржишту.

- Анализа постојећих законских рјешења која имају утицај на пословање привредних друштава из области прерађивачке индустрије, превасходно Закона о привредним друштвима, Закона о јавним предузећима и Закона о техничким прописима.

- измјене Закона о техничким прописима,

- усаглашавање техничких прописа са законодавством ЕУ.

Активности планиране у 2022. години

- Расписивање јавног позива и додјела финансијских средстава за подршку реализације инвестиционих пројеката.

- Праћење реализације и ефеката подржаних инвестиционих пројеката.

- Израда студије о могућности производње властитог производа.

- Промоција потенцијала за развој домаћег производа.

- Активности на проналаску стратешких партнера, приватизација привредних друштава са већинским и 100% државним капиталом, реструктурирање привредних друштава са већинским и 100% државним капиталом; у друштвима у којима приватизација и реструктурирање не би дали позитивне ефекте, покретање поступака стечаја и ликвидације (мјера има дугорочни карактер).

- Измјене/доношење новог закона о привредним друштвима.

- Усаглашавање техничких прописа са законодавством ЕУ.

Активности планиране у 2023. години

- Расписивање јавног позива и додјела финансијских средстава за подршку реализације инвестиционих пројеката.

- Праћење реализације и ефеката подржаних инвестиционих пројеката.

- Промоција потенцијала за развој домаћег производа.

- Дефинисање подстицајних мјера за развој домаћег производа (посебно у секторима у којима имамо потенцијалне базне индустрије).

- Пружање подршке при пласману домаћег производа на тржишту.

- Активности на проналаску стратешких партнера, приватизација привредних друштава са већинским и 100% државним капиталом, реструктурирање привредних друштава са већинским и 100% државним капиталом; у друштвима, у којима приватизација и реструктурирање не би дали позитивне ефекте, покретање поступака стечаја и ликвидације (мјера има дугорочни карактер).

- Усаглашавање техничких прописа са законодавством ЕУ.

2. Индикатори резултата

Индикатор	Полазни (2021. година)	Прелазни циљ (2022. година)	Циљ (2023. година)
Број привредних субјеката који су добили подршку за опоравак од економске кризе изазване пандемијом вируса корона	Зависно од расположивих средстава	Зависно од расположивих средстава	-
Број подржаних инвестиционих пројеката	200 и више зависно од расположивих средстава	200 и више зависно од расположивих средстава	200 и више зависно од расположивих средстава
Извршено мапирање потреба и могућности производње домаћег производа	Мапирање за сектор текстила, коже и обуће	Мапирање за дрвопрерађивачки и метални сектор	Извршено мапирање за кључне секторе прерађивачке индустрије
Израђена студија о могућности производње домаћег производа	Проналажење начина финансирања за израду студије и извор консулганта	Израђена студија	Промоција резултата студије
Број приватизованих привредних друштава	Зависно о заинтересованости стратешких партнера	Зависно о заинтересованости стратешких партнера	Зависно о заинтересованости стратешких партнера
Измјена Закона о техничким прописима	Донесене измјене Закона о техничким прописима		
Измјена/доношење новог Закона о привредним друштвима		Донесене измјене/ нови Закон о привредним друштвима	
Број техничких прописа усаглашених са ЕУ законодавством	Зависно о потребама тржишта	Зависно о потребама тржишта	Зависно о потребама тржишта

3. Очекивани утицај на конкурентност

Реализацијом наведених мјера подржаће се опстанак и развој привредних субјеката из прерађивачке индустрије. Наведено ће утицати на побољшање ликвидности, одржавање запослености, те ће се самим тим директно одразити на повећање конкурентности прерађивачке индустрије. Развој домаћег производа на микро нивоу и на нивоу сектора директно доприноси смањењу зависности привреде Републике Српске од поремећаја на глобалном тржишту.

4. Процјена трошкова и извор финансирања

У овом моменту није могуће процијенити трошкове реализације наведене мјере. Средства за подршку реализацији пројеката за превазилажење посљедица пандемије биће обезбијеђена из Буџета Републике Српске, а дио средстава за реализацију мјере кроз подршку донатора.

5. Очекивани утицај на социјалне исходе, као што су запошљавање, смањење сиромаштва, једнакост и родно питање

Јачањем конкурентности привредних друштава стварају се претпоставке за ново запошљавање и побољшање социјалног положаја запослених радника.

6. Очекивани утицај на заштити животне средине

Мјера има краткорочни и дугорочни квалитативни утицај на животну средину кроз ефикасније коришћење ресурса и примјену савременије технологије.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вјероватноћа (ниска/висока)	Планиране мјере ублажавања
Наставак пандемије вируса корона и њен утицај на домаћу и свјетску привреду	висока	Финансијски и други видови подршке привредним субјектима с циљем санирања посљедица пандемије вируса корона
Недоступност средстава	висока	- ДОБ 2021-2023. планирана су средства за реализацију пројеката у износу од два милиона КМ, - активности на повећању доступних средстава за подршку реализације пројеката,
Незаинтересованост инвеститора за улагање у развој домаћег производа	низак	- промоција потенцијала и могућности пласмана производа, - дефинисање подстицајних мјера за улагање у пројекте базне индустрије и развоја домаћег производа.

5) Смањење утицаја посљедица вируса корона на туризам

Анализа главних препрека

У области туризма за планирани трогодишњи период предвиђа се унапређење законског и стратешког оквира, те реализација мјера за смањење утицаја пандемије вируса корона на овај сектор. Кључне препреке су ограничена буџетска средства, затворене границе, немогућност повећања потрошње кроз посјету страних туриста, те смањење домаће потрошње услед ограничења кретања и рестриктивних мјера.

Наиме, пад броја и долазака туриста у 2020. години износио је око 70%, што је утицало на пад промета и прихода у угоститељским објектима, као што су хотели, мотели, ресторани, кафе-барови и сл. Пад промета и прихода забиљежен је и код туристичких агенција. Туризам и угоститељство су гране које су највише погођене пандемијом вируса корона, те су угрожена радна мјеста, и у Републици Српској, и у свијету. Пад промета осјетиле су и друге дјелатности везане за туризам (саобраћај и сл.).

1. Опис мјере

Смањење утицаја посљедица вируса корона на туризам једна је од најважнијих мјера. Као приоритети издвајају се израда стратешког акта са приједлогом мјера за ублажавање посљедица пандемије, те креирање стимулативне политике за туристички сектор. Наиме, у сврху опоравка туризма, потребно је утицати на развој домаћег туризма путем промоције и одређених кампања, јер услед пандемије туризам више не може рачунати на стране госте. Осим према домаћем тржишту, потребно је фокус усмјерити ка тржишту Србије, имајући у виду да је око 70% грађана Србије посјетило Републику Српску, али и ка тржишту региона.

Континуиране активности у периоду 2021-2023. године

- Израда стратешког акта са мјерама помоћи туризму.
- Измјена важећих прописа из области туризма и угоститељства.
- Реализација кампања промоције домаћег и рецептивног туризма.
- Ресорна сарадња надлежних министарстава о питању заједничких активности на развоју туризма и смањења посљедица пандемије вируса корона.
- Подстицај домаћег туризма и домаће потрошње кроз увођење стандарда и реализацију међународних пројеката и коришћења донаторских средстава (USAID, GIZ, UNDP и др.).
- Санирање посљедица вируса корона у складу са препорукама Свјетске туристичке организације и других међународних организација.

Активност планирана у 2021. години

- Израда стратешког акта и измјена важећег прописа из области туризма.

Активност планирана у 2022. години

- Измјена важећих прописа из области туризма и угоститељства.

2. Индикатори резултата

Индикатор	Полазни (година)	Прелазни циљ (година)	Циљ (година)
Израђен стратешки и други акти са мјерама ублажавања посљедица вируса корона на туристички сектор	2020.	2021.	2027.
Повећан промет у туризму и угоститељству	2020.	2021. (30%)	2023. (60%)

3. Очекивани утицај на конкурентност

Потребно је унаприједити законски оквир и реализовати стратешке пројекте.

1) У трогодишњем периоду предвиђена је израда стратешких аката и закона из области туризма и угоститељства, што ће утицати на повећање потрошње, прихода и конкурентности.

2) Мјера промовисања и подстицања програма путовања за домаће туристе утиче на јачање привреде и домаће потрошње. Домаћа потрошња јавља се као активан фактор привредног развоја и очувања радних мјеста. По основу домаћег туризма обезбјеђује се преливање дохотка из развијених подручја и дестинација (извора тражње) у релативно мање развијена подручја и дестинације (туристичка мјеста). Стога је потребно подстицати програме који су намијењени домаћем тржишту. Реализацијом ове мјере и јачом промоцијом створиће се бољи услови за јачање конкурентности Републике Српске на домаћем тржишту и смањење посљедица пандемије вируса корона.

3) Развијати рецептивни туризам (Србија, дијаспора, регион). Овом мјером стимулише се девизни прилив по основу туризма. Потрошња коју стварају страни туристи сматра се “невидљивим извозом”, јер туристи издатке који настају из путовања плаћају новцем зарађеним у матичној земљи. Стимулисањем долазака туриста који долазе из Србије, региона или других земаља стварају се услови за повећање конкурентности на међународном туристичком тржишту.

4. Пројекција трошкова и извор финансирања

Трошкови су планирани у оквиру буџета Министарства трговине и туризма Републике Српске и донаторских средстава међународних организација (USAID, GIZ, UNDP и др.).

5. Очекивани утицај на социјалне исходе, као што су запошљавање, смањење сиромаштва, једнакост и родно питање

Пад промета у туризму и угоститељству веома утиче на социјалне исходе као што је запошљавање и сиромаштво. Реализацијом предложених мјера биће сачувана радна мјеста, те ће се на тај начин смањити сиромаштво.

6. Очекивани утицај на заштиту животне средине

Туризам може имати и позитиван и негативан утицај на животну средину. Међутим, овај баланс се остварује кроз подстицај развоју одрживог туризма у Републици Српској. Кроз израду стратешких и других акта приоритет се ставља на развој ове врсте туризма. То је битно, нарочито у вријеме трајања пандемије, гдје се тражи баланс између привреде и здравља. Развојем одрживог туризма могуће је успоставити и тај баланс, као и баланс између очувања ресурса и привреде. На примјер, одласком у планине и у рурална подручја која су еколошки чиста и са чистим ваздухом утиче се на здравље а уједно се утиче и на потрошњу.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вјероватноћа (ниска или висока)	Планиране мјере ублажавања
Наставак пандемије вируса корона	Средњи	- Институционална координација на нивоу Владе Републике Српске, - Израда стратешких докумената са мјерама ублажавања.
Недостатак буџетских средстава	Средњи	- Услед немогућности осигурања властитих средстава буџета за спровођење мјера стимулативне политике и смањења посљедица пандемије вируса корона, мјере се неће моћи реализовати.

5.3.3. ПОСЛОВНО ОКРУЖЕЊЕ И СМАЊЕЊЕ НЕФОРМАЛНЕ ЕКОНОМИЈЕ**6) Реформа здравственог система****Анализа главних препрека**

Влада Републике Српске је, на приједлог Министарства здравља и социјалне заштите (МЗСЗ), 28. марта 2019. године донијела Акциони план за осигурање одрживости здравственог система Републике Српске, чиме је ресорно министарство предузело конкретне кораке с циљем убрзавања анализа и спровођења потребних мјера, које ће здравствени систем учинити одрживим, што је био и један од задатака МЗСЗ из ПЕР-а 2019-2021. Такође, МЗСЗ је извршило детаљну анализу обавеза јавних здравствених установа Републике Српске и Јавне установе Фонд здравственог осигурања, са стањем на дан 31. децембра 2018. године. Као резултат анализе, Влади Републике Српске предложена је на усвајање "Информација о стању обавеза јавних здравствених установа и Фонда здравственог осигурања Републике Српске на дан 31. децембар 2018. године", која је усвојена 25. априла 2019. године.

1. Опис мјере

Стратешко одређење Владе Републике Српске је да се у наредном периоду изврши увођење јавних здравствених установа и Фонда здравственог осигурања у трезорски систем пословања. Да би се ова активност реализовала потребно је да се испуне два предуслова:

1) потребно је дефинисати и спровести мјере које ће зауставити даљи раст неизмирених обавеза у свакој здравственој установи појединачно,

2) дефинисати и модел за измирење неизмирених обавеза сваке здравствене установе појединачно, како се проблем неизмирених обавеза не би пренио на буџете општина и градова или буџет Републике.

Реформа здравственог система у наредном периоду од 2021. до 2023. године треба да обухвати шест мјера:

1) праћење и континуирано измирење обавеза јавних здравствених установа,

2) осигурање континуитета пословања јавних здравствених установа,

3) заустављање тренда повећања укупних обавеза у здравственом систему,

4) осмишљавање и примјена нових модела за финансирање здравственог система,

5) ефикасније коришћење расположивих средстава,

6) прилагођавање организације и пословања Фонда здравственог осигурања Републике Српске и на тај начин подршка реализацији Акционог плана и осталих мјера.

Континуиране активности у периоду 2021-2023. године

- Прелазак на трезорско пословање:

1) припрема одабраних јавних здравствених установа и јединица локалне самоуправе за прелазак на трезорско пословање у 2021. години и увођење трезорског система у одабране јавне здравствене установе,

2) припрема одабраних јавних здравствених установа и јединица локалне самоуправе за прелазак на трезорско пословање у 2022. години и увођење трезорског система у одабране јавне здравствене установе,

3) припрема преосталих јавних здравствених установа, јединица локалне самоуправе и Фонда здравственог осигурања за прелазак на трезорско пословање у 2023. години и завршетак процеса увођења преосталих јавних здравствених установа у трезорско пословање;

- Изградња и опремање нове болнице у Добоју, реконструкције и опремање болничких установа у Фочи и Зворнику и завршетак изградње (унутрашњи радови) и опремање преосталог простора у објекту Јужно крило – Поликлиника ЈЗУ Универзитетски клинички центар Републике Српске – Југ 1, Фаза 1 (трећи дио).

Активности планиране у 2021. години

- У сарадњи са Министарством финансија дефинисати моделе за измирење неизмирених обавеза у здравственом систему.

- Израда приоритетних обавеза јавних здравствених установа у односу на врсту обавеза, рочност и могућу динамику измиривања, са нагласком на обавезе према Пореској управи и Фонду здравственог осигурања (МЗСЗ).

- Припрема плана измирења обавеза.

- Успостављање механизма за осигурање намјенског коришћења средстава која буду уложена за измиривање појединих врста обавеза.

- Доношење новог законског оквира који регулише здравствени систем (Закон о здравственом осигурању, Закон о здравственој заштити, Закон о здравственој документацији и евиденцијама у области здравства и Закон о дјелатностима у здравству).

- Разматрање могућности да самостални предузетници без препрека користе права из области здравственог осигурања (боловање).

- Израда акта о номенклатури здравствених услуга на примарном, секундарном и терцијарном нивоу здравствене заштите.

- Повећање контроле коришћења боловања, те разматрање уређивања модела привремене пензије, а са циљем превазилажења проблема везаних за раднике чије лијечење није завршено у року од 12 мјесеци.

- Усаглашавање посебног колективног уговора за запослене у области здравства.

- Утврђивање, на основу здравствених потреба становништва врсте, броја, распореда, капацитета здравствених установа чији је оснивач Република Српска, јединица локалне самоуправе и друго правно или физичко лице.

- Припрема плана мреже здравствених установа.

- Израда упутства за израду плана људских ресурса за период од пет година.

- Оптимизација броја запослених у јавним здравственим установама и усклађивање са подзаконским актима Закона о здравственој заштити; Предузимање активности на унапређењу система праћења резултата пословања јавних здравствених установа, у сарадњи са Свјетском банком.

- Реализација Пројекта COVID 19 са Свјетском банком, с циљем унапређења рада у здравственом сектору за одговор на пандемију.

- Спровођење континуиране активности на едукацији радника о безбједности и заштити здравља на раду, здравом начину живота и рада и другим темама које могу повећати ниво здравља становништва.
- Увођење домова здравља који су испунили предуслове на трезорски начин пословања.
- Израда и реализација програма измирења обавеза по основу доприноса Фонда за пензијско и инвалидско осигурање Републике Српске запослених у јавним здравственим установама (2021-2026).

Активности планиране у 2022. години

- Успостављање организације здравствених установа према Плану мреже здравствених установа.
- Усвајање Упутства за израду плана људских ресурса.
- Предузимање активности на изради реалних финансијских планова и планова финансијске стабилизације јавних здравствених установа и Фонда здравственог осигурања, у складу са законским оквиром који регулише здравствени систем донесеним у 2021. години.
- Утврђивање цијене појединачних услуга у здравственом систему.
- Јачање капацитета МЗСЗ за праћење и анализу финансијског пословања ЈЗУ-а и ФЗО.
- Изналажење нових модела финансирања здравственог система.
- Увођење домова здравља и других здравствених установа који су испунили предуслове на трезорски начин пословања.
- Укључивање особа са менаџерским компетенцијама, искуствима и вјештинама у управљање здравственим системом и здравственим установама.

Активности планиране у 2023. години

- Увођење домова здравља, других здравствених установа (који су испунили предуслове) и Фонда здравственог осигурања на трезорски начин пословања.
- Даље спровођење Плана мреже здравствених установа.
- Израда и достављање планова људских ресурса за период од пет година од стране здравствених установа.

2. Индикатори резултата

Ниво смањења укупних обавеза јавних здравствених установа и Фонда здравственог осигурања Републике Српске (почетна вриједност: стање укупних обавеза на дан 31. децембар 2019. године, по финансијским извјештајима јавних здравствених установа и Фонда здравственог осигурања Републике Српске); Ниво ликвидности и финансијске стабилности јавних здравствених установа и Фонда здравственог осигурања Републике Српске (почетна вриједност: коефицијент ликвидности и коефицијент финансијске стабилности на основу годишњих финансијских извјештаја јавних здравствених установа и Фонда здравственог осигурања Републике Српске, према финансијским извјештајима јавних здравствених установа и Фонда здравственог осигурања Републике Српске, са стањем на дан 31. децембар 2018. године); Врста, број, просторни распоред и капацитет здравствених установа чији је оснивач Република Српска, јединица локалне самоуправе и друго правно или физичко лице (почетна вриједност: подаци о установама уписаним у Регистар здравствених установа са крајем фебруара 2019. године); Количина јавних средстава на располагању за здравствену заштиту становништва Републике Српске (почетна вриједност: подаци укључени у национални здравствени рачун Републике Српске за 2018. годину); Припремљен и реализован пакет мјера за спречавање даљег раста неизмирених обавеза у здравственом систему.

3. Очекивани утицај на конкурентност

Реформом здравственог система биће успостављен финансијски одржив систем, који ће омогућити ефикаснију здравствену заштиту и на тај начин побољшати здравље становништва, а самим тим и бољу радну продуктивност и ефикасност. Такође, измирењем неизмирених обавеза биће обезбијеђена средства у буџету Републике и буџетима општина и градова која ће моћи бити искоришћена за побољшање конкурентности и за капиталну потрошњу.

4. Процјена трошкова активности и извор финансирања⁵³

Година	Плате	Роба и услуге	Субвенције и трансфери	Капитални издаци	УКУПНО
2021.	-	-	368.045.260	31.163.519	399.208.779
2022.	-	-	368.045.260	30.843.978	398.889.238
2023.	-	-	368.045.260	20.485.878	388.531.138
УКУПНО	0	0	1.104.135.780	82.493.375	1.186.629.155

5. Очекивани утицај на социјалне исходе, као што су запошљавање, смањење сиромаштва, једнакост и родно питање

Нормирањем мреже здравствених установа могуће је да анализа укаже да постојање неких здравствених установа није оправдано, што може утицати на смањење броја запослених радника. Програмом измирења обавеза по основу доприноса Фонда за пензијско и инвалидско осигурање Републике Српске запослених у јавним здравственим установама (2021-2026) предвиђено је збрињавање радника, прилагођавање броја запослених у јавним здравственим установама, усмјерење ка запошљавању млађег, квалитетнијег и ефикаснијег кадра са усмјерењем првенствено на здравствене раднике.

6. Очекивани утицај на заштиту животне средине

Нема утицаја.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вјероватноћа (ниска или висока)	Планиране мјере ублажавања
Пандемија COVID 19	Висока	Мјере Владе Републике Српске; покренут је хитни пројекат COVID 19 са Свјетском банком у вриједности 13,2 милиона EUR и остале мјере

⁵³ МЗСЗ је у колону Субвенције и трансфери унијело износ који је неопходан за измирење обавеза јавних здравствених установа и Фонда здравственог осигурања, на дан 31. децембар 2019. године. Имајући у виду да још није припремљен модел за измирење обавеза, потребно је претходно размотрити да ли тај износ треба да буде третиран као Субвенције и трансфери или као нека друга врста трошкова.

Потенцијални трошкови реализације мјере могу значајно да успоре њену реализацију	Висока	—
--	--------	---

7) Реформа Инспектората Републике Српске

Анализа главних препрека

Као кључне препреке за раст и конкурентност у области пословног окружења и смањења неформалне економије у области инспекција препознато је следеће: преклапање инспекцијских контрола код субјеката надзора од стране два нивоа инспекција, непостојање координације, односно комуникације између републичког и локалног нивоа инспекција, изрицање више репресивних мјера у односу на превентивне мјере. С намјером да се избјегне дуплирање, односно преклапање инспекцијских контрола, предложено је усклађивање планова рада републичких инспектора и инспектора који послове инспекцијског надзора обављају на нивоу јединица локалне самоуправе, ради унапређења координације рада инспекција и дјелотворности инспекцијског надзора и праћење њихове реализације.

1. Опис мјере

Програмом економских реформи 2019-2021. године предвиђена је реформа Инспектората, и то у двије фазе. У току 2019. године спроведене су активности додатне анализе стања и извођење препорука, израда и усвајање акционог плана за реформу инспекција у Републици Српској. Осим тога, Влада Републике Српске упутила је Нацрт закона о инспекцијама на разматрање Народној скупштини Републике Српске, који је усвојен на сједници одржаној 26. септембра 2019. године. Приједлог закона о инспекцијама Републике Српске усвојен је на сједници одржаној 20. фебруара 2020. године⁵⁴, а ступио на снагу у марту 2020. године. У току је усвајање нове систематизације о унутрашњој организацији и систематизацији у Републичкој управи за инспекцијске послове Републике Српске, којом ће се успоставити нова структура инспекција. Процес је успорен због ситуације изазване пандемијом вируса корона (COVID 19).

Другом фазом предметне реформе предвиђено је реформисање Инспектората Републике Српске и инспекција са свих нивоа власти у Републици Српској. Циљ је уређење стања у области инспекција и превазилажење недостатака утврђених приликом анализе стања, као и на основу достављених примједба, приједлога и сугестија синдиката, послодаваца и локалних заједница.

Активност планирана у 2021. години

- Успостављање нове организационе структуре Инспектората Републике Српске и унапређење инспекцијског система Републике Српске кроз синхронизовани инспекцијски систем на свим нивоима власти у Републици Српској (Министарство управе и локалне самоуправе и Инспекторат Републике Српске).

2. Индикатори резултата

Индикатор	Полазни (година)	Прелазни циљ (година)	Циљ (година)
Организован Инспекторат Републике Српске у складу са резултатима реализованих активности из акционог плана	2019.		2020.

3. Очекивани утицај на конкурентност

Ефикасан и економичан, професионалан, одговоран и транспарентан рад инспекцијских органа доприноси смањењу сиве економије и унапређењу свих сфера живота.

4. Процјена трошкова активности и извор финансирања

Након што буде усвојен, за примјену овог закона биће потребна додатна средства из буџета Републике Српске. Структуру трошкова је у сада тешко дефинисати, с обзиром на то да ће се, након ступања на снагу Закона о инспекцијама, морати структурно реорганизовати Инспекторат.

5. Очекивани утицај на социјалне исходе, као што су запошљавање, смањење сиромаштва, једнакост и родно питање

Очекивани утицај на запошљавање, смањење сиромаштва, једнакост и родно питање биће могуће сагледати тек након потпуног спровођења примјене наведене мјере и анализе рада Инспектората. Очекивани утицај се огледа у ефикаснијем раду инспекцијских органа, а то ће допринијети смањењу сиве економије и преласку из неформалне у формалну запосленост. Осим тога, смањиће се оптерећеност привредних субјеката инспекцијским контролама, што ће омогућити ефикаснији рад контролираних субјеката.

6. Очекивани утицај на заштиту животне средине

Предметна мјера нема утицаја.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вјероватноћа (ниска или висока)	Планиране мјере ублажавања
Отпор јединица локалне самоуправе за задржавање инспекцијских органа	Ниска	Учешће представника јединица локалне самоуправе у заједничким активностима на реализацији предметне мјере

8) Смањење учешћа издатака за текућу потрошњу у јавној управи

Анализа главних препрека

Влада Републике Српске, у оквиру Уставом Републике Српске утврђених обавеза које има као извршна власт према грађанима и пословној заједници, чврсто се определијела за модернизацију јавне управе која ће почивати на владавини права, отворености и транспарентности, професионалности, ефикасности, одговорности и домаћинском приступу средствима пореских обвезника. Први почеци реформе јавне управе у Републици Српској забиљежени су 2003. године и настављени спровођењем плана активности за реформу јавне управе, чиме је посебна пажња посвећена јачању административних структура у јавној управи са циљем да се обезбиједи стабилан, демократски, ефикасан и успјешан систем јавне администрације на нивоу ентитета, да се подрже економски и социјални развој Републике Српске, у складу са принципима тржишне економије, те интеграција земље у европске институције и демократске процесе и да се грађанима Републике Српске обезбиједи квалитет јавних услуга. Поштујући Принципе јавне управе (СИГМА), Влада доношењем

⁵⁴ Закон о инспекцијама Републике Српске ("Службени гласник Републике Српске", број 18/20).

прописа ствара претпоставке и отвара низ могућности за даље унапређење управе, и то кроз: утврђивање надлежности, права и дужности свих органа републичке управе, уређење међусобних односа у систему, утврђивање права и дужности државних службеника и намјештеника, увођење система јавне конкуренције у републичку управу, као и јавног оглашавања сваког радног мјеста, прописивање обавезе јавног објављивања конкурса, рад на професионализацији и транспарентности јавне управе, прописивање плата запослених у републичким органима управе, дефинисање дисциплинске одговорности државних службеника, појачање административног надзора, појачање рада управне инспекције, финансијске олакшице бројних процедура, усаглашавање кадровског и буџетског планирања.

1. Опис мјере

Смањење учешћа издатака за текућу потрошњу у јавној управи биће реализовано кроз успостављање регистра запослених код корисника буџетских средстава, те кроз измјену организације јавне управе и повећање ефикасности њеног рада. Доношењем Закона о регистру запослених код корисника буџетских средстава Републике Српске 2017. године створене су претпоставке за реализацију предвиђене реформске мјере. Циљ је да се успостави свеобухватан регистар запослених код корисника буџетских средстава ради стварања јединствене евиденције броја запослених и транспарентнијег коришћења буџетских средстава за лична примања запослених, а то ће бити основ за операционализацију стратешких планова за смањење укупне потрошње на плате. У сврху реализације предметне мјере предвиђено је доношење Упутства о вођењу регистра запослених код корисника буџетских средстава, те активности за успостављање Регистра запослених код корисника буџетских средстава. У складу са ПЕРПС 2019-2022, финансирање предметне мјере планирано је из средстава Свјетске банке.

У вези с тим, реализација наведених активности наставиће се у наредном периоду, након што Свјетска банка обезбјеђи средства за финансирање. У оквиру активности око обима регистра, створиће се претпоставке да, између осталог, у регистар буду унесени и подаци о запосленима у здравственом сектору.

Реализација мјере која се односи на измјену организације биће извршена доношењем новог закона о државним службеницима. Законом о државним службеницима биће успостављена ефикаснија јавна управа кроз професионализам и интегритет уз критеријуме квалификованости и тестове компетентности при запошљавању државних службеника и намјештеника. У вези са реализацијом наведене мјере већ су предузети почетни кораци. Министарство управе и локалне самоуправе (МУЛС) у сарадњи са СИГМА спроводи активности анализе стања са циљем успостављања републичке управе на СИГМА принципима, који се заснивају на успостављању државне службе чији је дјелокруг и правни оквир јасно дефинисан и примјењује се у пракси, заснован на професионализму, запошљавању, обучавању и оцјени рада, коректном и транспарентном платном систему и промоцији интегритета и превенције корупције.

Активности планиране у 2021. години

- Доношење Закона о државним службеницима (МУЛС) - ситуација изазвана пандемијом вируса корона (COVID 19) зауставила је привремено активности на припреми наведеног закона, посебно имајући у виду да у изради истог учествује већа интересорна радна група, као и представници СИГМА. Доношење наведеног закона се стога помјера на 2021. годину, с тим да ће МУЛС предузети активности на припреми нацрта закона, како би он био упућен у скупштинску процедуру до краја текуће године.

- Доношење Закона о допунама Закона о регистру запослених код корисника буџетских средстава Републике Српске (МУЛС) - реализација ове мјере зависи од финансијске подршке Свјетске банке, која до сада није реализована, те је неизвјесно да ли ће се планирани рок моћи испоштовати.

- Анализа сваког појединачног радног мјеста запослених у републичким органима управе, датог у регистру, а на које се примјењују одредбе Закона о државним службеницима (МУЛС и друга министарства и институције Републике Српске, у складу са надлежностима) - реализација ове мјере зависи од реализације претходне двије мјере и није реално очекивати да она буде завршена у текућој години, те је потребно пролонгирати рок на 2021. годину.

Активности планиране у 2022. години

- Успостављање система одређивања плата према вриједности којим ће бити успостављен правичнији систем плата у републичким органима управе (МУЛС и друга министарства и институције Републике Српске, у складу са надлежностима) - реализација ове мјере директна је посљедица доношења новог закона о државним службеницима и успоставе Регистра запослених, те је њу потребно помјерити на 2022. годину.

Активности планиране у 2023. години

- Усвајање оперативног плана за смањење потрошње на плате (Министарство финансија, МУЛС и друга министарства и институције Републике Српске, у складу са надлежностима).

2. Индикатори резултата

Индикатор	Полазни (година)	Прелазни циљ (година)	Циљ (година)
Донесено Упутство о вођењу регистра запослених код корисника буџетских средстава	2020.		2021.
Успостављен Регистар запослених код корисника буџетских средстава	2020.		2020.
Донесен Закон о државним службеницима	2019.		2020.
Одређени критеријуми квалификованости и израђени тестови компетентности за свако радно мјесто при запошљавању државних службеника и намјештеника	2020.		2021.
Сprovedена анализа сваког појединачног радног мјеста запослених у републичким органима управе	2020.		2022.
Донесен Закон о платама запослених у републичким органима управе Републике Српске	2020.		2022.
Усвојен оперативни план за смањење укупне потрошње на плате	2020.		2022.
Смањено учешће издатака на плате у јавном сектору у односу на БДП	2020.		2022.

3. Очекивани утицај на конкурентност

Израдом регистра биће могуће спровести анализу сваког радног мјеста, сагледати његов учинак и извршити плаћање у складу са учинком. На тај начин биће успостављена ефикаснија јавна управа, а уједно смањиће се и укупна потрошња на плате у односу на БДП, тако да ће се створити простор за повећање капиталне потрошње. На основу извршене анализе и аналитичке процјене радних мјеста успоставиће се вриједносни систем радних мјеста у републичким органима управе, чиме ће се створити претпоставке за коректнији платни систем. Одређивањем критеријума квалификованости и увођењем

тестова компетентности унаприједиће се ефикасност и ефективност рада запослених у републичким органима управе, а све уз поштовање принципа Европске уније и СИГМА.

4. Пројекта трошкова активности и извор финансирања

Финансирање израде регистра биће извршено из средстава Свјетске банке планираних за ову намјену. Финансирање доношења Закона о државним службеницима биће извршено из буџета Републике Српске и уз помоћ средстава намијењених за спровођење пројеката у области реформе јавне управе.

5. Очекивани утицај на социјалне исходе, као што су запошљавање, смањење сиромаштва, једнакост и родно питање

Очекивани утицај на запошљавање и родно питање биће могуће сагледати тек након потпуног спровођења примјене наведене мјере и анализе сваког појединачног радног мјеста.

6. Очекивани утицај на заштиту животне средине

Предметна мјера нема утицаја.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вјероватноћа (ниска или висока)	Планиране мјере ублажавања
Нема ризика за реализацију мјере	-	-

9) Јачање подршке опоравку предузетништва након пандемије

Анализа главних препрека

У 2019. години у Републици Српској је пословало 39.436 малих и средњих предузећа или 99,8% укупног броја привредних субјеката. У структури МСП је 17.585 правних лица и 21.851 самостални предузетник. Правна лица остварују 72,60% укупних прихода, 70,65% запослености и 71,06% извоза Републике Српске, што показује колико је ова област значајна. У Републици Српској је успостављен оквир за подршку области МСП, те спроведено низ активности и програма. Међутим, пандемија COVID 19 је утицала на пословање свих привредника, а посебно самосталних предузетника. У овој области послује и велики број жена предузетница које су такође погођене пандемијом. Пословна активност је смањена због недостатка материјала, губитка тржишта, проблема са транспортом робе, болести радника, што је утицало на смањење финансијских прилива, који су неопходни за наставак пословања и враћање обима пословања на нивоу прије кризе. С тим у вези, за цијелу област неопходна је финансијска подршка.

Осим тога, криза је показала да је неопходно радити на дигиталној трансформацији предузетника. Искуства Центра за дигиталну трансформацију Србије, који је подржао преко 450 субјеката у процесу дигиталне трансформације, показују да треба подржати и рад сличног центра у Републици Српској, формираног при Привредној комори, чиме би привредним субјектима била олакшана дигитална трансформација.

Развојна агенција Републике Српске је у оквиру међународних пројеката развила програме: подршка предузетницима у проблемима, лицима која поново почињу пословање, програм за почетнике у бизнису – акцелератор и програм менторинг. Ове активности су значајне за пословање и током кризе и током опоравка, те је потребно обезбиједити средства за њихову реализацију.

Такође, потребно је омогућити подршку јединицама локалне самоуправе да комплетирају своје пословне зоне за привреднике и успоставити информациони систем за пословне зоне који би омогућио све неопходне информације о зонама на једном мјесту.

Осим тога, у току су активности израде закона о друштвеном предузетништву, чиме се омогућује подршка рањивим групама за укључивање у пословне процесе, те јачање њиховог статуса у друштву.

1. Опис мјере

Мјера **Јачање подршке опоравку предузетништва након пандемије** би се односила на сљедеће активности Министарства привреде и предузетништва (МПП) и партнерских организација:

- **Финансијску подршку** субјектима за умањење последица пандемије: *самосталним предузетницима* за набавку нове опреме и технологија и увођење стандарда квалитета, *свим привредницима* за дигиталну трансформацију пословања, *жељима предузетницима* за суфинансирање њихових развојних пројеката, *Развојној агенцији Републике Српске* за спровођење програма за привреднике и *јединицама локалне самоуправе* за развој пословних зона.

- **Успостављање информационог система за пословне зоне** Републике Српске омогућиће доступност података о слободним парцелама и доступној инфраструктури.

- **Усвајање Закона о друштвеном предузетништву** омогућава унапређење опште социјалне и економске политике и смањује терет социјалних давања.

Активности планиране у 2021. години

- Доношење потребних аката за подршку (МПП).
- Спровођење процедура за извођача и израда портала за пословне зоне (МПП, Развојна агенција Републике Српске).
- Усвајање Закона о друштвеном предузетништву (МПП).

Активности планиране у 2022. години

- Наставак спровођења финансијске подршке (МПП).
- Обука администратора портала и унос потребних података (Развојна агенција Републике Српске, јединице локалне самоуправе).
- Имплементација закона (доношење подзаконских аката, додјела статуса друштвеним предузећима, надзор над примјеном закона).

Активности планиране у 2023. години

- Наставак спровођења финансијске подршке (МПП).
- Портал пословних зона оперативан и функционалан (Развојна агенција Републике Српске, јединице локалне самоуправе).
- Успостављене све потребне структуре за друштвена предузећа и омогућена подршка њима.

2. Индикатори резултата

Индикатор	Полазни (2021. година)	Прелазни циљ (2022. година)	Циљ (2023. година)
Број финансијски подржаних субјеката	150	170	200
Портал о пословним зонама	Успостављен портал	Промоција 20 зона Обучена 64 службеника	Промоција 40 зона
Закон о друштвеном предузетништву	Усвојен закон	Урађен правилник	Подржано 20 друштвених предузећа

3. Очекивани утицај на конкурентност

Постојање финансијске подршке би омогућило опоравак предузетника и унапређење пословања. Кроз активности МПП, Агенције и Центра за дигиталну трансформацију омогућила би се и едукација и финансијска помоћ, а кроз развој зона балансиран развој подручја. Усвајање Закона од друштвеном предузетништву и његова примјена ће омогућити подршку за друштвена предузећа.

4. Пројекта трошкова активности и извор финансирања

- За потребе финансијске подршке неопходно је обезбиједити 1.500.000 КМ на годишњем нивоу.
- Трошкови успостављања портала за пословне зоне би износили 100.000 КМ за израду апликације и остале активности.
- Након усвајања Закона о друштвеном предузетништву неопходно је обезбиједити и одређену подршку за развој друштвених предузећа.

5. Очекивани утицај на социјалне исходе, као што су запошљавање, смањење сиромаштва, једнакост и родно питање

Финансијском подршком се омогућава одрживост запослености, смањење сиромаштва, оснаживање и економска самосталност жена, коришћење дигиталних алата, што субјектима омогућава опстанак на тржишту, те развој нових локација за зоне. Стварање друштвених предузећа доприноси запошљавању рањивих група становништва.

6. Очекивани утицај на заштиту животне средине

Код реализације активности водиће се рачуна о животној средини и подизати свијест код предузетника о очувању животне средине.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вјероватноћа (ниска/висока)	Планиране мјере ублажавања
Недостатак финансијских средстава	висока	Тражење алтернативних извора финансирања
Недостатак финансијских средстава и недовољна заинтересованост локалне заједнице за развој зона	средња	Тражење алтернативних извора финансирања, Промоција мјера путем медија
Недостатак средстава за подршку друштвеним предузећима	ниска	Коришћење средстава из ЕУ пројеката

10) Смањење сиве зоне у приказивању промета помоћу имплементације новог система фискалних каса

Анализа главних препрека

У Републици Српској систем фискалних каса успостављен је Законом о фискалним касама⁵⁵ из 2007. године. Током времена донесено је неколико Закона о измјенама и допунама основног закона, при чему је најчешћи разлог било ослобађање одређених категорија обвезника. Систем фискалних каса након више од 10 година примјене је технолошки застарио, не прати ни комплетно пословање у готовини, због чега и даље постоји одређени простор за сиву зону. С тим у вези, појавила се реална и основана потреба за ревидирањем постојећег система.

Наиме, постојећим системом, због својих превасиђених техничких ограничења, свим пословним субјектима наметнута је обавеза спровођења обавезних процедура израде периодичних извјештаја, спровођење процедуре припреме дневних извјештаја за слање, које се обавезно спроводе након истека радног времена и других експлицитно и имплицитно повезаних процедура које запослени на свом радном мјесту морају да спроводе да би систем функционисао. Наведено указује на чињеницу да је оснивање новог и проширење постојећег бизниса, као и само пословање, финансијски и процедурално оптерећено у интересу постизања циљева фискализације. Свако рјешење које ће утицати на либерализацију тржишта фискалних система, смањење повезаних оперативних трошкова и смањење процедура или њихову аутоматизацију, сигурно би имало позитивне ефекте на пословно окружење у Републици Српској и Босни и Херцеговини уопште.

Даље, појава која је уочена је да су неки порески обвезници пронашли начин да избјегну строге захтјеве за функционалне и техничке карактеристике фискалних система и да прометују робу и услуге издајући фиктивне фискалне рачуне (који изгледом чак не одступају од прописане форме), односно рачуне који не улазе у дневне извјештаје о промету који се достављају Пореској управи Републике Српске на дневном нивоу. Наведена појава је идентификована и постојећи капацитети Пореске управе Републике Српске сада немају адекватан одговор, што представља додатни снажан мотив да се пређе на систем који би по својој поставци онемогућио такав начин рада.

Осим коришћења паралелних POS (Point of Sale) уређаја са којих се издају нефискални рачуни, идентификовано је да је присутна и појава коришћења дефискализационих сертификованих фискалних уређаја са којих се издају рачуни који потпуно одговарају прописаном изгледу фискалног рачуна (осим ЈИБ-а обвезника који просјечан купац не примјећује), али се тако остварени промет не доставља на сервер Пореске управе Републике Српске путем дневних извјештаја, будући да је систем дефискализован. Битно је напоменути да не постоје егзактни подаци о масовности ове појаве, али према доступним информацијама постоји евиденција да је ова појава присутна. У вези са свим наведеним, постоји јасно одређено Влада Републике Српске, као и Министарства финансија и Пореске управе Републике Српске, да се ово питање ријешити с циљем спровођења активности која иде у правцу смањења сиве економије и стварања равноправних услова пословања за све привредне субјекте у земљи.

Из претходно наведених разлога, планирано је доношење Закона о фискализацији крајем 2020. године, којим ће бити постављен основ за нови систем фискализације, а који би требало у потпуности да буде у примјени од 2022. године.

⁵⁵ "Службени гласник Републике Српске", бр. 69/07, 1/11, 65/14, 21/15 и 58/19.

1. Опис мјере

Основ новог модела фискализације је дигитални сертификат. Дигитални сертификат додељује сертификационо тијело које је за то овлашћено. Сваки појединачни сертификат има уписане податке добијене од Пореске управе (пословни подаци пореског обвезника, лозинка који порески обвезник додељује и само он зна, приватни и јавни кључ). Медијум дигиталног сертификата је заштићени фајл (сигурносни елемент) који је на одређеном серверу коме има приступ само Пореска управа или на неком безбједном аутономном медијуму као што је чип-картица.

На основу распореда по групама за фискализацију сервер Пореске управе омогућава пореским обвезницима да се пријаве и започну процес фискализације електронским путем.

Сваки порески обвезник добија свој дигитални сертификат (мастер), али прије тога мора да достави своју лозинку. Ако обвезник има више каса са својим мастер дигиталним сертификатом може да тражи преко сервера Пореске управе онолико нових дигиталних сертификата колико му је потребно.

Каса је у власништву пореског обвезника и служи за издавање фискалних рачуна. Сваки уређај или софтвер који испуњава тражене услове, а који се провјеравају у процесу квалитативног функционалног тестирања (сертификација), може бити каса.

Каса без друге обавезне компоненте, а то је процесор фискалних рачуна (контролор), не може да издаје фискалне рачуне. Контролор може бити веб-сервис и тада је у власништву Пореске управе (онлајн контролор), што подразумијева онлајн режим рада, јер каса са њим комуницира путем интернета. Ако је контролор у власништву пореског обвезника, тада се налази на истој локацији са касом и у питању је офлајн режим. Израз офлајн је условни зато што увијек постоји обавеза да се потписани рачуни пренесу на сервер Пореске управе. Контролор комуницира са касом, са сигурносним елементом и са сервером Пореске управе. Контролор рачун који добија од касе претвара у фискални рачун.

Систем за управљање фискализацијом (сервер Пореске управе) је центар овог модела фискализације. То је сложени информациони систем који обавља све послове везане за фискализацију.

С тим у вези, планирано је да се у наредном периоду израде сви подзаконски акти на основу Закона о фискализацији који су неопходни да би систем функционисао и којима се детаљно уређују технички аспекти новог система. Такође, у наредном периоду потребно је извршити набавку система за управљање фискализацијом, те неопходних компоненти за пореске обвезнике.

Активности планиране у 2021. години

- Доношење подзаконских аката за примјену новог Закона о фискалним касама.
- Имплементација техничких аспеката онлајн система фискализације у Републици Српској (Министарство финансија, Пореска управа).

Активности планиране у 2022. години

- Пуна имплементација новог система фискализације у Републици Српској (Министарство финансија, Пореска управа).

2. Индикатори резултата

Индикатор	Полазни (година)	Прелазни циљ (година)	Циљ (година)
Доношење подзаконских аката за примјену новог Закона о фискалним касама	X	Припрема подзаконских аката упоредо са израдом Закона крајем 2020	Прва половина 2021. године
Набавка информационог система за фискализацију и имплементација техничких аспеката система	X	X	2021.
Пуна имплементација новог система фискализације у Републици Српској			2022.

3. Очекивани утицај на конкурентност

Превасходни утицај новог система фискализације очекује се кроз смањење сиве економије, и смањење пореске евазије, те побољшање пореске дисциплине, што директно повећава конкурентност привредних субјеката који поштују пореске прописе.

4. Пројена трошкова и извор финансирања

Према пројенама, трошкови увођења и имплементације новог система фискализације износе око 37 милиона КМ, а укључују: софтвер за фискализацију трансакција у онлајн режиму рада, софтвер за фискализацију трансакција у офлајн режиму рада, систем за подршку, безбједносни систем, систем за верификацију рачуна, систем за комуникацију, те остале компоненте потребне за функционисање система за фискализацију. Влада Републике Српске је одређена да трошкови увођења и имплементације новог система фискализације буду финансирани из буџетских средстава, те да то не буде на терет пословне заједнице.

5. Очекивани утицај на социјалне исходе, као што су запошљавање, смањење сиромаштва, једнакост и родно питање

Мјера нема директан утицај на социјалне исходе. Међутим, смањење сиве економије, повећањем пореске дисциплине, те повећањем обухвата и порастом основице за опорезивање као посљедица увођења новог система, требало би да доведе и до пораста пореских прихода, који ће се кроз систем прерасподјеле индиректно имати позитиван утицај на социјалне исходе.

6. Очекивани утицај на заштиту животне средине

Нема утицаја.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вјероватноћа (ниска или висока)	Планиране мјере ублажавања
Сметње при имплементацији техничких аспеката система	ниска	Техничка и кадровска припремљеност за имплементацију процеса

11) Развој правног и планског оквира у сектору слободног кретања робе

Анализа главних препрека

Правни оквир за производе, који одговара потребама тржишта и привреде, повећава продуктивност и конкурентност домаћих произвођача, заштиту потрошача и околине и либерализацију регионалне трговине робом. Развој правног и планског оквира за слободно кретање робе у Републици Српској обавеза је која произлази из Споразума о стабилизацији и придруживању између ЕУ и БиХ. Такође, то је један од предуслова за олакшању трговину робом и услугама у оквиру јединственог економског простора у БиХ и региону, што директно утиче на повољнију пословну климу, конкурентност и продуктивност домаће привреде и заштиту потрошача. Овом мјером елиминишу се непотребне баријере за приступ на ЕУ и СЕФТА тржиштима, односно тржиштима у окружењу, тј. доприноси слободној трговини робом. Обезбјеђење домаће сертификације производа и усклађености домаћег правног оквира са међународним стандардима квалитета доприноси јачању домаће производње, прије свега финалних производа, и олакшава њихов приступ јединственом регионалном тржишту и тржишту Европске уније.

Већи удио финалних производа у укупном извозу, уз мањи удио у укупном увозу, има за последицу специјализацију домаћег индустријског сектора и повећање инвестиција, те запошљавања нове радне снаге и боље социјалне услове за грађане. Прилагођавање домаћих технологија производње савременим захтјевима тржишта директно утиче и на повећање улагања у Републици Српској, као што је улагања у нову опрему и машине, дуготрајну имовину, обуку и развој специјализованог кадра и сл., а тиме и на раст БДП.

Наведена мјера у складу је и са циљевима 1.1. *Олакшавање слободне трговине робом*, 1.2. *Хармонизација СЕФТА тржишта са ЕУ* и 1.3. *Стварање региона без техничких и нетехничких баријера*, утврђеним у оквиру компоненте "Трговина", вишегодишњег Акционог плана за регионални економски простор земаља западног Балкана (REA MAP). Такође, ова реформска мјера има значајан утицај и на секторску област овог документа: Индустрија и прерађивачке дјелатности.

1. Опис мјере

Развој правног и планског оквира у сектору слободног кретања робе (ЕУ Поглавље 1) у Републици Српској подразумева: унапређење важећег правног оквира Републике Српске у сектору слободног кретања робе, доношење неопходних нових прописа о производима усклађених са *acquis*, принципима ЕУ и савременим стандардима; наставка уклањања тзв. конфликтних прописа СФРЈ и ЈУС стандарда са обавезном примјеном из правног система Републике Српске; успостављање регистра важећих прописа за стандарде и именована сертификациона тијела Републике Српске; успостављање оперативне нотификационе тачке за прописе Републике Српске у припреми (обавеза ЕУ и СЕФТА/СТО); праћење реализације циљева и мјера утврђених "Стратегијом инфраструктуре квалитета производа и услуга Републике Српске за период 2019-2023", анализа прописа са становишта испуњавања захтјева из чл. 34, 35. и 36. Уговора о функционисању Европске уније и припрема, усвајање и праћење реализације акционог плана усклађивања нехармонизованих прописа Републике Српске са захтјевима чл. 34, 35. и 36. Уговора о функционисању Европске уније, те припреме за потписивање Споразума о ојени усаглашености и прихватању индустријских производа (АСАА) са Европском унијом.

За реализацију ове мјере надлежни су Министарство за европске интеграције и међународну сарадњу Републике Српске (МЕИМС) и 11 републичких органа управе, који доносе секторске прописе о техничким и другим захтјевима за производе и услуге и који учествују у раду Координационог тијела за инфраструктуру квалитета у Републици Српској.

Ова реформска мјера у складу је са релевантним развојним правцима дефинисаним у оквиру *стратешких и планских докумената Републике Српске*, као што су:

- Програм рада Владе Републике Српске за период 2019-2022. године и Акциони план за реализацију Програма рада Владе Републике Српске за период 2019-2022. године,

- "Стратегија инфраструктуре квалитета производа и услуга Републике Српске за период 2019-2023. године - Преузимање и примјена правне тековине Европске уније у области слободног кретања робе",

- Стратегија и политика развоја индустрије Републике Српске за период 2016-2020. године,

- Стратегија развоја малих и средњих предузећа Републике Српске за период 2016-2020. године,

- Стратегија подстицања страних улагања у Републику Српску за период 2016-2020. године,

- Стратешки план развоја пољопривреде и руралних подручја Републике Српске за период 2016-2020. године,

- Стратегија развоја трговине Републике Српске до 2022. године,

- Политика развоја стандардизације и метрологије у Републици Српској,

- Стратегија управљања отпадом за период 2017-2026. године,

- Програм за заштиту потрошача у Републици Српској за 2019-2020. годину,

- Акциони план за реализацију приоритета из Аналитичког извјештаја Европске комисије уз Мишљење о захтјеву БиХ за чланство у Европској унији.

Активности планиране у 2021. години

- Доношење Уредбе о поступку пријављивања прописа у припреми, стандарда и тијела за оцјењивање усаглашености у Републици Српској (обрађивачи Министарство привреде и предузетништва и Координационо тијело за инфраструктуру квалитета у Републици Српској).

- Вођење и унапређење листе важећих прописа Републике Српске који дефинишу техничке и друге захтјеве за производе и услуге.

- Обезбјеђење адекватног софтвера и успостављање оперативног и свеобухватног Регистра прописа Републике Српске и информационе тачке прописа за привреднике, инвеститоре и органе управе.

- Успостављање нотификационе тачке прописа Републике Српске у припреми.

- Реализација стратешких циљева и мјера у области инфраструктуре квалитета производа и услуга Републике Српске.

- Реализација плана усклађивања нехармонизованих прописа Републике Српске са захтјевима чл. 34, 35. и 36. Уговора о функционисању Европске уније.

Активности планиране у 2022. години

- Вођење листе важећих прописа Републике Српске којим се дефинишу технички и други захтјеви за производе и услуге, пратећег Регистра прописа Републике Српске и информационе тачке за привреднике, инвеститоре и органе управе.

- Реализација стратешких циљева и мјера у области инфраструктуре квалитета производа и услуга Републике Српске.

- Реализација плана усклађивања нехармонизованих прописа Републике Српске са захтјевима чл. 34, 35. и 36. Уговора о функционисању Европске уније.

- Унапређење софтвера за управљање Регистром прописа и информационе и нотификационе тачке прописа Републике Српске у припреми.

- Доношење водича за примјену прописа Републике Српске којим се преузимају прописи Европске уније новог приступа (за реализацију ове мјере надлежни су МЕИМС и 11 републичких органа управе, који доносе и уређују обла-

сти техничких и других захтјева за производе и услуге и који учествују у раду Координационог тијела за инфраструктуру квалитета у Републици Српској).

Активности планиране у 2023. години

- Припремне активности за потписивање Споразума о оцјени усаглашености и прихватању индустријских производа (АСАА) са Европском унијом.

- Вођење и унапређење Регистра важећих прописа Републике Српске, којом се дефинишу технички и други захтјеви за производе и услуге.

- Реализација стратешких циљева и мјера у области инфраструктуре квалитета производа и услуга Републике Српске.

- Реализација плана усклађивања нехармонизованих прописа Републике Српске са захтјевима чл. 34-36. Уговора о функционисању Европске уније.

- Доношење водича за примјену прописа Републике Српске којим се преузимају прописи Европске уније новог приступа (за реализацију ове мјере надлежни су МЕИМС и 11 републичких органа управе, који доносе и уређују области техничких и других захтјева за производе и услуге и који учествују у раду Координационог тијела за инфраструктуру квалитета у Републици Српској).

2. Индикатори резултата

Индикатор	Полазни (2020. година)	Прелазни циљ (2021. година)	Циљ (2023. година)
Ниво усклађивања прописа Републике Српске (хоризонталног и вертикалног) са <i>acquis</i> Поглавља 1 – Слободно кретање робе	30%	60%	80%
Степен оперативности и доступности Регистра важећих прописа и именованих сертификационих тијела Републике Српске (софтверски подржаног)	30%	90%	100%
Реализације мјера и активности из Стратегије инфраструктуре квалитета производа и услуга Републике Српске за период 2019-2023. године	80%	80%	100%
Проценат уклоњених идентификованих препрека слободној трговини робом у прописима Републике Српске (обавезе из чл. 34, 35. и 36. Уговора о функционисању ЕУ)	15%	40%	60%

3. Очекивани утицај на конкурентност

Индикатори исхода

Проценат фирми које директно или индиректно извозе производе (најмање 1% продаје). Узима у обзир број фирми које производе робу (прерађивачки сектор) која се извози на страна тржишта и пружа увид у којој мјери домаћа предузећа испуњавају стандарде квалитета, безбједности и друге стандарде потребне за извоз на страна тржишта.

Број производа са ознаком СЕ (сертификација производа) и број издатих сертификата о усаглашености производа годишње. Мјери ниво усклађености са међународним стандардима квалитета. Имплементација стандарда доприноси олакшавању приступа јединственом тржишту ЕУ и либерализацији међународне трговине.

Број нецаринских баријера трговини које су на снази (НТБ) и број обухваћених производа (ХС-6 шестоцифрени ниво). Специфицира број различитих нецаринских (НТБ) мјера које су на снази у датој години и број специфичних производа (на нивоу од шест цифара ХС) који су обухваћени тиме у датој години.

Запосленост у прерађивачкој индустрији (постотак укупне запослености). Мјери удио запослених у прерађивачком сектору, указујући на важност овог сектора за стварање радних мјеста.

4. Пројектна трошкова активности и извор финансирања

У 2021. години планирано је обезбјеђење 360.000 КМ донаторских средстава за израду софтвера за управљање регистром, а остале активности ће се реализовати редовним средствима Буџета Републике Српске.

5. Очекивани утицај на социјалне исходе, као што су запошљавање, смањење сиромаштва, једнакост и родно питање

Развој овог сектора утиче на повећање производње конкурентних и безбједних домаћих производа, њихов извоз и привлачење инвеститора, а то доприноси креирању нових радних мјеста и бољих социјалних услова грађана.

6. Очекивани утицај на заштиту животне средине

Мјера неутрална.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вјероватноћа (ниска или висока)	Планиране мјере ублажавања
Ризик имплементације мјере огледа се у већем броју укључених надлежних институција	Ниска	Није могуће дефинисати алтернативне мјере.

12) Унапређење сектора слободног пружања услуга

Анализа главних препрека

Република Српска препознала је потребу за снажнијом оријентацијом на сектор услуга, а потреба либерализованог приступа сектору услуга у последњих неколико година препозната је и кроз више регионалних иницијатива (CEFTA, WB6 и сл.). Либерализација тржишта услуга и у погледу слободе права настањивања и слободе пружања услуга на територији Републике Српске обавеза је која произлази и из будућег чланства у Европској унији (*Поглавље 3 acquis*). Постепена припрема за будуће чланство у Унији и функционисање на јединственом тржишту ЕУ подразумијева испуњавање захтјева из Директиве о услугама на унутрашњем тржишту. Посредством Закона о услугама⁵⁶ извршена је дјелимична транспозиција Директиве о услугама, а исти представља и *omnibus* пропис. Имплементација одговарајућег правног оквира у сектору слободног пружања услуга, има за циљ поједностављење административних поступака у области пружања услуга и већу транспарентност, смањење или укидање препрека (баријера) развоју услужних дјелатности, а коришћење централизоване базе података о условима за пружање услуга у Републици Српској омогућило би лаган и брз приступ информацијама

⁵⁶ "Службени гласник Републике Српске", број 89/13.

заинтересованим субјектима који се баве или се намјеравају бавити дјелатностима из области сектора услуга и додатним улагањима.

1. Опис мјере

Имплементација Закона о услугама, с циљем развоја сектора пружања услуга у Републици Српској, подразумева спровођење одређених мјера и активности. Једна од активности је израда свеобухватне Листе правних прописа којима је у Републици Српској регулисана област услуга, након чега слиједи анализа идентификованих прописа с циљем утврђивања препрека (баријера) пружању услуга. С тим у вези, потребно је идентификовати захтјеве садржане у прописима који регулишу пружање услуга у појединачним секторима који су у супротности са одредбама Закона, те предузети мјере на њиховом усаглашавању. Наведено укључује поједностављење процедура и формалности и смањење или уклањање неоправданих и несразмјерних оптерећења (баријера) са којима се сусрећу пружаоци, али и корисници услуга у Републици Српској. Посебно је значајно стављање у функцију електронске јединствене контакт тачке путем које ће заинтересованим субјектима, који дјелују овој области, бити омогућен приступ информацијама. Уредбом о евиденцији, анализи, испитивању и процјени процедура и формалности за пословање у Републици Српској⁵⁷ основана је поменута контакт тачка чији је администратор Министарство привреде и предузетништва (www.pscsrpska.vladars.net). Овај интернет портал који обухвата поступке, административне процедуре и формалности за покретање и обављање свих привредних дјелатности укључује, у посебно издвојеном дијелу портала, и дјелатности које се односе на пружање услуга. Међутим, овај дио портала још није оперативан јер је претходно потребно спровести горе поменуте активности идентификације прописа који у Републици Српској уређују област услуга.

Активности планиране у 2021. години

- Израда Листе правних прописа који уређују област услуга у Републици Српској и почињање процеса идентификације прописа који нису у сагласности са одредбама Закона о услугама,
- Предлагање мјера за усаглашавање идентификованих прописа из Листе правних прописа који уређују област услуга у Републици Српској који нису у сагласности са захтјевима из Закона о услугама у сврху усклађивања са наведеним законом.

Активности планиране у 2022. години

- Израда акционог плана за усаглашавање прописа који у Републици Српској регулишу област пружања услуга са Законом и Директивом који се односе слободно пружање услуга.
- Ажурирање података на портал Јединствене електронске контакт тачке, у дијелу који се односи на слободно пружање услуга.

Активности планиране у 2023. години

- Унапређење рада Јединствене електронске контакт тачке и примјена акта о евиденцији, анализи, испитивању и процјени процедура и формалности за пословање у Републици Српској.

2. Индикатори резултата

Индикатор	Полазни (2021. година)	Прелазни циљ (2022. година)	Циљ (2023. година)
Листа правних прописа који уређују област услуга у Републици Српској	100%	-	-
Акциони план за усаглашавање прописа који у Републици Српској регулишу област пружања услуга са Законом и Директивом, који се односе слободно пружање услуга	40%	100%	-
Успостављена оперативна контакт тачка	20%	60%	100%

3. Очекивани утицај на конкурентност

Утицај се огледа у унапређењу и имплементацији правног оквира у сектору слободног пружања услуга, који ће допринијети смањењу или укидању препрека развоју услужних дјелатности. Кроз управно поједностављење и коришћење централизоване базе података о условима за пружање услуга биће омогућен брз приступ информацијама заинтересованим субјектима који се баве или се намјеравају бавити дјелатностима из области сектора услуга. Такође, утицај се односи на развој сектора услужних дјелатности и допринос креирању нових радних мјеста.

4. Процјена трошкова активности и извор финансирања

Предложена мјера ће у периоду 2021-2023. године бити реализована у оквиру редовних средстава из Буџета Републике Српске и потенцијалних донаторских средстава у оквиру пројекта.

5. Очекивани утицај на социјалне исходе, као што су запошљавање, смањење сиромаштва, једнакост и родно питање

Унапређење сектора слободног пружања услуга допринијеће остварењу високог квалитета услуга, стварању претпоставки за нове услужне дјелатности и повећању запослености, те развоју тржишта услуга као цјелине.

6. Очекивани утицај на животну средину

Утицај на животну средину није могуће утврдити.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вјероватноћа (ниска или висока)	Планиране мјере ублажавања
Ризик имплементације мјере огледа се у већем броју укључених надлежних институција	Ниска	Није могуће дефинисати алтернативне мјере

13) Унапређење безбједног амбијента за пословање

Анализа главних препрека

Могуће је идентификовати неколико препрека унапређењу безбједног амбијента за пословање, од којих се истиче недовољно супротстављање корупцији, имајући у виду потешкоће приликом откривања и доказивања ове врсте кривичних дјела, а имајући у виду значај превенције корупције у развоју амбијента за пословање. Значајан утицај на унапређење безбједног амбијента за пословање има и праћење токова, те спречавање прања новца, као и супротстављање организованом криминалу и сајбер криминалу, не само у Републици него и кроз регионалне активности. Значајну препреку унапређењу

⁵⁷ "Службени гласник Републике Српске", број 84/18.

безбједног амбијента за пословање, као и перцепцији сигурног пословања, представљају и мигрантска криза и повратак бораца са страних ратишта.

1. Опис мјере

С циљем унапређења безбједности грађана, институција, заједнице и имовине приступило се изради низа стратешких докумената у области безбједности.

Стратешки документи у овој области су:

- Стратегија борбе против корупције у Републици Српској и пратећи Акциони план (2018-2022),
- Акциони план Министарства унутрашњих послова Републике Српске за спровођење Стратегије борбе против корупције у Републици Српској 2019-2022,
- Стратегија надзора над опојним дрогама и сузбијања злоупотребе опојних дрога у Републици Српској (2016-2021),
- Стратегија за борбу против сајбер криминалитета у Републици Српској од 2020. до 2024. године и пратећи акциони планови: Акциони план за борбу против сајбер криминалитета у Републици Српској 2020-2024. године, Акциони план из области дигиталне форензике у Републици Српској 2020-2022. године и Акциони план за заштиту дјеце од порнографије у Републици Српској 2020-2022. године,
- Акциони план Владе Републике Српске за превенцију и борбу против тероризма (2016-2020),
- Акциони план Министарства унутрашњих послова за борбу против организованог криминалитета (2018-2020),
- План интегритета Министарства унутрашњих послова Републике Српске (2018-2021).

Реализација активности предвиђених у наведеним стратешким документима допринијеће унапређењу опште безбједности и безбједном амбијенту за пословање. Осим наведеног, у складу са позитивним законским прописима и важећим стратешким документима у Републици Српској донесен је Средњорочни план рада Министарства унутрашњих послова Републике Српске за период 2020–2022. године. Министарство унутрашњих послова Републике Српске (МУП) је 24. августа 2020. године Влади Републике Српске упутило Средњорочни план рада МУПРС за период 2021-2023. године. Стратешки циљеви су остали исти (преузети су из стратешког документа *Праваца развоја МУПРС 2017-2021*).

Дефинисани стратешки циљеви у овом документу који су релевантни за унапређење пословног амбијента: унапређење безбједности грађана, институција, заједнице и имовине и унапређење спречавања, откривања и истраге кривичних дјела, нарочито организованог криминалитета, корупције и тероризма.

Континуиране активности у периоду 2021-2023. године

- Јачање институционалног и правног оквира у борби против корупције.
- Јачање институционалног и правног оквира у борби против организованог криминала и тероризма.
- Јачање институционалног и правног оквира у борби против сајбер криминала и других облика тешког криминала (МУП и друга министарства и институције Републике Српске, у складу са надлежностима).

Активности планиране у 2021. години

- Израда нове стратегије надзора над опојним дрогама и сузбијања злоупотребе опојних дрога у Републици Српској (садашњи документ је за период 2016-2021) и стратегије за превенцију и борбу против тероризма у БиХ (Министарство безбједности БиХ је иницирало активности на изради Државне стратегије за превенцију и борбу против тероризма 2021-2026; након израде документа МУП ће са Координационим тијелом Владе Републике Српске почети израду акционог плана Владе Републике Српске за превенцију и борбу против тероризма за исти период).

- Јачање институционалног и правног оквира у борби против сајбер криминала (након усвајања Стратегије за борбу против сајбер криминалитета у Републици Српској од 2020. до 2024. године, Влада Републике Српске усвојила је Акциони план за борбу против сајбер криминалитета у Републици Српској 2020-2022, Акциони план из области дигиталне форензике у Републици Српској 2020-2022. и Акциони план за заштиту дјеце од порнографије у Републици Српској 2020-2022. У оквиру борбе против сајбер криминалитета у току су активности на изради Акционог плана из области глобалних пружалаца услуга) и других облика тешког криминала.

Активности планиране у 2022. години

- Израда нове стратегије борбе против корупције у Републици Српској и одговарајућег акционог плана (садашњи документи су за период 2018-2022).

2. Индикатори резултата

Индикатор	Полазни (2019. година)	Прелазни циљ (2021. година)	Циљ (2023. година)
Пад стопе криминалитета и повећан број расвијетљених кривичних дјела	Стопа ⁵⁸ – 650, ⁵⁸ Укупан број КД – 7.611	Просјечна годишња стопа ⁵⁹ промјене криминалитета у претходних пет година била је негативна и показује да се укупан број кривичних дјела сваке године смањивао у просјеку за 6,1%	
Побољшано стање у области јавног реда и мира и смањење броја починилаца прекршаја	Број починилаца прекршаја по ЈРМ – 5.368	Просјечна годишња стопа ⁶⁰ промјене броја прекршаја по Закону о јавном реду и миру у претходних пет година била је негативна и показује да се број прекршаја сваке године смањивао у просјеку за 4,9%. Међутим, очекује се значајно повећање броја прекршаја из члана 22. Закона о јавном реду и миру, као посљедица санкционисања непоштовања мјера Републичког штаба везаних за пандемију.	
Повећан ниво задовољства грађана активностима полиције и смањен број позива грађана на број 122	Број позива на 122 – 36.503 позива		

⁵⁸ Стопа криминалитета је број КД у односу на 100.000 становника (број становника Републике Српске је 1.170.342, податак Републичког завода за статистику).

⁵⁹ Просјечна годишња стопа је рачуната за период 2015-2019. године.

⁶⁰ Просјечна годишња стопа је рачуната за период 2015-2019. године.

3. Очекивани утицај на конкурентност

Борба против организованог криминала и корупције, сајбер криминала, тероризма и другог облика тешког криминала у значајној мјери ће вратити повјерење у сигурност пословног амбијента и на тај начин повећати конкурентност привреде Републике Српске и њену атрактивност за страна улагања.

4. Процјена трошкова активности и извор финансирања

Наведене активности се углавном спроводе у оквиру редовног буџета, а дјелимично из других извора финансирања (донације међународних организација и др.).

5. Очекивани утицај на социјалне исходе, као што су запошљавање, смањење сиромаштва, једнакост и родно питање

Стварање безбједног пословног амбијента за домаће и стране инвестиције у Републици Српској имаће директан утицај на запошљавање и тиме на смањење сиромаштва, односно побољшање социјалног положаја становништва и свих осталих услова живота и рада.

6. Очекивани утицај на заштиту животне средине

Повећање нивоа безбједног амбијента.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вјероватноћа (ниска или висока)	Планиране мјере ублажавања
Неадекватна сарадња и размјена података са другим на- длежним институцијама у БиХ	Висока	Интензивирати примјену споразума, Интензивирати сарадњу и размјену података
Мигрантска криза и повратак бораца са страних ратишта	Висока	Јачање безбједносних капацитета (институције, људски и материјални капацитети)
Непримјењивање усвојеног система координације у про- цесу ЕУ интеграција у БиХ у процесу програмирања у оквиру инструмента IPA 2 и других инструмената ЕУ	Средња	Боља сарадња Владе Републике Српске са свим нивоима власти (праћење и координисање ак- тивности)

5.3.4. ИСТРАЖИВАЊЕ, РАЗВОЈ И ИНОВАЦИЈЕ И ДИГИТАЛНА ТРАНСФОРМАЦИЈА

14) Успостављање ефикаснијег система управљања научноистраживачким, високообразовним и иновационим потенцијалом у Републици Српској

Анализа главних препрека

Највеће препреке у области истраживања, развоја, иновација и високог образовања у Републици Српској су: ниска оријентисаност научних истраживања према привреди, недовољан број и неповољна структура истраживача и истраживачких институција, низак ниво и квалитет научне продуктивности, неусклађеност уписних политика са захтјевима тржишта рада, незадовољавајући ниво студентског стандарда, недовољна сарадња научноистраживачке и иноваторске заједнице са привредом, скромна улагања у истраживање и развој, недостатак интердисциплинарности у високом образовању и истраживању, несклад између могућности привреде да апсорбује нова технолошка рјешења и тражње за истим, неразвијена свијест доносилаца одлука о важности иновација и коришћења савремених технолошких рјешења, изостанак системског приступа иновацијама, нарочито на високошколским установама, незаинтересованост привреде за улагања у истраживачке центре који могу да подстакну и промовишу развој иноваторства и отпор научноистраживачке и академске заједнице према компетитивном институционалном и пројектном финансирању.

Као додатна препрека, нарочито кад је ријеч о успјешној реализацији програмских активности Министарства за научно-технолошки развој, високо образовање и информационо друштво (МНРВОИД), појавила се ситуација изазвана пандемијом вируса корона, почетком 2020. године. У вези с тим, нису реализоване програмске активности које подразумијевају мобилност, као што су Програм одржавања научних скупова у Републици Српској, као и Програм међународне научно-истраживачке сарадње. За вријеме трајања пандемије изазване вирусом корона, обустављен је наставни процес на свим високошколским установама у Републици Српској и смјештај студената у установама студентског стандарда. Високошколске установе су, у складу са техничким могућностима, студентима омогућиле наставу на даљину, али проблем су представљале практична настава и вјежбе које није било могуће реализовати по том систему. Као директна посљедица пандемије и потребе за преусмјеравањем финансијских и организационих потенцијала одређене планиране активности у вези са реформским мјерама нису у потпуности реализоване или су кориговани рокови њихове имплементације. Тако је за наредни период одложено усвајање Закона о Фонду за науку и иновативност Републике Српске и активност која је непосредно везана за овај закон (оснивање Фонда за науку и иновативност Републике Српске).

1. Опис мјере

У претходној деценији, значајно је унапређен квалитет статистике истраживања, развоја и високог образовања. Званични статистички подаци укључују широк спектар индикатора, што омогућава објективизацију стања и идентификовање праваца развоја ових области, као смјерница активности ресорног министарства.

Свјесни чињенице да је високо образовање важан сегмент укупног образовног система, МНРВОИД је усмјерило своје активности на повезивање високог образовања са потребама тржишта рада, оспособљавање квалитетног и дефицитарног кадра као основног ресурса конкурентне економије засноване на знању, подршку међународној мобилности наставника и студената, као и побољшање студентског стандарда. Тако претходни период карактеришу позитивни помаи у смислу институционализације ове области, снажније промоције и боље организације научноистраживачког рада и технолошког развоја и увођења адекватнијих критеријума за суфинансирање програмских активности. Посебан допринос квалитету у овој области дају нова законска и подзаконска рјешења у области високог образовања, која су усаглашена са постојећим нормативним оквиром науке и технолошког развоја, чиме су ријешене раније уочене препреке (Закон о високом образовању Републике Српске⁶¹, Закон о обезбјеђењу квалитета у високом образовању Републике Српске⁶²). С циљем повезивања високог образовања са потребама тржишта рада, уведени су кратки програми студија у трајању од једне до двије године, који у релативно кратком року могу бити основ за вишу стопу запошљавања овако едукованих студената. У току 2020. године високошколске установе су путем електронских средстава комуникације организовале праћење наставног процеса на даљину. МНРВОИД је у овом периоду континуирано сарађивао са представницима високошколских установа и установа студентског стандарда да би се на најбољи могући начин ублажиле посљедице које је проузроковала пандемија.

⁶¹ "Службени гласник Републике Српске", број 67/20.

⁶² "Службени гласник Републике Српске", број 67/20.

Активности планиране у 2021. години

- Подстицање сарадње научноистраживачке и иноваторске заједнице са привредом кроз финансирање пројеката који ће наћи директну примјену у привреди.

- Развој електронских платформи за повезивање младог научноистраживачког кадра у земљи и дијаспори, образовних институција и привреде.

- Усвајање Стратегије паметне специјализације Републике Српске 2021-2027.

- Оснивање центра за науку и сцијентометрију, у сарадњи са Народном и универзитетском библиотеком Републике Српске (МНРВОИД, НУБРС).

Активности планиране у 2022. години

- Увођење нових студијских програма / кратки програми студија.

- Усвајање закона о Фонду за науку и иновативност Републике Српске.

Активности планиране у 2023. години

- Оснивање фонда за науку и иновативност Републике Српске.

- Компаративна анализа претходног и новог система управљања научноистраживачким и иновационим потенцијалом Републике Српске.

- Даље унапређење засновано на резултатима претходне анализе.

2. Индикатори резултата

Индикатор	Полазни (година)	Прелазни циљ (година)	Циљ (година)
Већа примјена иновативних процеса или производа	2022.	2023.	2025.
Повећана научноистраживачка продуктивност	2022.	2023.	2025.
Иновирани студијски програми, усклађени са потребама тржишта рада	2022.	2023.	2024.
Скраћење просјечног броја година студирања	2022.	2023.	2025.
Повећана конкурентност привреде Републике Српске	2023.	2025.	2027.

3. Очекивани утицај на конкурентност

Примјена иновативних процеса или производа, преузетих или развијених у оквиру пословног субјекта, има снажан финансијски ефекат и резултује интензивним растом и развојем. Ово води и додатном ефекту - веће зараде значе и већу могућност улагања средстава у истраживање и развој и могућност новог запошљавања, чиме се наставља циклус позитивних активности у овој области. Додатни финансијски ефекти и ефекти на конкурентност ће дугорочно утицати, с једне стране, на повећање запошљавања у научноистраживачкој дјелатности, али и стварању нових радних мјеста у реалном сектору, с друге стране, захваљујући ефектима који произлазе из коришћења квалитетних и употребљивих истраживачких и иновативних рјешења. Ефикаснији систем управљања научноистраживачким, високообразовним и иновационим потенцијалом у Републици Српској значи и усклађивање сада неповољне структуре (првенствено високообразованог) потенцијала у односу на потребе тржишта рада, као једну од најснажнијих препрека конкурентности привреде Републике Српске.

4. Пројекта трошкова активности и извор финансирања

Значајни фискални ефекти предложених реформских мјера биће видљиви тек у дугом року, с обзиром на специфичност инвестиција у истраживање и развој, посебно у дијелу који се односи на конкурентност као циљ реформе.

5. Очекивани утицај на социјалне исходе, као што су запошљавање, смањење сиромаштва, једнакост и родно питање

Повећање запошљавања у научноистраживачкој дјелатности и стварање нових радних мјеста у реалном сектору свакако имају позитиван утицај на повећање стопе запослености и смањење сиромаштва. У вези са питањем родне једнакости, ова мјера је изразито позитивна, будући да њена имплементација подразумијева ефикаснији трансфер знања и вјештина и није ограничена на одређену групу становништва.

6. Очекивани утицај на заштиту животне средине

Очекује се позитиван утицај на животну средину, као резултат снажне заједничке акције сва три сектора у изналажењу рјешења проблема из ове области истраживања.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вјероватноћа (ниска или висока)	Планиране мјере ублажавања
Ризик изостанка институционалне сарадње	висока	Активан дијалог, промоција позитивних исхода реализације мјере.
Стагнација или даљи пад улагања у научно-истраживачку дјелатност, високо образовање и студентски стандард	висока	Алтернативни модел финансирања, подстицање и подршка организацијама које улажу сопствена средства у истраживање.
Отпор према промјенама у свим секторима	висока	Доследност у примјени закона и стратешких докумената, промоција значаја научноистраживачког и иновативног потенцијала и повезивања њиховог рада са пословним сектором.

15) Електронска управа Републике Српске – пут према дигиталном друштву**Анализа главних препорука**

Први корак дигиталне трансформације друштва је дигитализација и информатизација јавне управе. Европска унија прати развој е-управе у земљама чланицама кроз извјештај The European Commission eGovernment Benchmark на годишњем нивоу. Резултати вишегодишњих истраживања показују да је по развоју е-управе, БиХ рангирана на 105. мјесту од посматране 193 земље⁶³. Ипак, у Републици Српској постоји јак основ за даљи развој е-управе, који се огледа у постојању основног правнорегулаторног оквира који уређује област е-управе, успостављене основне ИКТ (информационо-комуни-

⁶³ Benchmark Global e-Government Development: Gearing e-government to support transformation towards sustainable and resilient societies, Division for Public Administration and Development Management UN Department of Economic and Social Affairs, 2018.

кационе технологије) инфраструктуре која подржава сервисе електронске комуникације, те снажног друштвеног и политичког одређивања за убрзани развој информационог друштва.

Међутим, динамичнији развој е-управе Републике Српске условљен је даљим развојем основне ИКТ инфраструктуре е-управе, односно развојем хоризонталних градивних блокова, као што су јединствени интероперабилни информациони систем, платформа за електронско плаћање, јачање услуга повјерења, односно управљања дигиталним идентитетима, платформа за квалификовану електронску доставу "е-сандуче", портал е-управе и др. Као што је и препознато Стратегијом развоја е-управе за период 2019-2022, кључни изазов у развоју ИКТ инфраструктуре је обезбјеђење квалитетних финансијских средстава, праћено развојем повољног окружења за дигиталну трансформацију јавне управе и развојем људских ресурса у јавном и приватном сектору. Као непланирана препрека, ситуација изазвана пандемијом вируса корона је разлог због којег није успостављена инфраструктура за комуникацију и размјену података (е-сандуче).

1. Опис мјере

Током 2020. године реализоване су планиране мјере успостављања националног центра за управљање дигиталним идентитетима у оквиру Министарства за научнотехнолошки развој, високо образовање и информационо друштво (МНРВОИД), односно успостављена је основна инфраструктура јавног кључа (ПКИ инфраструктура) и квалификовано сертификационо тијело МНРВОИД. Улога националног центра је двојака и подразумијева управљање законодавним оквиром услуга повјерења (trusted services) у Републици Српској, као и послове управљања дигиталним идентитетима физичких и правних лица, односно послове издавања квалификованих електронских сертификата за електронски потпис и електронски печат кроз рад Сертификационог тијела МНРВОИД. У оквиру Сертификационог тијела МНРВОИД успостављено је регистрационо тијело, чију улогу обавља Агенција за посредничке, информатичке и финансијске услуге Републике Српске (АПИФ).

На пољу развоја електронских услуга током 2020. године створени су технички предуслови електронске пријаве рођења дјетета кроз пројекат "е-беба", као и онлајн регистрације привредних субјеката. Током 2020. године реализоване су и активности на примјени концепта "smart city", који се односи на успостављање система обједињеног обрачуна и наплате комуналних трошкова од јединица локалних самоуправа. Међутим, услед посљедица пандемије корона вируса дати концепт није имплементиран у пет јединица локалних самоуправа у Републици Српској током 2020. године. Такође, услед посљедица пандемије корона вируса одгођено је усвајање законодавног оквира из области е-управе и информационе безбједности Републике Српске, али је усвојена Стратегија развоја е-управе Републике Српске за период 2019-2022. године и спроведене су активности припреме преднацрта наведених законских рјешења.

У сегменту информационе безбједности током 2020. године успостављен је Оперативни центар за информациону безбједности који дјелује у оквиру МНРВОИД. У овој иницијалној фази постојања центра успостављен је аутоматизован надзор само над дијелом кључне ИКТ инфраструктуре е-управе Републике Српске и у наредном периоду потребно је спровести обимне активности на додавању додатне ИКТ инфраструктуре која би била предмет сталног надзора и дефинисању правила информационе безбједности.

Континуиране активности у периоду 2021-2023. године

- Регулисање области електронске управе у Републици Српској, електронског потписа и информационе безбједности Републике Српске, у складу са утврђеним циљевима Стратегије развоја е-управе Републике Српске за период 2019-2022:

1) 2021. године - припрема и усвајање законских и подзаконских аката,

2) 2022-2023. године - припрема и усвајање подзаконских аката.

- Активности концептуалног дизајна и развоја кључне ИКТ инфраструктуре е-управе (јединствени интероперабилни информациони систем, платформа за електронско плаћање, платформа за квалификовану електронску доставу е-сандуче, републички клауд, портал е-управе и друго).

- Примјена и одржавање информационих система за пружање е-услуга грађанима и пословним субјектима (е-беба, smart city, онлајн регистрација привредних субјеката и друго).

- Примјена и одржавање информационих система за надзор у области информационе безбједности,

- Унапређење капацитета националног центра за управљање дигиталним идентитетима, односно сертификационог тијела МНРВОИД с циљем масовне продукције квалификованих електронских сертификата за електронски потпис и електронски печат и проширења услуга које пружа сертификационо тијело МНРВОИД (потписивање у клауду и др.).

- Унапређење капацитета МНРВОИД и е-управе Републике Српске за управљање процесом дигиталне трансформације јавне управе, дигиталним идентитетима и информационом безбједношћу Републике Српске.

- Анализа могућности и увођење подстицајних мјера за пословне субјекте у области ИКТ у Републици Српској.

Активност планирана у 2021. години

- Припрема и усвајање стратегија и законских и подзаконских аката којима ће се унаприједити област информационе безбједности у Републици Српској.

Активности планиране у 2022-2023. години

- Координација активности анализе, избора и дигитализације административних поступака за које постоји изграђена кључна ИКТ инфраструктура и дигитална спремност органа јавне управе за електронско пружање услуга грађанима и пословним субјектима.

2. Индикатори резултата

Индикатор	Полазни (година)	Прелазни циљ (година)	Циљ (година)
Припремљени и усвојени законских и подзаконских акти којима се унапређује област е-управе, електронског потписа и информационе безбједности Републике Српске	2021.	2022.	2023.
Утврђене подстицајне мјере за пословне субјекте у области ИКТ у Републици Српској	2021.	2022.	2023.
Е-управа Републике Српске развија кључну ИКТ инфраструктуру за пружање е-услуга грађанима и пословним субјектима	2021.	2022.	2023.
Физичким и правним лицима и органима јавне управе омогућено коришћење услуга повјерења	2021.	2022.	2023.

Унапријеђени капацитети сертификационог тијела МНРВОИД с циљем масовне продукције квалификованих електронских сертификата за електронски потпис и електронски печат и проширене услуге које се пружају грађанима и пословним субјектима	2021.	2022.	2023.
Развијени информациони системи за пружање е-услуга грађанима и пословним субјектима (е-беба, smart city, онлајн регистрација привредних субјеката и др.) континуирано се одржавају и унапређују	2021.	2022.	2023.
Развијени информациони системи за надзор у области информационе безбједности континуирано се одржавају и унапређују	2021.	2022.	2023.
Утврђене и уведене подстицајне мјере за пословне субјекте у области ИКТ у Републици Српској чија се ефикасност континуирано анализира	2021.	2022.	2023.
Унапређење капацитета МНРВОИД и е-управе Републике Српске за управљање процесом дигиталне трансформације, дигиталним идентитетима и информационом безбједношћу	2021.	2022.	2023.

3. Очекивани утицај на конкурентност

Процењује се да једна држава захваљујући расту ИКТ инвестиција од 20% може повећати властити БДП за 1%⁶⁴. Ефикасно и транспарентно пружање е-услуга грађанима и пословним субјектима омогућава једноставан и сигуран поступак уласка на тржиште и значајно брже процедуре. То ће директно утицати на скраћивање времена и трошкова привредних субјеката и предузетника, а за простор Републике Српске унапређење елемената који се оцењују код конкурентности одређене локације. Недвосмислен је и позитиван утицај на смањење трошкова јавне управе у процесу пружања јавних услуга.

4. Пројена трошкова активности и извор финансирања

Улагања у дигиталну трансформацију јавне управе, односно у развој кључне ИКТ инфраструктуре подразумијевају значајне финансијске инвестиције, посебно у иницијалној фази. Тек након одређеног достигнутог степена развоја е-управе, ове инвестиције почињу да остварују приносе. Средства за наведене реформске мјере биће осигурана из донаторских и буџетских средстава.

5. Очекивани утицај на социјалне исходе, као што су запошљавање, смањење сиромаштва, једнакост и родно питање

Једноставан и сигуран поступак уласка на тржиште и значајно брже процедуре, директно ће утицати на скраћивање времена и трошкова привредних субјеката и предузетника, што ће обезбиједити претпоставке за ново запошљавање, без ограничења по родном питању.

6. Очекивани утицај на заштиту животне средине

Нема утицаја на заштиту животне средине.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вјероватноћа (ниска или висока)	Планиране мјере ублажавања
Велики број учесника у процесу	Висока	Активан дијалог, промоција позитивних исхода реализације мјере
Зависност реализације од динамике и обима средстава	Висока	Изналажење алтернативних извора финансирања

16) Оптимизација административних процедура на републичком нивоу

Анализа главних препрека

Република Српска је 2006. године спровела опсежну реформу у смислу поједностављења и/или укидања непотребних административних процедура, укључујући и инспекцијске поступке и предмете контроле, под називом "гиљотина прописа". Економском анализом је утврђено да су овим пројектом за пословну заједницу осигуране директне уштеде у износу од два милиона USD годишње, а индиректне од 13 милиона USD.

Министарство привреде и предузетништва (МПП) успоставило је електронску евиденцију формалности (тј. дозвола, потврда, рјешења) за почетак и обављање пословања, а који се издају на републичком нивоу. Подаци о свакој појединачној формалности јавно су доступни на порталу www.pscsrpska.vladars.net.

На основу увида у поменути електронску базу података за покретање и обављање привредних дјелатности евидентирани су 932 формалности које издају републички органи управе и остале институције којима је повјерено вршење јавних овлашћења. Детектовано је око 40 институција које спроводе управне поступке и врше одређене управне радње.

Евидентан је пораст у односу на 2006. годину. Разлози за ово нису само повећање администрације, већ и чињеница да 2006. године нису пописане све процедуре, да је у међувремену дошло до регулисања области које претходно нису биле регулисане, као и потребе усаглашавања са ЕУ прописима.

Без обзира на наведено, у пописаним процедурама има и оних које непотребно оптерећују пословну заједницу и грађане и гдје постоји могућност њиховог поједностављења или укидања, а тиме и значајнијих уштеда у времену и трошковима.

1. Опис мјере

Оптимизација административних процедура на републичком нивоу подразумијева анализу процедура идентификованих у јединственом регистру свих дозвола, потврда, рјешења (тзв. формалности) које издају републички органи управе (јавно доступно на порталу www.pscsrpska.vladars.net), са становишта њихове оправданости, оправданости захтијевања неопходне документације, анализу трошкова и времена у њиховом прибављању. Циљ анализе и следећи корак јесте предлагање и спровођење поједностављења појединих административних процедура, те смањења трошкова и времена за пословну заједницу.

Активности планиране у 2021. години

- Формирати Савјет за управљање и праћење пројектом састављен од кључних представника републичких институција и пословне заједнице (који би редовно био обавјештаван о напретку у пројекту и који би усвајао финалне препоруке).

- Формирати оперативни тијело за реализацију пројекта, састављено од представника свих институција у чијој надлежности се административни поступци спроводе, а МПП задужити да координише активност; утврдити методолошко упуство за спровођење процеса поједностављења/укидања административних процедура.

- Извршити обуке за оперативни тијело по питању методологије.

⁶⁴ Global Connectivity Index (http://www.huawei.com/minisite/gci/assets/files/gci_2018_whitepaper_en.pdf?v=20180704 стр. 63).

- У сарадњи са надлежним институцијама анализирати сваку појединачну формалност (а према методолошком упутству).
- На интернет страници www.pscsrpska.vladars.net објавити позив пословној заједници да да своје примједбе и приједлоге за поједностављење.
- Усагласити приједлог плана за поједностављење или укидање процедура на нивоу оперативног тијела.
- МПП, као координатор пројекта, предлаже усаглашени план за поједностављење или укидање процедура Савјету пројекта
- У сарадњи са IFC / Свјетском банком извршити економску анализу потенцијалних уштеда усаглашеног плана поједностављења,
- Савјет пројекта анализира приједлоге и након тога се финални план поједностављења упућује Влади Републике Српске на усвајање и надлежним институцијама на реализацију.

Активност планирана у 2022. години

- Реализовати усаглашени план поједностављења.

Активност планирана у 2023. години

- Пратити садржај регистра и евентуално допунити план.

2. Индикатори резултата

Индикатор	Полазни (2021. година)	Прелазни циљ (2022. година)	Циљ (година)
Број поједностављених формалности и административних процедура у односу на укупан број	150/932	150/932	

3. Очекивани утицај на конкурентност

Мјера има директан утицај на конкурентност, с обзиром на то да се односи и на поједине области које се прате у међународним извјештајима, који оцјењују пословни амбијент, а тиме утиче и на привлачење, како домаћих тако и страних инвестиција. Поред оваквих извјештаја, пословна заједница би имала директне користи у смислу смањења трошкова и времена у прибављању појединих дозвола, потврда и рјешења.

4. Процјена трошкова активности и извор финансирања

Сам пројекат би требало реализовати у оквиру постојећих административних капацитета републичких институција, уз евентуалну савјетодавну подршку међународних организација, као што је IFC/WB.

Процес спровођења ове реформе подразумијева и примјену тзв. standard cost modela, који омогућава да се израчунају финансијски ефекти предложених поједностављења процедура, како за јавни буџет, тако и за пословну заједницу (у смислу смањења времена и трошкова).

5. Очекивани утицај на социјалне исходе, као што су запошљавање, смањење сиромаштва, једнакост и родно питање

Утицај је индиректан будући да се кроз унапређење пословног амбијента утиче на стварање услова за веће запошљавање и бољи социјални статус грађана.

6. Очекивани утицај на заштиту животне средине

Нема директног утицаја.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вјероватноћа (ниска или висока)	Планиране мјере ублажавања
Велики број укључених институција	Висока	Формирање савјета на највишем нивоу који прати рад институција
Велики обухват пројекта	Висока	Постојање формалне и јавно доступне почетне базе података, Усвајање јединствене методологије, Формално утврђене надлежне особе.

5.3.5. РЕФОРМЕ ЕКОНОМСКЕ ИНТЕГРАЦИЈЕ

17) Уређење области посредовања у промету непокретности

Анализа главних препрека

У Републици Српској потребно је усвојити европске стандарде у области посредовања у промету непокретности и нормативно уредити наведену област кроз доношење закона о посредовању у промету непокретности. Наведеним законским прописом јачаће се конкурентност привредних субјеката у сектору услуга и сузбиће се сива економија уз стварање услова за развој тржишта непокретности у Републици Српској, а што је у складу са постављеним циљевима у области уређења унутрашњег тржишта, заштите фер конкуренције и заштите потрошача.

На основу Закона о посредовању у промету непокретности⁶⁵ у 2021. години донијеће се подзаконски акти, међу којима и подзаконски акт којим се успоставља регистар посредника.

Анализа садашњег стања у Републици Српској у области посредовања у промету непокретности указује на следеће: високо учешће сиве економије у пословима посредовања у промету непокретности; некавалитетна услуга посредника; непостојање осигурања од одговорности; није одређена потребна стручна спрема за лице које обавља послове посредовања; посредници немају обавезу да прикажу сву документацију у вези са непокретношћу, нити да та документа, тј. копије докумената чувају; уговори о посредовању се у пракси ријетко закључују; уговори не садрже све потребне елементе, ни обавезе и одговорности посредника; провизије се често исплаћују у готовом, а не преко рачуна, чиме се доводи у питање контрола токова новца и опорезивање; Република нема адекватан извор података о обављеним трансакцијама у посредовању у промету непокретности (обим, врста, вриједност, по територији итд.); ангажовање нестручних лица на пословима посредовања, и то без закључења одговарајућег уговора у складу са законом којим се уређују радни односи, а то доводи до некавалитетног пружања услуге, велики број трансакција на тржишту непокретности обавља се уз посредовање нере-

⁶⁵ "Службени гласник Републике Српске", број 99/20.

гистрованих привредних субјеката, дакле у сивој зони економије, у којој не важе никаква правила, нити стандарди пословања, уз истовремено избјегавање плаћања пореза.

1. Опис мјере

Основни циљеви мјере уређења у области посредовања у промету непокретности јесу обезбјеђење високог степена правне сигурности за све учеснике у посредовању у промету непокретности, виши квалитет услуга у области посредовања по европским стандардима пословања, јачање конкурентности привредних субјеката у сектору услуга, сузбијање сиве економије и развој тржишта непокретности у Републици Српској.

Активност планирана у 2021. години

- Успостављање регистра лица који се баве посредовањем при промету непокретности, праћење ефеката донесеног закона на смањењу сиве економије, расту и развоју ове дјелатности и заштити учесника у промету непокретности (Министарство трговине и туризма - МТТ).

Активност планирана у 2022. години

- Ажурирање регистра лица који се баве прометом непокретности, праћење ефеката донесеног закона на смањењу сиве економије, расту и развоју ове дјелатности и заштити учесника у промету непокретности (МТТ).

2. Индикатори резултата

Индикатор	Полазни (2021)	Прелазни циљ (2022)	Циљ (година)
Повећан број регистрованих, односно легалних посредника у Републици Српској	15	30	-
Раст буџетских прихода	4.000	15.000	-

3. Очекивани утицај на конкурентност

Утицај на конкурентност се огледа у повећаном приливу новчаних средстава у буџет Републике Српске, затим правним уређењем ове дјелатности и стварањем лојалне конкуренције стварају се услови за развој и раст ове дјелатности, доприноси се сузбијању сиве економије и заштити учесника (и купаца и продаваца непокретности) у области посредовања у промету непокретности.

4. Пројекција трошкова активности и извор финансирања

За реализацију наведених активности нису потребна новчана средства.

5. Очекивани утицај на социјалне исходе, као што су запошљавање, смањење сиромаштва, једнакост и родно питање

Утицај на социјалне исходе, запошљавање и смањење сиромаштва се огледа у креирању нових радних мјеста, повећању запослености, расту животног стандарда, јачању куповне моћи становништва и побољшању пензионих, здравствених и социјалних фондова.

6. Очекивани утицај на заштиту животне средине

Нема утицај.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вјероватноћа (ниска или висока)	Планиране мјере ублажавања
Нема ризика	-	-

5.3.6. ОБРАЗОВАЊЕ И ВЈЕШТИНЕ

18) Унапређење повезаности образовања и тржишта рада и јачање приступа и квалитета образовања

Анализа главних препрека

Васпитање и образовање треба да преузме једну од кључних улога у развоју друштва преко квалитетног образовања, јер је квалитетно образовање ресурс за развој привреде и друштва у цјелини. Како би се достигло квалитетно образовање, примјерено захтјевима привредног, културног и друштвеног развоја Републике, примарни развојни циљ треба да буде унапређење васпитно-образовног система Републике Српске кроз јачање приступа и квалитета образовања. То значи да је неопходно омогућити сваком дјетету да буде укључено у процес васпитања и образовања од предшколског узраста, преко основне школе, до укључивања у средње школе, а касније и на високошколске установе.

Будући да су наставни планови и програми једна од основних компоненти образовног система, Министарство просвјете и културе (МПК) завршило је активности на ревизији и стандардизацији наставних планова и програма у области средњег образовања и васпитања, који су били основ за доношење истих, док је ревизија неких наставних планова и програма у области основног васпитања и образовања још у току. Отвореност према другим системима и интегрисано дјеловање свих релевантних субјеката важних за подизање стваралачких и производних квалитета радно способног становништва важни су за развој људских ресурса који треба бити приоритет Републике.

Препреке за раст и конкурентност у области образовања и вјештина су: неусклађеност уписних политика са захтјевима тржишта рада; недовољно изражена предузетничко-иновативна компонента у образовном процесу; практична настава и обука која се изводи ван образовних установа није доступна ученицима у предузећима, као и недостатак ментора у предузећима који би радили и пратили ученике; организовање практичне наставе у условима пандемије вируса корона (SARS-CoV-2), посебно у случају потребе организовања наставе на даљину, наставни процеси нису у довољној мјери прилагођени савременим методама и облицима рада у области образовања.

С друге стране, анализа стања на тржишту рада указује на недовољну флексибилност и ниску ефикасност тржишта рада које за посљедицу имају ниску стопу активности и запослености, постојање високе стопе дугорочне незапослености, ограничене могућности интеграције младих на тржиште рада.

1. Опис мјере

Систем предшколског васпитања и образовања, као услугу, потребно је учинити доступним што већем броју дјеце предшколског узраста, јер од укупног броја дјеце предшколског узраста (51.806) у 2020. години њих 13.274 похађа предшколске установе или 25%. Неопходно је наставити са активностима које доводе до повећања обухвата дјеце у неким од предшколских програма, посебно програма у години пред полазак у школу. Ради подизања квалитета образовања, потреб-

но је преиспитати структуру предшколског програма, јер се преко структуре дјелује на педагошки квалитет и исходе учења и развоја дјете.

Основно васпитање и образовање је обавезни дио система васпитања и образовања Републике Српске, који представља неопходан услов за свеукупни развој, сваког појединца и друштва у цјелини, и зато треба да је заснован на квалитету и отворености и у којем ће сваки ученик овладати квалитетним знањима и вјештинама које се могу међусобно повезивати и примјењивати у даљем школовању и у свакодневном животу, задовољавајући развојне потребе ученика и потребе друштва, а поштујући једнако право приступа и једнаке могућности сваког појединца без дискриминације по било ком основу. Квалитет основног образовања и васпитања је у вези са демографским, економским и социјалним промјенама у друштву.

Иако је завршена ревизија и стандардизација занимања, континуирано је потребно радити на усаглашавању струка и занимања, поготово с циљем лакшег прилагођавања програмских садржаја новим захтјевима тржишта рада локалних заједница. У контексту одрживог развоја локалних заједница потребно је радити и на дефинисању нових занимања, потребних тржишту рада, кроз израду огледног наставног програма, који би у процесу примјене био праћен, а послје евалуације програма, размотрана оправданост његовог увођења у систем образовања. Стандарди занимања засновани на компетенцијама и исходима учења даће основне мјере за даље активности у редифинисању постојеће номенклатуре занимања, односно класификације занимања, која је подложна сталној ревизији у смислу измјена и допуна, а у складу са потребама тржишта рада. Класификација занимања је подложна сталној ревизији, у смислу измјена и допуна, а у складу са потребама тржишта рада, послодаваца и привредне заједнице, уз континуирану сарадњу са институцијама образовања. Данашњи развој тржишта рада, прије свега, захтијева ново дефинисање занимања у складу са савременим захтјевима радног мјеста, односно у складу са описима задатака, које појединац треба да извршава.

Имајући у виду значај средњег стручног образовања за привредни развој Републике Српске, створене су претпоставке за реорганизацију Завода за образовање одраслих, који би требало да се бави анализом и повезивањем са тржиштем рада.

Континуиране активности у периоду 2021-2023. године

- Финансирање и подршка организације програма пред полазак у школу ради повећања обухвата дјете предшколским васпитањем и образовањем (МПК, јединице локалне самоуправе): 2021. године до 50%, 2022. године до 55%, 2023. године до 60%.

- Анализа исхода учења у Програму предшколског васпитања и образовања и наставним плановима и програмима у школама на основу извршене анализе (МПК и Републички педагошки завод):

1) 2021. година - ново структурирање исхода учења у Програму предшколског васпитања и образовања на основу извршене анализе (МПК и Републички педагошки завод),

2) 2022. година - реконструкција исхода учења дјете на основу нове структуре у Програму предшколског васпитања и образовања и усвајање новог Програма,

3) 2023. година - анализирати исходе учења постојећих наставних планова и програма; дефинисати минималне стандарде знања који сваки ученик мора да постигне; израдити каталоге знања по предметним програмима; израдити флексибилне програмске садржаје - до 20% садржаја који креирају наставници, ученици и школа у сарадњи са локалном заједницом; у складу са потребама тржишта рада развој нових наставних планова и програма или ревидирањем постојећих.

- Креирати уписну политику у складу са реалним потребама тржишта рада и развојним политикама Републике Српске, а на бази процјена потреба на тржиштима рада локалних заједница.

Активности планиране у 2021. години

- Подизање квалитета основног васпитања и образовања: унапређење услова рада школе и модернизација процеса наставе у основном васпитању и образовању, унапређење подршке надареним и талентованим ученицима, успостављање система идентификације и праћења надарених и талентованих ученика, организовање обуке за наставнике и стручне сараднике ради подстицања развоја надарених и талентованих, дефинисање стандарда знања који описују ниво квантитета и квалитета знања и вјештина које ученик постиже на завршетку одређеног нивоа образовања, континуирано унапређење квалитета уџбеника и других наставних средстава у складу са модернизованим наставним плановима и програмима - дигитализација, унапређење организовања наставе на даљину за вријеме трајања пандемије вируса корона - SARS-CoV-2 (МПК, Републички педагошки завод, Завод за уџбенике, факултети, научне институције и др.).

- Наставити пројекат опремања свих учионица и кабинета најмодернијим училима и комуникацијским алатима (један ђак - један иред или лаптоп; видео-бим, озвучење, паметне табле и друго; 5G у свим школама) користећи интелектуални и материјални капацитет домаћих компанија - пројектом дефинисати број школа у првој години.

- Дефинисати минималне стандарде знања који сваки ученик мора да постигне; Израдити каталоге знања по предметним програмима; израдити флексибилне програмске садржаје - до 20% садржаја који креирају наставници, ученици и школа у сарадњи са локалном заједницом.

Активности планиране у 2022. години

- Обезбиједити обухват ученика основне школе 98%; обезбиједити већу индивидуализацију наставе и примјену средстава, облика и метода рада у складу са потребама надарених и талентованих ученика; примјењивати посебне програме подршке кроз такмичења, награде, стипендије, истраживачке кампове, посјете научним центрима, изложбе, фестивале науке; унапређивати облике сарадње школе и родитеља надарене и талентоване дјете кроз организовање љетње школе за надарене и талентоване ученике; подстицати цјеложивотно учење, учење учења и усавршавају програме за подршку свеобухватном развоју ученика (МПК, Републички педагошки завод, Завод за уџбенике, факултети, научне институције и др.).

- Основати ресурсни центар за инклузивно васпитање и образовање (МПК, локалне заједнице, РПЗ, институти).

- Завршити пројекат опремања свих учионица и кабинета најмодернијим училима и комуникацијским алатима (један ђак - један иред или лаптоп; видео-бим, озвучење, паметне табле и друго; 5G у свим школама) користећи интелектуални и материјални капацитет домаћих компанија - пројектом дефинисати број школа у првој години.

Активност планирана у 2023. години

- Повећати обухват ученика на 99% у основном васпитању и образовању, израдити нове наставне планове и програме, развити наставне планове и програме за талентоване и даровите ученике, опремити школе савременом опремом што подразумева увођење дигиталних учионица и уџбеника за организовање редовне наставе али и наставе на даљину.

2. Индикатори резултата

Индикатор	Полазни (година)	Прелазни циљ (година)	Циљ (година)
Повећање обухвата предшколске дјеце образовањем	2021.	2022.	2023.
Нови/иновирани наставни планови и програми	2021.	2022.	2023.
Проценат обухвата ученика основним васпитањем и образовањем	2021. (98%)	2022. (98%)	2023. (99%)
Нови наставни планови и програми;	2021.	2022.	2023.
Нови наставни планови и програми за талентоване и даровите ученике			
Ресурсни центар	2021.	2022.	2023.
Унапређење система образовања код послодавца с циљем што ранијег увођења ученика у свијет рада, те повећање часова практичне наставе код послодавца	2021.	2022.	2023.

3. Очекивани утицај на конкурентност

Повећање ефикасности образовања, па посредно, и тржишта рада у значајној мјери ће утицати на конкурентност привреде Републике Српске, чији је крајњи циљ смањење стопе незапослености. Улагање на сваком нивоу образовања ствара одређене исходе на сваком од њих, али се то улагање одражава и на касније нивое образовања, на наредно учење, те даље унапређење образовања има дугорочни утицај на унапређење конкурентности и смањења стопе незапослености.

4. Пројена трошкова активности и извор финансирања

У овом моменту није могуће процијенити фискалне ефекте, будући да се ради о мјери која ће се реализовати у средњорочном периоду.

5. Очекивани утицај на социјалне исходе, као што су запошљавање, смањење сиромаштва, једнакост и родно питање

Повећање конкурентности привреде Републике Српске и њене атрактивности за страна улагања, кроз повећање ефикасности тржишта рада има директне утицаје на запошљавање и социјални положај становништва. Повећање ефикасности образовања, па посредно и тржишта рада, у значајној мјери ће утицати на конкурентност привреде Републике Српске чији је крајњи циљ смањења стопе незапослености. Такође, “профит”, односно “поврат” на улагање у раном периоду живота је неколико пута већи у односу на уложено, имајући у виду да су ефекти ране стимулације и учења многобројни: боље здравствено стање појединца и младих уопште, нижа потрошња за здравствену и социјалну заштиту, као и мањи проценат изражених девијантних и социјално неприхватљивих облика понашања, бољи образовни резултати, већа радна продуктивност, те већи економски раст и више прихода од пореза за државу. Такође, квалитетно основно васпитање и образовање је претпоставка за функционалан и квалитетан развој других нивоа образовања.

6. Очекивани утицај на заштиту животне средине

Мјера је неутрална када је ријеч о утицају на заштиту животне средине.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вјероватноћа (ниска или висока)	Планиране мјере ублажавања
Велики број укључених партнера који утичу на потребну веома детаљну и свеобухватну анализу потребних занимања по свакој јединици локалне самоуправе.	висок	Јединица локалне управе да планира упис у складу са потребама тржишта рада
Низак ниво запошљавања активних тражилаца посла	висока	Проходност вертикална и хоризонтална између образовања и послодавца
Образовање ученика у условима пандемије	висок	Обезбјеђење услова за организовање наставе на даљину
Недостатак ресурса и капацитета за измјену програма	ниска	Ангажовање експерата за израду програма
Недовољна информисаност родитеља о значају раног учења	низак	Медијско промовисање важности раног учења
Недостатак финансијских средстава		

5.3.7. ЗАПОШЉАВАЊЕ И ТРЖИШТЕ РАДА**19) Повећање ефикасности тржишта рада и институционално јачање Завода за запошљавање путем унапређења услуга корисницима****Анализа главних препрека**

Иако су у посљедњих неколико година на тржишту рада примјетни позитивни трендови који се првенствено огледају у смањењу броја незапослених лица и укупном повећању броја запослених, постоји простор за значајнији напредак у овом пољу. Значајан изазов представља чињеница да је значајан број радно способне популације неактиван на тржишту рада, а нарочито жене⁶⁶. Осим неактивности, веома је неповољна квалификациона и старосна структура незапослених. Око 30% лица која се налазе на евиденцији незапослених је старосне доби преко 50 година, а око 20% лица која се налазе на евиденцији незапослених је без квалификација и полуквалификовани су.

Законом о измјенама и допунама Закона о посредовању у запошљавању и правима за вријеме незапослености остварен је напредак у раду Завода за запошљавање издвајањем права на здравствено осигурање из Завода. На тај начин знатно је ојачана посредничка улога Завода за запошљавање и добијени су прецизнији подаци активних тражилаца запослења. Тиме је омогућено боље планирање, одређивање циљних група и спровођење активних мјера на тржишту рада.

На пољу социјалног дијалога између Владе и репрезентативних представника социјалних партнера на нивоу Републике у вези са закључивањем Општег колективног уговора, поред великог броја иницијатива Савеза синдиката Републике Српске, није постигнут договор око текста Општег колективног уговора. Такође, социјални дијалог синдиката и удружења послодавца на нижим нивоима организовања (подручја, области и гране) није до сада дао конкретне резултате у погледу закључивања посебних - гранских колективних уговора.

⁶⁶ Према подацима из Анкете о радној снази за 2018. годину Републичког завода за статистику Републике Српске, укупна стопа активности се и даље креће око 47% и значајно је виша код мушкараца (56,9%) него код жена (36,5%).

Једна од препрека за раст и конкурентност у области запошљавања и тржишта рада је и низак ниво запошљавања активних тражилаца посла и релативно лоша квалификациона и старосна структура регистрованих незапослених лица (више од 22% од укупног броја незапослених лица су лица без квалификација или су полуквалификовани радници, а лица старија од 50 година свих квалификационих структура чине око 30% активне понуде на тржишту рада)⁶⁷.

Закон о раду, који је у примјени од 2016. године, у значајној мјери је утицао на побољшање ситуације на тржишту рада Републике Српске, у смислу смањивања ригидности процедура запошљавања и отпуштања, те квалитетнијег и прецизнијег уређивања права и обавеза по основу рада. Иако је примјена тог закона генерално оцијењена као врло позитивна, у примјени појединих одредаба уочени су одређени проблеми и недостаци. У том смислу, формирана је радна група, коју чине представници Владе, инспекције рада и репрезентативних социјалних партнера, која има задатак да разматра потенцијалне измјене и допуне овог системског закона.

1. Опис мјере

У реализацији мјере Повећање ефикасности тржишта рада и институционално јачање Завода путем унапређења услуга корисницима, као наставка реформи Завода за запошљавање остварен је дјелимичан успјех, јер се ова мјера спроводи од 2017. године. Наиме, овом мјером, као кључна активност повећања ефикасности тржишта рада Републике Српске, планирана је реформа и редифинисање улоге јавне службе за запошљавање - ЈУ Завод за запошљавање Републике Српске, у складу са усвојеним стратешким циљевима из Стратегије запошљавања Републике Српске 2016-2020. и Акционим планом запошљавања у Републици Српској за 2019. и 2020. годину.

Кроз планиране измјене и допуне Закона о раду потребно је квалитетније и прецизније уредити поједине области (репрезентативност синдиката и удружења послодаваца, утврђивање минимума обима појединих права по основу рада, приступи заштите права по основу рада), те извршити одређене техничке корекције.

У току 2021. године потребно је почети припрему и израду новог средњорочног стратешког документа за област запошљавања и заштите и здравља на раду.

Активности планиране у 2021. години

- Унапређење социјалног дијалога кроз јачање улоге Економско-социјалног савјета и рада других трипартитних тијела на припреми и изради прописа и стратешких документа из области рада, запошљавања и заштите на раду са циљем стварања повољног амбијента за достојанствен рад, повећање животног стандарда радника и доприноса укупним мјерама Владе Републике Српске за задржавање радника у Републици Српској.

- Припремљен Закон о измјенама и допунама Закона о раду и упућен у парламентарну процедуру, што подразумева јасно и једнообразно дефинисање појма плате и елемената за утврђивање плате, прецизно дефинисање појма најниже плате (Министарство рада и борачко инвалидске заштите - МРБИЗ, у сарадњи са социјалним партнерима).

- Припремљен Закон о заштити од узнемиравања на раду и упућен у парламентарну процедуру (МРБИЗ у сарадњи са социјалним партнерима).

- Припремљен Закон о измјенама и допунама Закона о заштити на раду, који је упућен у парламентарну процедуру (МРБИЗ у сарадњи са социјалним партнерима)

- Израђен нови средњорочни план стратешког документа у области запошљавања; ова активност подразумева укључивање свих релевантних чинилаца на тржишту рада и детаљне анализе стања у овој области (МРБИЗ у сарадњи са социјалним партнерима)

- Израђена Стратегија заштите на раду 2021-2024. године (МРБИЗ у сарадњи са социјалним партнерима).

- Израђен Акциони план за реализацију Стратегије у области заштите на раду 2021-2024; за 2021. годину - ова активност подразумева укључивање свих релевантних чинилаца заштите здравља на раду (МРБИЗ у сарадњи са социјалним партнерима).

- Наставак реализације Програма социјалног збрињавања радника који су у процесу приватизације, стечаја и ликвидације предузећа остали без запослења (МРБИЗ у сарадњи са социјалним партнерима).

- Пројекте подршке запошљавања потребно доминантно (90%) усмјерити према приватном и реалном сектору, односно радним мјестима на којима се ствара виши ниво додате вриједности, водећи рачуна о висини плата, одрживости радног мјеста, односно могућностима задржавања запосленог на наведеном радном мјесту чиме се повећава и ефикасност утрошка јавних средстава.

- Истрајати на систему подстицаја запошљавања у приватном сектору на принципима једнаких права и могућности за све послодавце/послодавци подношењем захтјева на крају године остварују поврат уплаћених доприноса и пореза на доходак за увећан број радника у односу на претходну годину/потписивањем уговора са Заводом послодавац се обавезује да ће задржати наведени број радника двије године од дана ступања радника на рад, без обзира на то да ли су потенцијални радници били на евиденцији Завода или нису били⁶⁸.

- Донесен Правилник о програму усавршавања знања и других питања у вези са усавршавањем знања лица за заштиту и здравље на раду.

- Припремљена Информација о реализацији Акционог плана запошљавања за 2020. годину.

- Припремљен Акциони план запошљавања за 2021. годину (МРБИЗ у сарадњи са социјалним партнерима).

- Припремљена Информација о реализацији Стратегије запошљавања 2016-2020. за период 2018-2020. године,

- Припремљена Информација о стању у области пензијског и инвалидског осигурања у Републици Српској.

Активности планиране у 2022. години

- Припремљена Информација о реализацији Акционог плана за реализацију Стратегије заштите на раду 2021-2024. године за 2021. годину.

- Припремљена Информација о стању у области пензијског и инвалидског осигурања у Републици Српској.

- Урађена Информација о реализацији акционог плана запошљавања за 2021. годину.

- Урађен Акциони план запошљавања за 2022. годину.

- Припремљена Информација о реализацији Акционог плана запошљавања за 2021. годину.

- Припремљен Акциони план за реализацију Стратегије заштите на раду за 2021-2024. годину за 2022. годину.

⁶⁷ Извор ЈУ Завод за запошљавање Републике Српске на дан 31. мај 2019. године.

⁶⁸ Кроз израду АП запошљавања за 2021. годину ова мјера ће бити разрађена кроз програме запошљавања.

Активности планиране у 2023. години

- Припремљена Информација о реализацији Акционог плана за реализацију Стратегије заштите на раду за 2021-2024. годину за 2022. годину.

- Припремљен Акциони план за реализацију Стратегије заштите на раду 2021-2024. годину за 2023. годину (МРБИЗ у сарадњи са социјалним партнерима).

- Урађена Информација о реализацији Акционог плана запошљавања за 2022. годину.

- Урађен Акциони план запошљавања за 2023. годину (МРБИЗ у сарадњи са социјалним партнерима).

- Донесен Правилник о превентивним мјерама за безбједан и здрав рад у шумарству.

- Донесен Правилник о превентивним мјерама за безбједан и здрав рад младих.

- Припремљена Информација о стању у области пензијског и инвалидског осигурања у Републици Српској.

- Припремљен Закон о престанку важења Закона о евиденцијама у области рада и здравственог осигурања,

- Припремљена анализа примјене Закона о раду (МРБИЗ у сарадњи са социјалним партнерима).

- Припремљен Закон о измјенама и допунама Закона о Економско-социјалном савјету (МРБИЗ у сарадњи са социјалним партнерима).

- Припремљен Закон о измјенама и допунама Закона о посредовању у запошљавању и правима за вријеме незапослености (МРБИЗ у сарадњи са социјалним партнерима).

- Припремљен Закон о измјенама и допунама Закона о мирном рјешавању радних спорова (МРБИЗ у сарадњи са социјалним партнерима).

2. Индикатори резултата

Индикатор	Полазни (2020. година)	Прелазни циљ (2021. година)	Циљ (2022. година)
Укупан број активних тражилаца посла	85.000	80.000	80.000
Број регистрованих колективних уговора	3	4	3
Број радника који су прошли на Програму социјалног збрињавања	2.200	1.500	3.500

3. Очекивани утицај на конкурентност

Завод за запошљавање Републике Српске ослобођен је сервисирања услуга здравственог осигурања, одвајањем активних тражилаца посла од лица која су на евиденцији ради остваривања права на здравствено осигурање и других права чије остваривање је условљено статусом незапослености. Одвајањем активних од пасивних тражилаца посла, ојачана је посредничка улога Завода за запошљавање са сврхом посредовања за лица која активно траже запослење и унапријеђена сарадња са послодавцима.

4. Пројекција трошкова активности и извор финансирања

Што се тиче новчане накнаде, буџетом за 2020. годину планирано је 18.300.000 КМ, а са 30. јуном 2020. године утрошено је укупно 11.649.816 КМ, што значи да је извршење 64% у односу на годишњи план. То значи да је остварење веће за 14% у односу на извршење периодичног плана. На основу претходно наведених података, постоји тенденција пораста корисника новчане накнаде и средстава за њену исплату, јер је у јулу 2020. године исплаћено на име новчане накнаде 3.112.513 КМ. Према наведеном, може се предвидјети да ће у овој години бити потребно око 25.000.000 КМ на име исплате новчане накнаде, а пројекција за 2021. годину би била 23.500.000 КМ, за 2022. годину 24.000.000 КМ и 2023. годину 24.500.000 КМ.

Што се тиче износа средстава за активне мјере, Завод за запошљавање у наредном периоду, односно у периоду од 2021-2023. године неће имати средства за активне мјере, па због тога не може да стоји да је извор средстава за активне мјере Завода за запошљавање Републике Српске.

Реализација ове мјере захтијева додатне трошкове. Анализа трошкова Завода за запошљавање⁶⁹:

	2021.	2022.	2023.
Износ средстава за исплату накнада за незапосленост	4.500.000	1.830.000	2.013.000
Износ средстава за активне мјере ⁷⁰	2.100.000	1.630.000	1.613.000
Износ средстава за финансирање програма запошљавања рањивих категорија ⁷¹	1.000.000	1.000.000	1.000.000
Остали трошкови (плате, материјални трошкови, докуп стажа за незапосленост, нефинансијска имовина)	700.000	500.000	400.000
Износ средстава за програм социјалног збрињавања радника	5.400.000	5.000.000	5.000.000
Укупно	13.700.000	9.960.000	10.026.000

За реализацију мјере 1. потребна су додатна средства из буџета Републике Српске због санирања посљедица COVID 19 и средства Завода за запошљавање Републике Српске. За реализацију Програма социјалног збрињавања радника користиће се редовна средства из буџета Републике Српске.

5. Очекивани утицај на социјалне исходе, као што су запошљавање, смањење сиромаштва, једнакост и родно питање

Јачање посредничке улоге Завода за запошљавање и повећање квалитета услуга посредовања и боље циљање активних политика запошљавања, засигурно ће утицати на већу подршку запошљавању.

Имајући у виду да је: 1) измјенама Закона о посредовању у запошљавању и правима за вријеме незапослености дошло до повећања износа новчане накнаде, 2) истовремено дошло до измјена Закона о доприносима који је директно утицао на значајно смањење редовног прихода завода, 3) због посљедица COVID 19 дошло до значајног повећања броја корисника

⁶⁹ Завод је доставио анализу трошкова за исплату новчаних накнада и кретање осталих трошкова које Завод има, а који су посљедица повећања висине новчаних накнада и дужине прије истих, у односу на број корисника узрокованих COVID 19, а с друге стране смањена стопа доприноса за осигурање од незапослености.

⁷⁰ Средства Завода за запошљавање Републике Српске.

⁷¹ Средства из буџета Републике Српске.

новчаних накнада за вријеме незапослености, доводи се у питање и исплата и редовност исплата новчаних накнада за вријеме незапослености, што има директан утицај на социјалне исходе.

6. Очекивани утицај на заштиту животне средине

Ова мјера има неутралан утицај на заштиту животне средине.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вјероватноћа (ниска или висока)	Планиране мјере ублажавања
Одлагање примјене Закона о измјенама и допунама Закона о посредовању у запошљавању и правима за вријеме незапослености од 1. јануара 2020. године	ниска	Примјена Закона о измјенама и допунама Закона о посредовању у запошљавању и правима за вријеме незапослености од 1. јануара 2020. године
Нису закључени колективни уговори	ниска	Закључивање колективних уговора
Није припремљен Закон о измјенама и допунама Закона о раду	ниска	Припремљен Закон о измјенама и допунама Закона о раду
Није припремљен Закон о заштити од узнемиравања на раду	ниска	Припремљен Закон о заштити од узнемиравања на раду
Није припремљен Закон о измјенама и допунама Закона о заштити на раду	ниска	Припремљен Закон о измјенама и допунама Закона о заштити на раду
Није израђена Стратегија запошљавања 2021-2025.	ниска	Израђена Стратегија запошљавања 2021-2025. године
Није израђена Стратегија заштите на раду 2021-2024.	ниска	Израђена Стратегија заштите на раду 2021-2024. године

5.3.8. СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА И ИНКЛУЗИЈА

20) Унапређење система социјалне заштите

Анализа главних препрека

С обзиром на то да је ријеч о комплексној области, која је уједно и социјално осјетљива, неопходна је стручна, детаљна и пажљива анализа стања. Такође, ризик и препреке представља и тачност података добијених од јединица локалне самоуправе и недостатак средстава неопходних за оснивање и рад завода за социјалну заштиту.

1. Опис мјере

Кључне мјере у области социјалне заштите у периоду 2021-2023. године су:

- 1) оснивање завода за социјалну заштиту,
- 2) израда стратегије социјалне заштите Републике Српске,
- 3) надоградња SOTAC електронске базе података и увезивање са осталим изворима електронских података.

Завод за социјалну заштиту прати и проучава социјалне појаве и проблеме, израђује анализе и извјештаје о стању у области социјалне заштите и предлаже мјере за унапређивање социјалне заштите, развија стандарде, критеријуме и нормативе за обављање стручних послова у области социјалне заштите, обавља стручне послове који се односе на развој, праћење и осигурање квалитета рада запослених у социјалној заштити, министарству надлежном за социјалну заштиту предлаже план усавршавања кадрова са планом приоритетних програма обуке у социјалној заштити, унапређује базе података од значаја за систем социјалне заштите, организује усавршавање стручних радника, прати примјену стандарда услуга социјалног рада и социјалне заштите, израђује за републичке органе или установе стручне елаборате и на њихов захтјев даје стручно мишљење о појединим питањима из области социјалне заштите и социјалне политике, спроводи истраживања у области социјалне заштите, објављује резултате свога рада, податке и публикације из оквира своје дјелатности, сачињава и публикује монографије, часописе и зборнике радова, стручне приручнике, водиче, информаторе, студије и примјере добре праксе, иницира, учествује и организује научне и стручне скупове и сарађује са домаћим и међународним организацијама.

Стратегија социјалне заштите одговара на потребе друштва и дефинише правце за даљи развој политика социјалне заштите и ефективније и ефикасније увезивање политика социјалне заштите са развојним приоритетима и другим секторима. Циљ стратегије социјалне заштите је развијање интегративне и одрживе социјалне заштите која развија услуге за очување и побољшање квалитета живота и благостања рањивих и маргинализованих група и појединаца, пружа подршку породицама у задовољавању животних потреба, ствара једнаке могућности за самостални живот и независност појединаца, подстиче социјално укључивање у заједницу и предупредује зависност од социјалних служби и на тај начин пружа допринос економском просперитету и одрживом развоју Републике Српске.

Побољшањем перформанси базе података SOTAC успоставиће се алат за бржи и лакши унос и обраду података у систему социјалне заштите. Увезивањем са осталим регистрима електронских података олакшаће се корисницима подношење захтјева за остваривање права из социјалне заштите.

Активности планиране у 2021. години

- Усаглашавање и спровођење процедура за оснивање Завода; анализа стања социјалне заштите у Републици Српској и формирање радне групе за израду стратегије; анализа стања SOTAC базе, надоградња постојеће базе података са апликацијом и увезивање са осталим изворима електронских података.

Активности планиране у 2022. години

- Праћење и усклађивање рада завода; активности израде текста стратегије социјалне заштите Републике Српске; праћење и увезивање SOTAC базе са осталим изворима електронских података.

Активности планиране у 2023. години

- Праћење и усклађивање легислативе у области дјеловања завода за социјалну заштиту.
- Усвајање стратегије социјалне заштите Републике Српске; праћење и увезивање SOTAC базе са осталим изворима електронских података.

2. Индикатори резултата

Индикатор	Полазни (2020. година)	Прелазни циљ (2021. година)	Циљ (2022. година)
Основен и функционалан Завод за социјалну заштиту		x	
Усвојена Стратегија социјалне заштите Републике Српске са акционим плановима			
Успјешан и континуиран процес доградње и увезивања базе SOTAC са осталим изворима електронских података			

3. Очекивани утицај на конкурентност

Мјера нема утицај на конкурентност.

4. Пројена трошкова активности и извор финансирања

У овом моменту није могуће процијенити трошкове свеукупне реформе. Средства за реформу здравственог система биће обезбијеђена из буџета Републике Српске, а дио средстава за финансирање реформе биће обезбијеђен кроз подршку међународних финансијских институција.

5. Очекивани утицај на социјалне исходе, као што су запошљавање, смањење сиромаштва, једнакост и родно питање

Дјеловање завода за социјалну заштиту допринијеће унапређењу система социјалне заштите, чији циљ је очување социјалне сигурности свих грађана Републике Српске, и квалитету стручног рада и развоја социјалне политике Републике Српске. Израда стратегије социјалне заштите допринијеће унапређењу система социјалне заштите и адекватнијој социјалној подршци грађанима Републике Српске и смањењу социјалне искључености, унапређивању међугенерациске солидарности, оснаживању и подршци породицама и вулнерабилним категоријама. Надоградња SOTAC електронске базе података и увезивање са осталим изворима електронских података допринијеће смањеној употреби папирних документа и ефикаснијем и бржем обезбјеђењу права из социјалне заштите, што је предуслов за брже и ефикасније функционисање система социјалне заштите у Републици Српској, његово модернизовање и развој информационих технологија.

6. Очекивани утицај на заштиту животне средине

Нема утицај на заштиту животне средине.

7. Потенцијални ризици

Ризик	Вјероватноћа (ниска или висока)	Планиране мјере ублажавања
Тачност података добијених од јединица локалне самоуправе и недостатак финансијских средстава		Није могуће дефинисати алтернативне мјере
Недостатак финансијских средстава неопходних за оснивање и рад Завода за социјалну заштиту		Није могуће дефинисати алтернативне мјере
Недостатак средстава у буџету и незаинтересованост донатора за подршку		
Дуг период приликом анализе стања		

6. ТРОШКОВИ И ФИНАНСИРАЊЕ СТРУКТУРНИХ РЕФОРМИ

Питања трошкова и извора финансирања структурних реформи, процјена трошкова активности и извор финансирања појединачних реформи дати су у поглављу 5. У појединим случајевима није било могуће процијенити трошкове и/или изворе финансирања, док за неке од активности нису потребна додатна новчана средства. Као што је приказано у претходном поглављу, значајан број активности биће финансиран из буџета, те једним дијелом из донација и кредита међународних институција, како је детаљно приказано у поглављу 5. по појединачним реформама.

7. ИНСТИТУЦИОНАЛНА ПИТАЊА И УКЉУЧЕНОСТ ЗАИНТЕРЕСОВАНИХ СТРАНА

У оквиру процеса израде ПЕРРС 2021-2023. године Влада Републике Српске је на 84. сједници, одржаној 20. августа 2020. године, разматрала и усвојила Информацију о активностима на изради Програма економских реформи Републике Српске за период 2021-2023. године и координацији активности везаних за припрему Програма економских реформи БиХ за период 2021-2023. године. Такође, Влада Републике Српске именовала је Тим Републике Српске за израду ПЕРРС 2021-2023, те задужила сва министарства и институције Републике Српске да у пуном капацитету учествују у процесу израде ПЕРРС 2021-2023, изврше дијагностику, анализу стања, идентификују кључне препреке за конкурентност и инклузивни раст и да сачине приједлоге кључних реформи за наредни период које би отклониле претходно идентификоване препреке и нове препреке изазване пандемијом COVID 19. Даље, Влада Републике Српске задужила је координатора из Републике Српске да процес израде Програма економских реформи БиХ 2021-2023. врши искључиво тако да Република Српска остане јасно видљива у процесу и документу, у складу са уставним овлашћењима и надлежностима институција Републике Српске.

У оквиру процеса израде документа пружена је техничка помоћ у виду радионица у организацији Центра за извршеност у финансијама (CEF) из Словеније, одржаних у оквиру пројекта *Јачање капацитета ресорних министарстава за процјену фискалних импликација структурних реформи, који се финансира из средстава Вишекорисничке IPA Европске уније*.

У току процеса израде дијагностике, анализе стања и дефинисања нацрта реформи, вршене су консултације и затражени су приједлози социјалних партнера Владе Републике Српске, односно Уније удружења послодаваца Републике Српске, Привредне коморе Републике Српске и Савеза синдиката Републике Српске, који су доставили приједлоге за ПЕРРС 2021-2023. године.

Имајући у виду све претходно наведено, а са намјером да у потпуности прати методологију и Смјернице Европске комисије за израду документа који дефинишу економске политике за наредни средњорочни период, Програм економских реформи Републике Српске за период 2021-2023. године по пети пут биће достављен Народној скупштини Републике Српске на разматрање и усвајање.

ПРИЛОГ

Табела 2а: Изгледи буџета опште владе – Република Српска

			2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
		ESA код	год.	год.	год.	год.	год.
			X - 2	X - 1	X	X + 1	X + 2
				ниво	% БДП		
	Нето кредитирање (B9) по подсекторима						
1.	Шири влада	S13	-12,2	-5,8	-3,0	-2,0	-1,0
2.	Централна влада	S1311	-39,1	-5,1	-3,0	-2,2	-1,4
3.	Државна влада	S1312	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
4.	Локална влада	S1313	-14,2	-0,5	-0,1	-0,1	0,0
5.	Фондови социјалне сигурности	S1314	41,2	-0,2	0,1	0,3	0,4
	Шири влада (S13)						
6.	Укупан приход	TP	4.462,5	40,6	38,8	38,3	38,1
7.	Укупна потрошња	TE	4.474,7	46,3	41,8	40,3	39,1
8.	Нето задуживање/кредитирање	EDP.B9	-12,2	-5,8	-3,0	-2,0	-1,0
9.	Издаци по каматама	EDP.D41 укљ. FISIM	128,9	1,2	1,3	1,4	1,5
10.	Примарни биланс		116,7	-4,6	-1,7	-0,5	0,5
11.	Једнократне и друге привремене мјере		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Компоненте прихода						
12.	Укупан порез (12 = 12a + 12b + 12c)		2.427,4	21,4	20,5	20,6	20,7
12.a	Порез на производњу и увоз	D2	1.967,2	17,1	16,5	16,6	16,8
12.b	Текући порези на приход и богатство	D5	456,3	4,2	4,0	4,0	3,9
12.c	Порез на капитал	D91	3,9	0,0	0,0	0,0	0,0
13.	Социјални доприноси	D61	1.611,6	15,2	15,0	14,7	14,5
14.	Приход од имовине	D4	85,4	0,8	0,7	0,7	0,7
15.	Остало (15 = 16 - (12 + 13 + 14))		338,1	3,1	2,6	2,2	2,1
16 = 6	Укупан приход	TP	4.462,5	40,6	38,8	38,3	38,1
п. м.: Пореско оптерећење (D2 + D5 + D61 + D91 - D995)			4.039,0	36,6	35,5	35,4	35,3
Одабране компоненте потрошње							
17.	Колективна потрошња	P32	1.297,7	13,4	12,1	11,7	11,3
18.	Укупни социјални трансфери	D62 + D63	2.127,5	21,0	20,6	20,1	19,7
18.a	Неновчани социјални трансфери	P31 = D63	744,6	7,3	7,2	7,0	6,9
18.b	Остали социјални трансфери осим неновчаних	D62	1.382,9	13,6	13,4	13,1	12,8
19 = 9.	Издаци по каматама (укљ. FISIM)	EDP.D41 + FISIM	128,9	1,2	1,3	1,4	1,5
20.	Субвенције	D3	154,7	2,5	1,5	1,3	1,2
21.	Формација бруто фиксног капитала	P51	420,9	4,5	2,3	1,9	1,7
22.	Остало (22 = 23 - (17 + 18 + 19 + 20 + 21))		345	3,8	4,0	3,9	3,7
23.	Укупна потрошња	TE	4.474,70	46,3	41,8	40,3	39,1
	п. м. накнада запосленима	D1	991,1	10,1	9,8	9,5	9,1

НАПОМЕНА

У табели су консолидовани подаци за ниво опште владе Републике Српске, који обухвата ниво централне владе Републике Српске (буџет Републике Српске, корисници буџета Републике Српске унутар и изван Главне књиге трезора који имају властите рачуне, подаци о средствима од пројекта финансираних из иностранства и средствима са escrow рачуна), ниво јединица локалне самоуправе и фондови социјалне сигурности.

Табела 2б: Изгледи буџета опште владе – Република Српска

		ESA код	год.	год.	год.	год.	год.
			X - 2	X - 1	X	X + 1	X + 2
				ниво	у мил. KM		
	Нето кредитирање (B9) по подсекторима						
1.	Шира влада	S13	-12,2	-629,5	-335,5	-228,9	-124,5
2.	Централна влада	S1311	-39,1	-553,7	-335,2	-252,5	-167,3
3.	Државна влада	S1312	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
4.	Локална влада	S1313	-14,2	-57,1	-10,2	-6,1	-1,2
5.	Фондови социјалне сигурности	S1314	41,2	-18,7	10,0	29,7	44,0
	Шири влада (S13)						
6.	Укупан приход	TP	4.462.5	4.416.3	4.365.5	4.487.3	4.646.1

7.	Укупна потрошња	TE	4.474,7	5.045,7	4.701,0	4.716,2	4.770,6
8.	Нето задуживање/кредитирање	EDP.B9	-12,2	-629,5	-335,5	-228,9	-124,5
9.	Издаци по каматама	EDP.D41 укљ. FISIM	128,9	128,9	144,7	166,3	179,7
10.	Примарни биланс		116,7	-500,6	-190,8	-62,6	55,2
11.	Једнократне и друге привремене мјере		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Компоненте прихода							
12.	Укупан порез (12 = 12a + 12b + 12c)		2.427,4	2.328,9	2.308,1	2.417,5	2.529,9
12.a	Порез на производњу и увоз	D2	1.967,2	1.867,3	1.851,5	1.948,9	2.046,1
12.b	Текући порези на приход и богатство	D5	456,3	456,7	452,5	464,4	479,4
12.c	Порез на капитал	D91	3,9	4,8	4,1	4,2	4,4
13.	Социјални доприноси	D61	1.611,6	1.654,4	1.685,6	1.727,4	1.770,3
14.	Приход од имовине	D4	85,4	91,1	83,4	87,0	91,3
15.	Остало (15 = 16 - (12 + 13 + 14))		338,1	342,0	288,4	255,4	254,5
16 = 6	Укупан приход	TP	4.462,5	4.416,3	4.365,5	4.487,3	4.646,1
п. м.: Пореско оптерећење (D2 + D5 + D61 + D91 - D995)			4.039,0	3.983,2	3.993,7	4.145,0	4.300,2
Одабране компоненте потрошње							
17.	Колективна потрошња	P32	1.297,7	1.463,3	1.363,3	1.367,7	1.383,5
18.	Укупни социјални трансфери	D62 + D63	2.127,5	2.285,1	2.317,3	2.355,4	2.397,9
18.a	Неновачани социјални трансфери	P31 = D63	744,6	799,8	811,0	824,4	839,3
18.b	Остали социјални трансфери осим неновачаних	D62	1.382,9	1.485,3	1.506,2	1.531,0	1.558,6
19 = 9.	Издаци по каматама (укљ. FISIM)	EDP.D41 + FISIM	128,9	128,9	144,7	166,3	179,7
20.	Субвенције	D3	154,7	267,9	165,2	146,7	146,8
21.	Формација бруто фиксног капитала	P51	420,9	490,3	263,7	227,8	211,6
22.	Остало (22 = 23 - (17 + 18 + 19 + 20 + 21))		345,0	410,2	446,7	452,5	451,1
23.	Укупна потрошња	TE	4.474,7	5.045,7	4.701,0	4.716,2	4.770,6
	п. м. накнада запосленима	D1	991,1	1.094,9	1.105,9	1.107,8	1.113,2

НАПОМЕНА

У табели су консолидовани подаци за ниво опште владе Републике Српске који обухвата ниво централне владе Републике Српске (буџет Републике Српске, корисници буџета Републике Српске унутар и изван Главне књиге трезора који имају властите рачуне, подаци о средствима од пројеката финансираних из иностранства и средствима са escrow рачуна), ниво јединица локалне самоуправе и фондови социјалне сигурности.

Табела 3: Потрошња шире владе по функцијама

			2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
% од БДП-а		COFOG код	год.	год.	год.	год.	год.
			X-2	X-1	X	X +1	X +2
1.	Генералне јавне услуге	1	585,8	837,6	707,0	674,5	691,7
2.	Одбрана	2	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
3.	Јавни ред и безбједност	3	328,5	337,1	323,2	326,5	324,8
4.	Економски послови	4	469,2	476,7	430,3	354,0	347,5
5.	Заштита околиша	5	25,8	25,6	22,6	21,4	21,1
6.	Стамбени смјештај и објекти у заједници	6	123,6	221,3	208,4	193,7	196,9
7.	Здравство	7	734,9	1.002,5	989,4	930,6	934,1
8.	Рекреација, култура и вјера	8	107,3	94,7	69,5	77,9	77,2
9.	Образовање	9	488,8	528,4	505,5	498,6	500,1
10.	Социјална заштита	10	1.610,9	1.521,8	1.445,1	1.638,9	1.677,1
11.	Укупна потрошња (ставка 11 = ставка 7 у табели 26)	TE	4.474,7	5.045,7	4.701,0	4.716,2	4.770,6

Табела 6: Одступање од претходног програма

	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
	год.	год.	год.	год.	год.
	X-2	X-1	X	X +1	X +2
1. Раст БДП-а (% поена)					
Претходно ажурирање	3,0	3,5	3,7	4,0	

Најновије ажурирање	2,5	-3,5	2,6	3,2	3,0
Разлика	-0,5	-7,0	-1,1	-0,8	
2. Нето кредитирање шире владе					
Претходно ажурирање	-125	16,5	124,6	208,6	
Најновије ажурирање	-12,2	-629,5	-335,5	-228,9	-124,5
Разлика	112,8	-645,2	-472,9	-451,4	
3. Бруто задуженост шире владе					
Претходно ажурирање					
Најновије ажурирање					
Разлика					